

T.C.
KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**KONYA'DA YENİDEN KULLANILAN
TARİHİ HAMAM YAPILARINDAKİ
MÜDAHALELERİN TESPİTİ**

Hatice Sevde DEMİR

YÜKSEK LİSANS

Mimarlık Anabilim Dalı

Kasım-2019
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Hatice Sevde Demir tarafından hazırlanan "Konya'da Yeniden Kullanılan Tarihi Hamam Yapılarındaki Müdahalelerin Tespiti" adlı tez çalışması 21./10./2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan

Prof. Dr. Mine ULUSOY

Danışman

Doç. Dr. Arife Deniz OKTAÇ BEYCAN

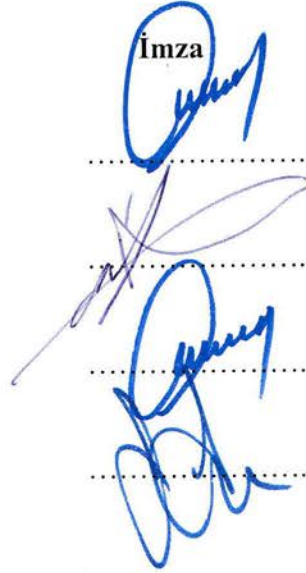
Üye

Prof. Dr. Mine ULUSOY

Üye

Doç. Dr. Esra YALDIZ

İmza

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. Saadettin Erhan KESEN
Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Hatice Sevde DEMİR

Tarih: 13.12.2019

ÖZET

YÜKSEK LİSANS

KONYA'DA YENİDEN KULLANILAN TARİHİ HAMAM YAPILARINDAKİ MÜDAHALELERİN TESPİTİ

Hatice Sevde DEMİR

**Konya Teknik Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı**

Danışman: Doç. Dr. A. Deniz OKTAÇ BEYCAN

2019,118 Sayfa

Jüri

Doç. Dr. Arife Deniz OKTAÇ BEYCAN

Prof. Dr. Mine ULUSOY

Doç. Dr. Esra YALDIZ

Zaman süreci içerisinde toplumların yaşam şekilleri, kültürel, ekonomik, sosyal, teknolojik, psikolojik nedenlerden dolayı değişim göstermektedir. Oluşan değişim, tarihi yapıların da işlevlerinde değişiklikler göstermesine neden olmuştur. Yeni ihtiyaçlar doğrultusunda yeni fonksiyonlar ortaya çıkmış ve ihtiyaç olmadığı için belirli fonksiyonlar kullanılmamıştır. Artık insanlar konut içinde yıkandığı için hamamların işlevleri eskimiştir. Kültürel değerlerden dolayı bazı hamamlar halen kullanılmaktadır. Lakin günümüzde özgün işlevi ile kullanılmayan tarihi hamam yapılarının sayısı çoktur. Bu neden ile Konya kentindeki tarihi hamam yapıları incelenmiştir. İncelenen hamam yapılarından yeni işlevle kullanılanlar tespit edilmiştir. Meram Hasbey Hamamı ile Sille Hacı Ali Ağa (Ak) Hamamı yeni işlevlere adapte edilmiştir. Ahmed Efendi Hamamı, Mahkeme Hamamı, Sahip Ata (Sultan) Hamamı, mevcut işlevlerinde kullanılmaktadır. Sille Subaşı Hamamı ise restorasyon aşamasındadır ve yeni işlev ile kullanılacaktır. Çalışmada hamam yapılarının yeniden işlevlendirme nedeni ile göre birbirleri ile kıyas edilip, yeniden işlevlendirme kavramının hamam yapıları üzerindeki olumlu ve olumsuz sonuçları ortaya koyulmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde amacı, kapsamı ve yöntemi anlatılmaktadır. İkinci bölümde ise koruma, onarım kavramları ile beraber yeniden işlevlendirme kavramı literatür çalışmalarına dayandırılarak anlatılmıştır. İkinci bölümde yeniden işlevlendirme kavramı, yeniden işlevlendirmeyi gerektiren faktörler, tarihi binaya uygun işlev seçimini etkileyen girdiler, tarihi binaya yeni işlev nedeni ile yapılabilecek müdahaleler olarak ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Üçüncü bölümde ise hamam kavramı incelenmiştir. Üçüncü bölümde hamam kavramı, hamam mimarisi tarihçesi, hamam mekânları, hamam yapılarının plan şemaları ve tipoloji çeşitleri ile birlikte anlatılmıştır. Dördüncü bölümde Konya kenti ile ilgili bilgiler verilmiştir. Konya kentinin hamam kültürü ve Konya hamamları anlatılmıştır. Konya kentinin merkez ilçelerindeki yeni işlev ile kullanılan Meram Hasbeyoğlu Hamamı, Sille Hacı Ali Ağa (Ak) Hamamı, Sille Subaşı Hamamı hakkında bilgiler verilmiştir ve yapılan müdahaleler tespit edilmiştir. Beşinci bölümde ise incelenen hamamlara uygulanan müdahalelerin değerlendirmeleri, analizleri ve değerlendirmeler sonucu ulaşılan sonuçlar bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yapıların yeniden kullanımı, Yeniden kullanıma adaptasyon, Yeniden işlevlendirme, Tarihi hamam yapıları

ABSTRACT

MS THESIS

DETERMINATION OF THE INTERVENTIONS IN THE HISTORICAL HAMAM STRUCTURES RE-USED IN KONYA

Hatice Sevde DEMİR

**Konya Technical University
Institute of Graduate Studies
Department of Architecture**

Advisor: Assoc. Prof. A. Deniz OKTAÇ BEYCAN

2019, 118 Pages

Jury

**Advisor Assoc. Prof. Dr. Arife Deniz OKTAÇ BEYCAN
Prof. Dr. Mine ULUSOY
Assoc. Prof. Dr. Esra YALDIZ**

In the course of time, life styles of societies change due to cultural, economic, social, technological and psychological reasons. The resulting change also shows changes in the functions of the structures. New functions have emerged in line with new needs and certain functions have become obsolete since there is no need. Since the people are now bathed in the housing, the functions of the hamams was outdated.. Due to cultural values, some hamams are still in use. However, the number of historical hamam buildings that are not used with their original functions is very much today. For this reason, the historical baths in Konya were examined. Among the hamam buildings examined, some are using with new function, was detected. Meram Hasbey Bath and Sille Hacı Ali Ağa (Ak) Bath have been adapted to new functions. Ahmed Efendi Hamam, Mahkeme Hamam, Sahip Ata (Sultan) Hamam are used in their existing functions. Sille Subaşı Hamam is in the restoration phase and will be used with the new function. In this study, it is compared with each other according to the re-functionalization approach of the hamam structures and the positive and negative results of the re-functionalization concept on the hamam structures are revealed.

In the first part of the study, the purpose, scope and method are explained. In the second part, the concepts of protection and repair and re-functionalization are explained based on the literature studies. In the second part, the concept of re-functionalization, the factors that require re-functionalization, the inputs affecting the selection of the appropriate function for the historical building, and the interventions that can be made to the historical building due to the new function are explained in detail. In the third chapter, the concept of hamam is examined. In the third chapter, the concept of Turkish hamam, the history of Turkish hammam architecture, Turkish hamam spaces, types of plan schemes and typology of Turkish hamam structures are explained. In the fourth section, information about the city of Konya is given. The culture of Konya hamams and the Turkish hamams of Konya was explained. Information about Meram Hasbeyoğlu Hamam, Sille Hacı Ali Ağa (Ak) Hamam and Sille Subaşı Hamam used in the central districts of Konya are given and examined. In the fifth chapter, the evaluations, analyzes and the results of the baths examined are presented.

Keywords: Reuse of buildings, Adaptive reuse, Give re-function Historical hamam buildings,

ÖNSÖZ

Tez çalışması sürecim boyunca bilgisini, zamanını bana ayıran ve bana yol gösterip, beni yönlendiren sevgili danışman hocam Doç. Dr. Arife Deniz OKTAÇ BEYCAN'a çok teşekkür ederim.

Tez çalışmam da çalıştığım hamam yapıları ile ilgili verilere ulaşmamda bana yardımcı olan Konya Vakıflar Bölge Müdürlüğünde görev yapan Murat beye, Konya Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı personellerine, Selçuklu Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Arşiv personeli Şuayp beye ve Abdullah Yıldırım beye, hamam yapılarındaki çalışan personele çalışmam için imkân ve şartları sağladıkları için teşekkür ederim.

Tez çalışmamda Doç. Dr. Esra YALDIZ hocama ve Prof. Dr. Mine ULUSOY hocama yardımları, yönlendirmeleri ve desteklerinden dolayı minnet duyar ve teşekkür ederim. Çalışma alanımda çalışmamı kolaylaştıran Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KORUMAZ hocama ve Doç. Dr. Mehmet Emin BAŞAR hocama yardımları için teşekkür ederim.

Hayatımın her anında olduğu gibi tez çalışmam sürecinde hep yanımda olan, her zorluğumda desteklerini hissettiğim, eğitimimde, yaptığım çalışmalarda beni destekleyip bana güvenen ve yanımda duran canım aileme, canım annem Ülfet DEMİR'e, canım babam Ahmet DEMİR'e, kardeşlerim Aziz Mahmut DEMİR'e ve Ayşe Zehra DEMİR'e sevgimi, saygımı, minnetimi sunar ve teşekkür ederim.

Hatice Sevdde DEMİR
KONYA-2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı.....	2
1.2. Çalışmanın Kapsamı	2
1.3. Çalışmanın Yöntemi	3
1.4. Kaynak Araştırması	4
2. YENİDEN İŞLEVLENDİRME KAVRAMI	7
2.1. Koruma Kavramı ve Korumada Yeniden İşlevlendirme Kavramı	7
2.2. Yeniden İşlevlendirmeyi Gerektiren Faktörler	10
2.2.1. Tarihi ve Kültürel Nedenler	12
2.2.2. Çevresel Nedenler	13
2.2.3. Ekonomik Nedenler	13
2.2.4. Toplumsal Farklılaşma Nedeni	14
2.3. Tarihi Binaya Uygun İşlev Seçimini Etkileyen Girdiler	15
2.3.1. Tarihi Binanın Korunması Gereken Anıtsal Özelliği	15
2.3.2. Tarihi Binanın Mekânsal ve Hacimsel Durumları	16
2.3.3. Tarihi Binanın Fonksiyonel Kurgusu	17
2.3.4. Tarihi Binanın Konumu	18
2.4. Tarihi Binaya Yeni İşlev Nedeni ile Yapılabilecek Müdahaleler	18
2.4.1. Tarihi Yapının Plan Şemasına Yapılan Müdahaleler	19
2.4.2. Tarihi Yapının Strüktürel Sistemine Yapılan Müdahaleler	20
2.4.3. Tarihi Yapının Teknik Gereksinimleri Nedeni ile Tesisat Sistemine Yapılan Müdahaleler	22
2.4.4. Tarihi Yapının Cephesine Yapılan Müdahaleler	22
2.4.5. Tarihi Yapının Yakın Çevresine Yapılan Müdahaleler	23
3. HAMAM KAVRAMI, MİMARİSİ, KÜLTÜRÜ	24
3.1. Hamam Mimarisi Tarihçesi	25
3.1.1. Erken Dönem Hamamları	26
3.1.2. Roma Dönemi Hamamları	26
3.1.3. Bizans Dönemi Hamamları	28
3.1.4. Selçuklu Devri Hamamları	28
3.1.6. Osmanlı Devri Hamamları	31
3.2. Hamam Mekânları	34
3.2.1. Soyunmalık	34
3.2.2. Ilıklık (Soğukluk)	35
3.2.3. Sıcaklık	35

3.2.4. Külhan (Isıtma Sistemi)	36
3.3. Hamam Yapılarının Plan Şemasının ve Tipolojisinin Gelişimi.....	37
3.3.1. Haçvari Dört Eyvanlı ve Köşe Hücreli Tip	37
3.3.2. Yıldızvari Sıcaklıklı Tip	39
3.3.3. Kare Sıcaklık Etrafında Sıralanan Halvet Hücreli Tip	40
3.3.4. Çok Kubbeli Sıcaklıklı Tip	41
3.3.5. Ortası Kubbeli, Enine Sıcaklıklı ve Çift Halvetli Tip.....	42
3.3.6. Ilıklık, Sıcaklık ve Halvetin Eş odalar Halinde Olduğu Tip.....	42
4. KONYA KENTİNDE YENİ İŞLEV VERİLMİŞ HAMAM YAPILARINA YAPILAN MÜDAHALELER	43
4.1. Meram Hasbeyoğlu Hamamı	46
4.1.1. Meram Hasbeyoğlu Hamam'ının Müdahaleler Öncesi Özgün Durumu	46
4.1.2. Meram Hasbeyoğlu Hamamının Mevcut İşlevi İle Kullanımı	53
4.1.3. Meram Hasbeyoğlu Hamamına Yeni İşlev Nedeni İle Yapılan Müdahaleler	57
4.2. Sille Hacı Ali Ağa Hamamı	69
4.2.1. Sille Hacı Ali Ağa Hamam'ının Müdahaleler Öncesi Özgün Durumu	69
4.2.2. Sille Hacı Ali Ağa Hamam'ının Mevcut İşlevi İle Kullanımı	76
4.2.3. Sille Hacı Ali Ağa Hamamına Yeni İşlev Nedeni İle Yapılan Müdahaleler	81
4.3. Sille Subaşı Hamamı.....	85
4.3.1. Sille Subaşı Hamamı Müdahaleler Öncesi Özgün Durumu	85
4.3.2. Sille Subaşı Hamam'ının Mevcut İşlevi İle Kullanımı.....	94
4.3.3. Sille Subaşı Hamamına Yeni İşlev Nedeni İle Yapılan Müdahaleler.....	96
5. DEĞERLENDİRMELER VE SONUÇLAR.....	102
5.1 Değerlendirme	102
5.2 Sonuçlar	107
KAYNAKLAR	109
EKLER	115
ÖZGEÇMİŞ	118

1. GİRİŞ

Toplumların yaşam biçimleri zaman içerisinde, birçok açıdan değişime uğramaktadır. Bu değişimler sosyal, kültürel, ekonomik, teknolojik, siyasi, mimari vb. açılardan incelenebilir. Mimarlık, doğrudan insanla ve insanın yaşama biçimi ile etkileşimde olan bir bilim dalı olduğundan zaman içerisindeki değişimler mimariyi fazlası ile etkilemektedir. Toplumun yaşama biçiminin değişmesi sonucu, toplumların yaşam alanlarının da büyük değişime uğradıklarını söyleyebiliriz. Basit bir örnek vermek gerekir ise, eski dönemlerde kentlerdeki sokaklar insan ölçeğine göre şekil almışlardır. Lakin zaman içerisinde otomobillerin icadı ile birlikte insan ölçeğindeki sokaklar yerine, otomobillere göre daha geniş sokak ve caddeler oluşmaya başlamıştır. Verdiğimiz bu örnek, günümüz bayındırlık ve kalkınma çalışmalarının tarihi çevreler ile uyumadığını göstermektedir. Genel çerçeveden baktığımızda, endüstrileşme ve kentleşme ile beraber yeni yapılanma sürecine girilmektedir.

Yeni yapılanma süreci içerisinde, yaşam şekli değişime uğradığı için yapılarda yeni işlev ihtiyaçları doğmuştur. Aynı zamanda değişen şartlar sonucu belli tarihi yapılar asıl işlevlerini kaybetmişlerdir. Asıl işlevlerini kaybeden tarihi yapılar, doğan yeni işlev ihtiyaçlarını karşılayamadıkları için terkedilme ve yıkılma tehlikesi altına girmiştir.

İşlevlerini kaybeden tarihi yapılara örnek vermek gerekir ise hanlar, hamamlar, medreseler, kervansaraylar vb. örnek gösterilebilir. Bahsi geçen bu yapı türlerinin kentlerin önemli noktalarında buldukları düşünüldüğü zaman, kentleşmede konum olarak da önemleri artmaktadır. Tarihi, toplumsal, kültürel, mimari, sanat değeri bulunan bu yapı türlerinin yıkılıp, onların yerlerine yeni binaların yapılması toplumsal bellek bağlamında büyük kayıp anlamına gelmektedir. Hem değerleri sebebinden dolayı hem de yıkım ile birlikte yeni yapı yapım şartlarının problemlili olması nedeni ile günümüz yaşam şeklinin getirdiği yeni işlevlerin, işlevlerini kaybetmiş tarihi yapılara adapte edilmesi yaklaşımı önem arz etmektedir.

1.1. Çalışmanın Amacı

Geçmiş toplumlardaki yaşam şekli, kültürel değerler mimari eserlere yansımıştır. Temizlenme eylemi insanlık tarihi ile direk ilişkilendirilebilir. Kültürel olarak her toplumun temizlenme eyleminde bulunduğu bir gerçektir. Bu neden ile hamam mimarisinin erken dönemlerde olduğu düşünülmektedir.

Temizlenme ve yıkanma eylemleri teknolojinin, tesisat sistemlerinin, konutlardaki yapım tekniklerinin değişmesi ile birlikte konut içerisine girmiştir. Bu nedenle günümüzde hamam yapıları eski dönemlerdeki kadar aktif olarak kullanılmamaktadır.

Hamam yapıları kendisine has kültüre de sahip olduğu için toplumsal bellekte önemli bir yer edinmektedir. Çoğunlukla külliyele birlikte yapılan hamam yapıları kent içerisinde önemli merkezlerde bulunmaktadır. Bu nedenlerden dolayı alan çalışması olarak hamam yapıları tercih edilmiştir.

Çalışmanın amacı; Konya kent merkezi içerisinde önemli noktalarda bulunduğu düşünülen hamam yapılarının tarihsel, mimari, malzeme, dönemi bağlamlarında inceleyip yeni işleve adapte edilen hamam yapılarının özellikleri belirlenmiştir. Konya kentinin merkez ilçelerinde bulunan ve yeni işlev ile kullanılan hamam yapılarına yeni işlev nedeni ile yapılan müdahalelerin incelenmesidir. Hamamların plan şemalarına, strüktür sistemlerine, cephelerine, çevresine, tesisat sistemlerine yapılan müdahaleler incelenmiştir. Sonuç olarak hamam yapılarına yeni işlev nedeni ile yapılan müdahalelerin, hamam yapıları üzerindeki olumlu veya olumsuz etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Çalışmanın Kapsamı

İlk olarak koruma, onarım kavramları belirtilmiştir. Ardından onarım teknikleri incelenmiş, onarım teknikleri içerisinde yer alan yeniden işlevlendirme kavramı literatür araştırmalarına bağlı olarak anlatılmıştır. Yeniden işlevlendirme ya da yeni işleve adapte etme kavramları öncelikle yeniden işlevlendirmeyi gerektiren nedenler, uygun işlev seçimini etkileyen faktörler, yeni işlev nedeni ile yapılabilecek müdahaleler şeklinde anlatılmıştır.

Ardından hamam kavramı; hamam mimarisinin tarihi, hamam mekânları, hamamların teknik özellikleri, hamam yapılarının plan tipolojileri biçiminde literatür çalışmasına bağlı olarak anlatılmıştır.

Çalışmanın Kapsamı Konya kentinin merkez ilçelerinde Ahmed Efendi Hamamı, Mahkeme Hamamı, Sahip Ata (Sultan) Hamamı, Sille Subaşı Hamamı, Sille Hacı Ali Ağa Hamamı, Meram Hasbeyoğlu Hamamı bulunmaktadır. Konya kentinin merkez ilçelerinde bulunan hamamlardan Ahmed Efendi Hamamı, Sahip Ata Hamamı ve Mahkeme Hamamı günümüzde özgün işlevleri ile kullanılmaktadır. Sille Hacı Ali Ağa Hamamı, Sille Subaşı Hamamı ve Meram Hasbeyoğlu Hamamı ise yeni işleve adapte edilmiştir. Bu neden ile çalışmanın kapsamını yeni işleve adapte edilen hamam yapıları oluşturmaktadır.

1.3. Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada kullanılacak olan materyalin tespiti için öncelikle sorun betimlenmiştir. Sorunun betimlenmesi için gerekli olan verilerin elde edilmesi temel ilke olarak kabul edilmektedir.

Sorun insanın yaşam koşullarının zaman içerisinde değişim göstermesi sonucu belirli tarihi yapıların işlevlerini kaybetmelerinden kaynaklanmaktadır. İşlev kaybı ardından tarihi yapının yeni işleve adapte edilme süreci de sorunu oluşturan etkenlerden biridir.

Verilerin elde edilmesi hedefiyle konuyu ele alan veya dolaylı yollardan konu ile ilişkili olan literatür taraması yapılarak kaynaklara ulaşılmıştır. Literatür taramasında kitaplar, makaleler, tezler, bildiriler, projeler incelenmiştir. Konu ile alakalı önceki araştırmalara hem yazılı, çizili kaynaklar üzerinden hem de internet ortamından erişilerek faydalanılmıştır. Çalışma kapsamın incelenen hamam yapılarının Vakıflar Bölge Müdürlüğünden temin edilen projelerinden, yerinde tespitlerden, literatür çalışmalarından, fotoğraflarından faydalanılmıştır.

Çalışma alanı olarak seçilen hamam yapılarının tarihi, mimari, mekânsal gelişimleri, mevcut durumları, çevresi ile olan ilişkileri betimleme yolu kullanılmıştır.

Belirlenen hamam yapılarında mevcut mimari ve mekânsal sorunların ve değişimlerin tespit edilebilmesi için yerinde çalışmalar yardımı ile yerinde tespitler yapılmıştır.

Alan çalışması olarak belirlenen hamam yapılarının fotoğraflarının çekilmesi ile sorunlar görsel ve somut verilere dayandırılmıştır.

Kısaca özetlediğimiz zaman çalışmada izlenecek yöntemler literatür taraması, yerinde tespit, betimleme, fotoğraflama, tarihsel karşılaştırma ve değişimlerin belirlenmesi şeklinde sıralanabilir.

1.4. Kaynak Araştırması

Ahunbay, Z., (1996), “Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon” isimli çalışmasında koruma konusu ile ilgili bilinmesi gereken temel bilgileri vermiştir. Koruma düşüncesinin ortaya çıkışı, tarihi ve gelişim evrelerini ele alarak anlatılmıştır. Korunacak olan değerler ve anıt kavramı üzerinde durulmuştur. Restorasyon çalışmaları, restorasyon aşamaları, restorasyon teknikleri örnekler ile birlikte anlatılmıştır. Tarihi çevre koruma kavramı ele alınarak ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Altınoluk, Ü., (1998), “Binaların Yeniden Kullanımı” isimli çalışmasında İstanbul’daki eski yapılara verilebilecek çağdaş işlevleri, yapıların önceki işlevleri, yapıların mevcut işlevlerinin nasıl geliştirilebileceği üzerinde çalışmıştır. Bu çalışmadan yeniden işlevlendirmede yöntem önerisi olarak faydalanılmıştır.

Baz, T.N., (2017), “Bergama’da Osmanlı dönemi hamam yapılarının koruma sorunları ve ilkesel bağlamda yeniden işlevlendirme yaklaşımları: Tabaklar hamamı örneği” isimli çalışmasında Tabaklar Hamamı’yla ilgili çeşitli kaynaklara ulaşılmış; bu kaynaklar kullanılarak yapının rölövesi ve analizleri oluşturulmuştur. Kaynaklar ışığında hamama restitüsyon önerisi getirilmiştir. Bu çalışmalar ile birlikte yapının gelecek nesillere aktarılabilmesi için çeşitli yeniden işlevlendirme önerileri de oluşturulmuştur. Bu bağlamda, hakkında ulaşılabilen kaynakların oldukça sınırlı olduğu, önemli bir kültürel miras olan Tabaklar Hamamı için belgeleme çalışmaları ve kaynak geliştirilmiştir.

Emiroğlu, İ., (2010), “Konya’da hamam kültürü ve kullanım eşyaları” isimli çalışmasında hamam yapılarının tarihi süreçteki gelişimini, dönemlerini incelemiştir. Hamam kültürü ele alınarak Konya’daki hamam kültürü araştırılmıştır. Konya’da bulunan hamamlar mimari, sanat tarihi, süslemeleri vb. açılardan incelenmiştir. Hamam kültürünün öğeleri anlatılmıştır.

Ergin, N., “Anadolu Medeniyetlerinde Hamam Kültürü: Mimari, Tarih ve İmgelem” isimli çalışmasında hamamların geçmişten günümüze olan süreçleri birçok

uzman tarafından ele alınmıştır. Çalışmada hamam yapıları hakkında ayrıntılı bilgi verilmektedir.

Eyice, S., (1960), “, İznik'te" Büyük Hamam" ve Osmanlı Devri Hamamları Hakkında Bir Deneme” isimli çalışmasında İznikte bulunan hamam yapısının mimarisi, tezyinatı, yapıldığı devri, sanat tarihindeki yeri hakkında bilgiler verilirken Osmanlı dönemi hamam yapıları hakkında da bilgiler verilmiştir. Osmanlı-Türk mimarisindeki hamamlar plan şemaları ele alınarak gruplandırılarak anlatılmıştır. Hamam tipleri anlatılırken örneklerden faydalanılmıştır.

Eyice, S., (1997), “Hamam/Tarih ve Mimari” isimli çalışmasında İslam Ansiklopedisinde Hamamlar ile ilgili mimarileri,süslemeleri, plan şemaları, malzemeleri, tarihi süreçleri hakkında çeşitli örnekler vererek kapsamlı bilgi verilmiştir.

Feilden, B., (2007), “Conservation of historic buildings” isimli çalışmasında tarihi binalar genel olarak tanımlanmış olup yapısal yönleri, yapılarda meydana gelen malzeme ve strüktürdeki bozulmalar anlatılmıştır. Koruma kavramı üzerinde durulmuştur. Tarihi binaların rehabilitasyon politikaları, yöntemleri, uygulamaları anlatıldıktan sonra işlev dönüşümü olan binalarda esnek planlama ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Halaç, H.H. ve Demir, İ., (2017) “İşlevini Kaybetmiş Hamamların Yeni İşlevleri ile Turizme Kazandırılması; Kütahya Örneği” isimli çalışmasında anıtsal yapılardan tarihi hamamların yeniden işlevlendirilmesi konusunda Kütahya kentinde bulunan hamamlar incelenmiş ve yeniden işlevlendirmenin turizme etkisi bağlamında Küçük Hamam değerlendirmeye alınmıştır.

İşlek İşler, E., (2011), “Akşehir Yukarı (Gavur) hamamı restorasyon önerisi” isimli çalışmasında Konya ili Akşehir ilçesindeki XIX. Yy hamamı olduğu düşünülen Yukarı (Gavur) Hamamını konu etmektedir. Çalışmada yapının bugünkü durumunu analitik incelemelerle ve değerlendirmelerle belgelemek, restitüsyon ile yapının özgün durumunu ortaya oymak ve uygun işlev verilerek yapının sürdürülebilir korunmasına yönelik restorasyon önerisi getirilmiştir. Bu çalışma yapılırken yeniden işlev kavramı, hamam yapıları hakkında da araştırmalar yapılmıştır.

Kocabıyık, Y., (2014), “Yeniden işlevlendirme kavramı ve bu kapsamda İTÜ Taşkışla binasının incelenmesi” isimli çalışmasında yeniden işlevlendirme kavramı kapsamında tarihi bir yapı olan Taşkışla'nın yapısal özelliklerinin saptanması, incelenmesi, mekâna uygulanan yeni işlev adaptasyonlarının değerlendirilmiştir. Yapılan çalışmada fakülte dönüşümü ve bundan sonraki dönemlerde görülen yeni

adaptasyonların tespiti ve karşılaştırılmasıdır. Araştırma; restorasyon teknikleri, yeniden işlevlendirme kavramı ve kuralları, Taşkışla'nın tarihi, yapının özgün mimarisi, yeni mekânsal kurgular anlatılıp, birbirleri ile karşılaştırılmıştır.

Kuleli, E., (1998), “Özgün İşlevini Sürdüremeyen Anıtların Yeniden Kullanım Sorunları” isimli çalışmasında tarihi yapılara yapılan onarım ve restorasyon çalışmalarının incelenmesi ve yeniden kullanım kavramı ile tarihi yapıların yeniden kullanımı ile ortaya çıkan problemler anlatılmıştır.

Önge, Y., (1968), “, Konya-Beyşehir'de Eşrefoğlu Süleyman Bey Hamamı” isimli çalışmasında Konya ilindeki Beyşehir ilçesinde bulunan Eşrefoğlu hamamının mimari, süsleme, mekân özellikleri hakkında kapsamlı bilgi verilmiş olup beraberinde hamam yapılarının genel özellikleri hakkında da bilgiler verilmiştir.

Önge, Y., (1995), “Anadolu'da XII-XIII. yüzyıl Türk hamamları” isimli çalışmasında Anadolu'da bulunan Türk hamamları incelenmiştir. Türk hamamlarının farklı özellikleri belirtilip ortak özellikleri anlatılmıştır.

Sarıköse, B., (2009) “Sille Bin Yıllık Birliktelik” isimli kitabında Sille'nin tarihi sosyo-ekonomik yapısı, dokusu ve mimarisi hakkında bilgiler aktarılmıştır. Sille'de bulunan yapılar hakkında bilgiler verilmiştir.

Yaldız, E., (2003), “Konya'daki medrese yapılarının yeniden kullanım koşullarına göre değerlendirilmesi” isimli çalışmasında anıt kavramı ele alınmış olup medrese yapıları hakkında bilgi verilerek medreselerin yeniden işleve adaptasyonu hakkında karşılaştırmalı incelemeler yapılmıştır. Çalışmada yeniden işlevlendirme hakkında kapsamlı araştırmalar bulunmaktadır.

Yıldırım, D., (1999), “Anıtsal binalardaki işlev değişikliklerinden doğacak müdahalelerin yapısal-çevresel olarak incelenmesi ve Ayazağa Kasırları örneği” isimli çalışmasında anıt tanımı, sınıflandırılması, anıtların yıpranma nedenleri anlatılmıştır. Tarihi yapılar anlatılmış ve tarihi yapıların yeni işleve adaptasyonu sonucu yapılarda oluşabilecek sorunlar ve tarihi yapılara yapılabilecek müdahaleler anlatılmıştır.

2. YENİDEN İŞLEVLENDİRME KAVRAMI

2.1. Koruma Kavramı ve Korumada Yeniden İşlevlendirme Kavramı

Koruma kavramı tarih ya da sanat değeri taşıyan yapıların günümüze ve geleceğe ulaşması için sağlamlaştırmaya ve yıpranma sürecini durdurmak için alınan önlemlerdir. Günümüzde ise koruma kavramı sadece tek yapının korunması ile sınırlı kalmayıp, tarihi kent dokusunu oluşturan yapılar da koruma kapsamına dahil olmuştur (Ahunbay, 1996; Hasol, 2017).

Koruma kavramı incelendiğinde bu kavramın zaman içerisinde büyük bir değişime uğradığı görülmektedir. Tarihi yapılarda koruma ilk zamanlarda tıpkı bir fanus içerisinde saklar biçimde yapının olduğu gibi saklanması, zamanı dondurmak, erişilemeyen olan, kullanılmayan, geçmişe götürmek olarak düşünülmekteydi. 19. yüzyıl sonrasında komisyonlar ve komisyonlar tarafından hazırlanan tüzükler ile günümüzde tarihi bir yapının korunması çok boyutlu bir kavram haline gelmiştir (Özer, 1976; Kılıç, 2015).

Jokilehto'ya göre tarihi yapılar buldukları döneme ait kültür ve geleneklerin bir kanıtıdır ve bu nedenle toplumlar tarafından tarihi binaların korunması gerekmektedir. Tarihi bir yapının korunması toplumun tarihini, kültürünü ve toplumsal değerlerini canlı tutmasını ve yaşatılmasını sağlar. Aynı zamanda tarihi yapının korunması, toplumun kimliğinin de korunmasıdır. Jokilehto'ya göre kimlik, bir bölgenin restorasyonu ya da yok edilmesi ile ilgili kararlar için siyasi motivasyon olarak da değerlendirilebilir. Bu nedenle koruma kararları alınma sürecinde dikkatle ve titizlik ile çalışılması önemlidir (Özel, 2006; Jokilehto, 2010).

Günümüzde tarihi yapıların korunmasında doğru kabul edilen yaklaşım kullanarak korumadır. Tarihi yapının çağdaş ihtiyaçlar doğrultusunda kullanmak günümüzde vazgeçilmeyen koruma politikasıdır. Etkin ve devam eden koruma, işlev olarak eskiyen tarihi yapıların günümüz şartlarına uygun, yapıldığı dönemin özellikleri ile uyumlu yeni işlev ile yaşatılması gerekmektedir (Özer, 1979).

Tarihi yapıların kullanılması ve kullanılması için tarihi yapılara yeni işlev verilmesi koruma için bir araç olup, asıl amaç tarihi yapının korunmasıdır. Bu nedenle yeni işlevin mekân ve eylem olarak ihtiyaçlarının belirlenmesi gerekmektedir. Tarihi yapıların mevcut mekanlarının yeni ihtiyaçları karşılama seviyesinin araştırılmalıdır. Bu araştırmada tarihi yapının kullanıcılarının memnuniyet derecelerinin tespiti önemlidir.

Tarihi yapıların kullanılabilmelerinde ve kullanımının devamlılığının sağlanmasında bazı faktörler etkilidir. Bu faktörler, yeni işlev ile tarihi yapının özgün mekanları arasındaki dengenin sağlanması ve tarihi yapının taşıdığı değer ile özgün niteliklerinin korunmasıdır. Tarihi yapıların yeniden kullanılmasında koruma ilkeleri ile yeni işlevin ve yeni kullanıcının gereksinimlerinin ortak paydada toplanması önemlidir (Aydın ve Yıldız, 2010; Yıldız ve Asatekin, 2016).

Tüm bu bilgilerin doğrultusunda tarihi yapıları korumak için yeni işlev verilirken öncelik sıralaması yapılırsa teknolojik ve çağın ihtiyaçlarına cevap vermesi, kullanıcı isteklerini karşılması ve işlev ile mekan örtüşmesi sıralanabilir (Yazdani Mehr, 2019).

Koruma ve restorasyon kavramlarının temelinde bakım ve onarımın olduğunu söylemek doğru olmaktadır. Bu nedenle belirli bölümleri veya yapı elemanları hasar görmüş tarihi yapıların onarılmaları gerekmektedir. Belirli bir düzen ve devamlılık ile onarımların yapılması tarihi yapının ömrünü uzatacaktır.

Periyodik olarak yapılan onarımlar ise, yapıların rölöve, restorasyon, restitüsyon projeleri ve diğer ilgili belgelerin içerikleri, ölçekleri doğrultusunda koruma kurullarınca belirlenen müdahaleleri kapsamaktadır. Onarımda özellikle yapıların yıkılmadan korunması, yapıların tarihi değer taşıyan eklerinin korunması, yok olmuş fakat varlıkları bilinen yapı öğelerinin bütünlenmesi, gerekli araştırmalara dayanmak koşulu ile yapılacak müdahalelerde koruma kurulunun onayının alınması esas teşkil etmektedir (Ahunbay, 1996; Yıldız, 2003).

Anıtların restorasyon tekniklerini maddeleyecek olursa bunlar;

- Sağlamaştırma
- Bütünleme
- Çağdaş Ek
- Yenileme, Yeniden işlevlendirme, Yeniden kullanım
- Yeniden Yapım
- Temizleme
- Taşıma olarak sıralayabiliriz.

Sağlamaştırma: Sağlamaştırma üç alt başlıkta incelenebilir. Bunlar malzemelerin sağlamaştırılması, strüktür sisteminin sağlamaştırılması ve yapı zemininin sağlamaştırılmasıdır. Malzemeler zaman ve doğal etkiler sebebi bozular. Örnek olarak ahşap malzeme çürür, taş yüzeyi çatlak ve oyuklar oluşur, kerpiç su etkisi ile erir. Kimyasal birleşimler ile malzemeler sağlamaştırılır. Strüktür sistemi ise kesit

genişletme, mantolama, destekleme, emberleme gibi uygulamalar ile sağlamlaştırılır (Ahunbay, 1996; Zakar ve Eyüpgiller, 2015).

Bütünleme: Tarihi eserin bir bölümünün günümüze gelmemesi, hasar görmesi durumunda yapının ilk haline uygun şekilde tamamlanmasına denir. Bütünlemede geleneksel malzeme ile çağdaş malzeme kullanılabilir. Bir kısmı yıkılmış bir yapıyı bütünlemek fonksiyonel, estetik ve strüktürel nedenler ile yapılabilir ve tamamlanan yapı kullanılabilir duruma gelerek yok olmaktan kurtulur (Ahunbay, 1996; Hasol, 2017).

Çağdaş Ek: Tarihi yapıların yeni işleve adapte edilmeleri sonucunda bazı işlevler için eklere ihtiyaç duyulur. Bu ekler olabildiğince tarihi yapı ve çevresini az etkilemelidir. Aynı zamanda ekler yapım tekniği, malzeme gibi özellikleri ile yapıldığı dönemi yansıtmalıdır (Ahunbay, 1996).

Yeniden Yapım: Savaş, yıkım, deprem, yangın gibi çeşitli sebeplerden dolayı yapı elemanları, yapılar veya yapı gruplarının yok olması sonucu özgüne uygun yeniden yapılmasıdır. Yeniden yapımda yapılara ait doğru verilerin bulunması gerekmektedir (Ahunbay, 1996; Hasol, 2017).

Temizleme: Tarihi yapıları, tarihi yapı çevrelerinin ve sit alanlarının etkisini bozan, estetik ve tarihi değer taşımayan eklerin kaldırılma işlemine denir. Aynı zamanda yapının tarihi yapının cephe temizliğini ve bezeme temizliğini de kapsar (Ahunbay, 1996).

Taşıma: Günümüz yaşama biçiminden doğan kentleşme sonucu (yol, baraj yapımı gibi) veya doğal afetler nedeniyle tarihi yapının mevcutta bulunduğu bölge yapıya zarar verir. Bahsi geçen durumlarda yapı, parçalara bölünüp numaralandırılarak daha uygun yerlere taşınır. Taşıma işleminde titiz ve dikkatli olmak önemlidir. Tarihi yapının korunmasında başka bir yöntem kullanılmıyor ise taşıma yöntemi tercih edilmelidir. Çünkü ne kadar dikkat edilirse edilsin taşınan tarihi yapı hem özgün malzemesinden hem de işçiliğinden fire verecektir (Ahunbay, 1996; Zakar ve Eyüpgiller, 2015).

Yenileme, Yeniden İşlevlendirme, Yeniden Kullanım: Tarihi yapıların sadece strüktürel, malzeme, yapı tipolojisi ve yapı elemanları olarak sağlamlaştırılıp, korunması yeterli olmayacaktır. Koruma kavramının çoğunluk tarafından erişilmeyen, kullanılmayan, benzetme yapmak gerekirse bir fanus içinde muhafaza edilen olarak algılanması bile tarihi yapılar için tehlike arz etmektedir. Yeniden işlevlendirme ile birlikte tarihi yapıların hayata kazandırılmaları bütünleşik koruma anlayışı olarak da

görülmektedir. Bütünleşik koruma anlayışı Amerika, Kanada, Kuzey Afrika, İspanya gibi ülkelerde koruma anlayışı olarak güçlü bir alternatif haline gelmiştir (Langston ve ark., 2008).

Günümüzde tarihi yapılar dondurarak koruma anlayışı ile korunmayıp, çağın ihtiyaçları doğrultusunda kullanılarak korunmaktadır. Bu nedenlerden dolayı günümüzde tarihi yapıların kullanımı önemli olup, kullanımı için yapıya yeni işlevler verilmiştir (Kuban, 2000; Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007).

Yeniden işlevlendirme hamam, kervansaray, tekke, manastır, medrese gibi günümüzde fonksiyonlarını devam ettiremeyen ya da konut, otel gibi günümüzde asıl işlevlerini devam ettirebilen fakat konfor şartlarını sağlayamayan yapıların terk edilme ve harap olma ihtimaline karşı bu yapılara yeni işlev verilerek kullanılmalıdır. Ekonomik, çevresel, ya da fonksiyonel nedenlerden dolayı işlevlerini devam ettiremeyen bu yapılar yeniden işlevlendirilirken tarihi yapının yapısal özelliklerine özellikle cephe özelliklerine saygı duyulmalıdır (Ahunbay, 1996; Aydın ve Yaldız, 2010; Kocabıyık, 2014).

“Yeniden işlevlendirme; Bir tarihsel yapıya yapılacak değişimin miktarı belirlenirken, o yapının değeri ve taşıdığı anlam gözetilmelidir ve yapılacak olan değişim tarihsel yapıya minimum şekilde zarar vermelidir” (Burra Tüzüğü, 2013).

Yeniden işlevlendirme yapılırken bilinmesi gereken faktörler bulunmaktadır. Bunlar;

- Yeniden İşlevlendirmeyi Gerektiren Faktörler
- Tarihi Binaya Uygun İşlev Seçimini Etkileyen Girdiler
- Tarihi Binaya Yeni İşlev Nedeni İle Yapılabilecek Müdahaleler (Altınoluk, 1998; Yıldırım, 1999).

2.2. Yeniden İşlevlendirmeyi Gerektiren Faktörler

Günümüzde özgün işlevlerini kaybetmeleri sonucu bazı tarihi yapılarda işlev eskimesi olmaktadır. Bu durum yapıların fiziksel özelliklerinin, işlevlerinden daha uzun ömürlü olması sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu yapılar gerek mekân düzeni olarak gerek boyut olarak işlevsel eskimiştir. Bu yapıların korunmasında ekonomik şartlar, koruma bilincinin olmaması olumsuz etkiye sahip olmaktadır. Tarihi yapılar kullanılmadıkları süreç içinde bakımsız ve harap olmaktadır. Çağımızın ihtiyaçları doğrultusunda işlevini

kaybeden yapılara yeni işlev verilmeli ya da işlevleri geliştirilmelidir (Yonat, 1986; Altınoluk, 1998).

Venedik Tüzüğü 5. Maddesinde “Anıtların korunması her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu çeşit bir kullanım arzu edilebilir, fakat bu nedenle yapının planı ya da süslemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir” (Venedik Tüzüğü, 1964).

Mevcut binaların yeni işlevler doğrultusunda değiştirilmesi yeni bir durum değildir. Geçmiş dönemlerde yapı özellikleri bakımından güvenli olan binalar değişen ihtiyaçlar ve yapıya verilecek işlevlere göre adapte edilmiştir. Örnek olarak Rönesans Döneminde anıtların yeni işlevler için dönüştürülmesi verilebilir. Fakat yeni işleve adapte etme 1970’lerden itibaren resmileştirilmiştir. Bu dönemlerde kültürel miras bilinci gelişmiştir. Bu bilinç sonucunda tarihi yapıları, toplumları geleneklerini, gelişmelerini yansıtan unsurlar olduğu için korunmasını ve kullanılmasını gerekli kılmıştır (Yürekli ve Yürekli, 2004; Plevoets ve Van Cleempoel, 2011; Plevoets, 2015).

Günümüzde ise yeniden işlevlendirme, tarihi binalarda devam ettirilen tüm faaliyetleri kapsamaktadır. Yeniden işlevlendirme restorasyon, koruma ve bakımı içeren bir strateji olarak kullanılmaktadır. Fakat işlev nedeni ile oluşan taleplerdeki değişiklikler ya da tarihi bina ve çevresinin değişimi tarihi yapı ve işlevsel gereklilikler arasındaki uyumu zorlamaktadır. Yapı ve işlev arasındaki uyum, işlev nedeni ile oluşan isteklerin tolerans sınırlarının genişliğine, kullanıcıların tarihi yapıya verilen yeni işleve adaptasyon yeteneğine ve tarihi yapının adaptasyon yeteneğine bağlıdır. Eğer bu uyum sağlanamazsa, tarihi yapı işlevini düzenli olarak devam ettiremeyeceği için terk edilme riski ile karşılaşır (Yürekli ve Yürekli, 2004; Yazdani Mehr, 2019).

Yeniden işlevlendirmede tarihi yapıya ve kentsel tarihi dokuya çağdaş bir işlev verilmesi demektir. Hem tarihi yapıyı hem de kentsel tarihi dokuyu çağdaş yaşama etkin olarak kazandırmak söz konusudur. Bu noktada yeni işlev verilecek tarihi yapılara, yeni işlev verilmesi için gereken bazı nedenler oluşmaktadır. Tarihi yapının tarihsel ve toplum kültürü için önemi, tarihi yapıyı kullanacak olan toplumun bulunulan çağdaki durumu, tarihi yapının bulunduğu çevrenin işlev ihtiyacı ve ekonomik girdiler tarihi yapıya yeni işlev verilmesinde etkili olan nedenler olarak sıralanabilir (Özer, 1979; Altınoluk, 1998; Yazdani Mehr, 2019).

2.2.1. Tarihi ve Kültürel Nedenler

Günümüz şartlarında tarihi yapılar kullanılmalarına verilen önemden dolayı sanat değeri ne olursa olsun birçok değişikliğe uğramış toplum için tarihi ve kültürel bağlamda önemli ürünlerdir. Tarihi yapılarının mimarilerinin işlevler doğrultusunda değer kazandığını söylemek doğru olmamaktadır. Çünkü tarihi yapının mimari ve biçimlerine asıl kalıcı değeri veren unsur tarih, kültür aktarımı ve bellek gibi kavramlardır. Bir tarihi yapı incelendiğinde malzemesi ile, tasarımı ile, kullanılan yapıım tekniği ile, süslemeleri ile, işlevi ile tasarlandığı zamanın ve bulunduğu coğrafyanın özelliklerini yansıtır. Çünkü tarihi yapılar buldukları dönemin sanat akımına, sosyo-kültürel durumuna, ekonomik ve çevre şartlarına göre tasarlanıp yapılmış olduğu için günümüzde bu yapılar tarihin ve kültürün yaşayan değerleridir (Kuban, 2000; Douglas, 2006; Pekol, 2010; Kaşlı, 2016).

Yapıların uzunluk, genişlik ve derinlik olarak bilinen üç boyutunun yanı sıra zaman dördüncü boyut olarak kabul edilmektedir. Zaman faktörü yapıların fiziksel ve işlev durumunda önemli rol oynar. Zamanla, geçmiş dönemlere kıyasla günümüz yaşam koşulları, değerleri, kültürü, ihtiyaçları çok daha hızlı değişim göstermektedir. Bu duruma bağlı olarak da kullanılan binaların fonksiyonları da ihtiyaçlar doğrultusunda değişim göstermektedir. Fakat tarihi yapılar günümüzde fiziksel olarak varlıklarını sürdürseler dahi bahsi geçen fonksiyonlardaki hızlı değişim sebebi ile çağa mevcut fonksiyonları ile ayak uyduramazlar. Bu nedenle tarihi yapı ve çevresinin simgelediği dönemin, kültürün, sanat akımının yaşatılması için yeni işleve adapte edilmesi gerekmektedir. Eğer tarihi yapı yeni işleve adapte edilmezse, yapının özgün işlevinin ve tarihteki yerinin toplumsal bellekte oluşturduğu yer silinmiş olur. Yerinde yeni bir veri girilerek toplumsal belleğe ve toplumsak kimliğe zarar verilmiş olunur (Douglas, 2006; Kaşlı, 2016).

Tarihi yapılara yeniden işlev verilirken sadece ekonomik olarak gelir getiren bir meta olarak bakılmaması gerekir. Tarihi yapılara yeni işlev verilirken bu yapılara değerlendirilmesi gereken, kullanılması gereken, yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılması gereken tarihi ve kültürel değeri olan ürünler olarak bakmak doğru olur (Altınoluk, 1998).

2.2.2. Çevresel Nedenler

2013 yılında Burra Tüzüğünde yapı ile çevre ilişkisinin kültürel bağlamda önemine “Bir yerin bulunduğu mevki, onun kültürel öneminin bir parçasıdır.” şeklinde belirtilerek vurgu yapılmıştır (Burra Tüzüğü, 2013).

Tarihi yapılar ve çevreleri kentler içerisinde önemli noktalarda bulunmaktadır. Tarihi yapıların ve çevrelerinin günümüz yaşam koşullarına ayak uydurabilmeleri ve yaşatılabilmeleri için çevrelerine uyumlu yeni fonksiyonlar yüklenmeleri önemlidir. Tarihi yapıların çevrelerinin değişimi binaların yeniden işlevlendirilmesini gerektirebilir. Örnek olarak bir bölgenin kullanımı üzerine kararların değişimi yapıların kullanımının değişmesinde etkili olabilir. Bayındırlık gibi nedenler ile eski yapılarını koruyamamış çevrelerde, yapıya yeni fonksiyon verilmesi tarihi çevreyi yaşatmak kadar ekonomik olarak ve toplumsal bellek açısından kente büyük faydalar sağlar. Yapıya yeni fonksiyon verilir iken yapı çevresinin yapay öğelerinin de yeni işlev ile kullanılıp kullanılmayacağı yapılan çalışmalar ile belirlenir (Altınoluk, 1998; Kaşlı, 2016).

Çevre kavramının bir başka açıdan da ele alacak olursak, yeni işleve adapte edilen tarihi yapının yakın çevresine olan etkisi dışında dünya genelinde ekolojik anlamda da olumlu etkisi olmaktadır. Bir yapıyı yeni işleve adapte etmeden yıkıp yeni yeni bir yapı yapılması birçok olumsuz sonuca neden olmaktadır. Bunlar harcanan enerjinin artması, inşaat artıklarının imhası sürecinde kullanılan petrol türevi yakıtların kullanımının artması, yeni yapı için harcanan zaman, enerji ve enerji kaynaklarıdır. Ayrıca yıkın ve yeni yapı yapımı sürecinde ortaya çıkan zehirli gazlar nedeni ile çevre kirliliği oluşmaktadır. Bu nedenle yeniden işlevlendirme aynı zamanda çevreye duyarlı, doğal kaynakların kullanımında tutumlu ve doğal çevrenin daha az kirlenmesine dayalı bir yöntem olarak da karşımıza çıkar (Selçuk, 2006).

2.2.3. Ekonomik Nedenler

Tarihi yapıların fiziksel durumları kullanılabilir iken işlevsel olarak eski kalmasının sonucunda yapıyı yeni işleve adapte etmek saygıdan dolayı olabileceği gibi ekonomik anlamda da olumludur. Yeni bina yapımı enerji yoğun iken, mevcut bir yapıya yeni işlev verilmesi ise emek yoğundur. Fakat mevcut yapıyı yıkıp yeni yapı yapılması çok fazla maliyet, iş gücü, enerji ve zaman gerektirdiğinden tarihi yapıların

yeni işleve adaptasyonu yeni yapı yapımına kıyasla %50 ile %80 daha ekonomiktir (Highfield, 1987; Altınoluk, 1998).

Tarihi yapılar sadece ekonomik bağlamda avantajlı olduğu için yeni işleve adapte edilmemektedir. Her girdiden önce tarihi yapının toplum için temsil ettiği değer önem arz eder. Lakin günümüzde nüfusun hızla artması, artan ekonomik eylemler, plansız ve çarpık kentleşme sonucu tarihi binalar ve çevreleri fiziksel olarak değişmiştir ve yıkılıp yok edilme tehlikesi altındadır. Bu nedenle tarihi yapı ve çevreleri günümüz ticari, hizmet gibi sektörlerin baskısına karşı koyamamaktadır. Bu tehlikeye engel olmak için ekonomik olarak da yeni işleve uyarlama eyleminin, yeni yapı yapma eyleminden çok daha avantajlı olduğunu da belirtmek gerekmektedir (Altınoluk, 1998; Yıldız, 2003).

2.2.4. Toplumsal Farklılaşma Nedeni

Tarihi yapıların yeni işleve adapte sürecinde karşılaşılan problemlerin başında, tarihi yapıların işlevlerinin eskimesinde de neden olan kültürel değişim ile birlikte mekânsal ve sosyal sürekliliğin uyum sağlaması gelmektedir. Sosyal süreklilik; sosyokültürel, demografik yapının gelişimi ve değişmesi, çevresel değerleri barındıran geleneksel kimliğin korunmasıdır (Göçer, 2003).

Tarihteki toplum yaşamına kıyasla günümüzdeki yaşam koşullarının hızla değişimi nedeniyle toplum yapısında da hızlı değişim gözlenmektedir. Hızlı değişimin sonucunda değerler aktarımında da farklılıklar olabilir fakat değişim hızının toplumdaki tarih bilincinin ve değer aktarımının etkisini azaltmaması gerekmektedir. Özetle toplumdaki tarih bilincinin değişimlere rağmen taze kalması gerekmektedir.

Toplumlarda görülen değişimin belirli bir sınırlandırılması bulunmamaktadır. Aynı zamanda toplumlar buldukları dönemin kent, mimari, mekân yaklaşımlarını da etkilemektedir. Toplumlarda görülen değişim her ne kadar soyut bir kavram olarak ele alınsa da somut bir kavram olan mimari ve mekân kullanımı ile doğrudan etkileşim halindedir. Tarihi yapılar da toplumda oluşan değişimden etkilenmektedir. Hem geçmiş dönemlerde yaşamış olan toplumların özelliklerini barındırması ile hem de günümüzde tarihi yapıların yaşatılabilmesi için yeni işlevlere ihtiyaç duyması sebebi ile birçok sorun yaşanılmaktadır. Yaşanılan sorunların temel nedenlerinden biri de tarihi binaların mekânlarının günümüz ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamamasıdır. Tarihi binalar yeni işleve adapte edilir iken sosyolojik getiriler göz ardı edilmemelidir.

Tarihi yapının bulunduğu çevredeki toplumun değişmesi sonucu yapının özgün işlevinde kullanılamamasına örnek olarak, Arnavutluk'taki Kurşunlu Camisi verilebilir. Günümüzde Arnavutluk'ta yaşayan halkın inançlarının değişmesi sonucu Kurşunlu Cami özgün işlevini kaybetmiştir ve lokanta işlevi ile kullanılmaktadır (Yıldırım, 1999).

2.3. Tarihi Binaya Uygun İşlev Seçimini Etkileyen Girdiler

Tarihi bir yapıya yeni işlev verilirken mekân ve yeni işlev uyumu mühimdir. Yeni işlev ile birlikte mekânsal bağlamda yeni kimlik kazanacak tarihi yapının, çevresi ile uyumu da önemlidir. Bu nedenle tarihi yapının yeni işleve adapte edilme sürecinde tarihi yapıya ve çevresine uygun işlev seçimini etkileyen unsurların etkisi büyük önem arz eder.

Mimari tasarımın temelinde insan gereksinimleri ve alışkanlıkları, başka bir şekilde belirtmek gerekirse insan yaşamının ihtiyaçlarını karşılamak üzere mekânsal çözümlerin üretilmesi yatmaktadır. Tarihi yapıların yeni işleve adapte edilip, kullanılmasında da kullanıcı ihtiyaçları ve gereklilikler uyum sağlayabilmelidir (Karapınar, 1997).

Tarihi yapıya yeni işlev verilirken yapının plan şeması, konumu, çevresi ile ilişkisine bağlı olarak karar verilmelidir. Bu girdiler sonucu yapının hangi işleve hizmet edebileceği araştırılmalıdır. Yeni seçilecek olan işlevin yapının fiziksel durumuna uyumlu olması mekân üzerinde yapılacak müdahaleleri ve tadilatları en aza indirgenmesi hedeflenecek şekilde olmalıdır.

Tüm bu verilere baktığımızda tarihi bir yapıyı yeni işleve adapte ederken, uygun işlevin seçiminde etki eden girdileri 4 başlıkta inceleyebiliriz

- Tarihi Binanın Korunması Gereken Anıtsal Özelliği
- Tarihi Binanın Mekânsal ve Hacimsel Durumları
- Tarihi Binanın Fonksiyonel Kurgusu
- Tarihi Binanın Konumu (Altınoluk, 1998).

2.3.1. Tarihi Binanın Korunması Gereken Anıtsal Özelliği

Anıtsal bir yapıyı yeni işleve adapte ederken uygun işlevin seçiminde, yapının yasal statüsü yapıya yeni işlev için yapılacak müdahaleleri de sınırlayıp belirlemektedir.

Bu nedenden dolayı yeni işlev seçiminde yapıya yapılacak müdahalelerin, yapının koruma derecesine de uygun olması göz önünde bulundurulmalıdır (Yaldız, 2003).

Taşınmaz kültür ve doğa varlıklarının, belirlenerek ulusal kültür varlıkları kütüğüne geçirilmesi “tescil” olarak adlandırılmaktadır. Günümüzde geçerli olan değerlendirme düzeni Türkiye’de Kültür ve doğa varlıkları ile ilgili ilkeleri saptayan “Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu’nun aldığı karar ile belirlenmiştir. Bu karar doğrultusunda taşınmaz kültür varlıkları iki başlık altında incelenmektedir (Ahunbay, 1996).

L Grup Yapılar

“Evrensel, ulusal ya da yöresel düzeyde mimari değere sahip; “tarihi, simgesel, anı ve estetik nitelikleriyle korunması zorunlu” yapılarıdır” (Ahunbay, 1996).

II. Grup Yapılar

“Kentsel çevreyi oluşturan, yöreye karakter veren, geleneksel yapım tekniğiyle yapılmış binalar bu gruba girmektedir” (Ahunbay, 1996).

Bu durumda I. Grup Yapılar ile II. Grup Yapılara yapılabilecek müdahaleler aynı olamayacağından yeni işlev seçiminde yapının derecesi de etki etmektedir. Misal I. Grup yapılar, birçok özellik (malzeme, cephe, strüktür gibi) olarak üstünlük gösterdiklerinden hem içi hem de dışı korunması gereken yapılarıdır.

Bu tip yapılar yeni işleve adapte edilirken, yeni işlevin getireceği özellikleri sağlıklı taşıyabilmelidir.

2.3.2. Tarihi Binanın Mekânsal ve Hacimsel Durumları

Tarihi yapının plan şemaları, adapte edilmesi planlanan işlevin etkili olabilmesi için önemli bir faktördür. Tarihi yapının mevcut plan şeması ve hacimsel durumu göz önüne alınarak yapılacak yeni işleve adapte projesi, yapılacak onarım sınırlarını gösterir. Bunun sonucunda yeni işleve adapte etme yaklaşımı pozitif etkileri ile uygulanmış olur. Yapılar tek bir hacimden, tekrarlanan hacimlerden ve karmaşık bir plan şemasından oluşabilir. Yeni işlev verilme sürecinde tek hacimden oluşan bir yapıya o hacmi mekanlara bölecek bir işlev uygun olmayacağı gibi, karmaşık plan şemasına sahip bir yapının duvarlarını yıkıp tek mekân haline getirecek bir işlevin verilmesi de doğru değildir. Örnek olarak tekrarlanan hacimlerden oluşan bir arastanın günümüzde tiyatro olarak işlevlendirilmesi, arastanın duvarlarının yıkılmasına neden olur. Arastanın

bir tiyatro olarak kullanılmasından ziyade ticaret mekanları olarak kullanılması yapının mekan kurgusuna daha uyumlu olmaktadır (Altınoluk, 1998).

Tarihi yapıya işlev seçiminde mekânsal kurgu kadar mekanların hacimsel durumları da etkilidir. Arasta örneğini tekrar ele aldığımızda mekânsal kurgu olarak ticari mekanlar uygun olsa da hacimsel olarak ticari mekânın ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığı incelenmelidir. Belki iki arasta dükkân mekanları arasındaki duvar kaldırılıp tek bir mekân elde edilebilir. Ya da bir dükkân ikiye bölünerek iki mekân elde edilebilir. Ancak mevcut tarihi yapılarda hacimsel olarak fazla ya da az metrekaireler kabullenilmesi gerekmektedir. Bu yüzden tarihi yapılara yeni işlev verilirken yapının hacimsel durumuna çok yönlü yaklaşılması önemlidir (Altınoluk, 1998).

2.3.3.Tarihi Binanın Fonksiyonel Kurgusu

Tarihi yapıya yeni işlev verildiğinde yapının işlev kurgusunun ele alınması gerekmektedir. Fakat işlev kurgusu yapının kendi bünyesindeki işlevsel kurgu ile birlikte tarihi yapının çevresindeki yapılarla olan işlevsel ilişkisini de kapsamaktadır. Tarihi yapı yeni işleve adapte edildiğinde konumundan dolayı çevresindeki yapılarla olan işlevsel ilişkisi dikkate alınmalıdır. Bir yapının ilk tasarımında işlev kurgusu, yapı içerisinde yapılacak eylemlere ve o eylemlerin birbirleri ile olan ilişkisine göre biçimlenir. Kendisine özgün bir işlev kurgusu olan bir yapı yeni işleve adapte edilirken, verilecek yeni işlevin yapının özgün işlev kurgusu ile örtüşmesi gerekmektedir (Altınoluk, 1998; Kaşlı, 2016).

Tarih yapı yeni işleve adapte edilirken işlev kurgusunun sağlanabilmesi için dikkat edilmesi gereken durumlar vardır. Bunlar; tarihi yapının bulunduğu konum ve çevresi ile olan ilişkisi, tarihi yapının barındırdığı mekanlar, tarihi yapıya verilecek olan yeni işleve ait eylemler ve tarihi yapıyı kullanacak olan insanların davranışlarıdır. Tarihi yapının mekanlarının her birine yeni işlev verilirken göz önünde bulundurulması gereken şartlar vardır. Bunlar; yeni işlevin mekân içerisine uygunluğu ile mekanlar arasındaki ilişiksel bağlantının görsel, işitsel ve iletişimsel şartlar dikkate alınarak kurgulanmasıdır. Tarihi bir yapıya verilen yeni işlevin, yapının özgün işlevi ile uyumsuz olması sonucu tarihi yapı ciddi anlamda zarar görebilir (Arcan ve Evcı, 1992; Yıldız, 2003; Kaşlı, 2016).

2.3.4.Tarihi Binanın Konumu

Tarihi yapılar mimari üsluplarından, kendisine özgün mekân özelliklerinden, yapım tekniklerinden ve çevresinden bağımsız olarak düşünülemez. Tarihi yapıya yeni işlev verildiğinde aynı zamanda konumsal ve işlevsel kurgular da belirlenir. Konumsal ve işlevsel kurguların belirlenme sürecinde yapı çevresinin insan davranışları üzerindeki etkisi göz önüne alınarak çevresel psikoloji ve çevresel davranış alanlarında yapılan çalışmalar doğrultusunda değerlendirme yapılmalıdır. Çevrenin psikolojik ve sosyal etkileri değerlendirildikten sonra yapılan değerlendirmeler doğrultusunda kararların alınması gerekmektedir. Alınan kararlar ile tarihi yapının kendisine ve çevresine uyum sağlayan işlevsel düzenlemeler yapılmalıdır. Tarihi yapının çevresine yapılan düzenlemeler yakın çevrenin yeni işlev ile olan ilişkisini ve tarihi yapının çevresi ile birlikte korunmasını sağlayacaktır (Aydınlı, 1993; Yıldırım, 1999).

Tarihi yapı, yapıya verilecek yeni işlev ve yapının çevresi arasındaki ilişkiye örnek olarak gelir seviyesi düşük bir çevrede konumlanan tarihi bir yapıya lüks, gelir seviye çok yüksek insanlara hitap eden bir işlev verilirse o yapı yeni işlevi ile tam performansla çalışamaz. Bu nedenle insanların ihtiyaçlarının her geçen gün değiştiği, insan çevre ilişkisinin değişim gösterdiği günümüzde tarihi yapılar üzerine sadece uzmanların karar vermesi gerekmektedir (Altınoluk, 1998; Kaşlı, 2016).

2.4.Tarihi Binaya Yeni İşlev Nedeni ile Yapılabilecek Müdahaleler

Fiziksel olarak varlığını sürdüren fakat işlevsel olarak ömrü tükenmiş tarihi yapıların yeni bir işleve adapte edilirken yapıya belirli müdahalelerin yapılması gerekmektedir. Tarihi yapıya müdahale aşamasında yapının kendisinin veriler barındırdığını baz almak gerekmektedir. Geçmişten günümüze insanın gelişmesi ile yaşanan mekanlarda da gelişme ve değişim olmaktadır. Geçmişteki toplumların yaşayış tarzlarını, kültürlerini somut olarak günümüze tarihi yapılar aktarmaktadır. Bu nedenle tarihi yapılara yapılacak müdahalelerde yapının özgün süslemelerine, mimarisine, yapıldığı dönem izlerine saygılı olunmalıdır. Tarihi yapı hem geçmişe hem de geleceğe saygılı olacak şekilde günümüzde kullanılmaya uyarlanmalıdır (Yıldırım, 1999).

Tarihi yapılar günümüze kadar fiziksel olarak hasar görmüş olabilir. Böyle bir durumda yapıya yapılacak müdahalelerde yapının özgün malzemesinin önemi

unutulmamalı, mevcut malzemenin daha fazla hasar görmesine engel olacak müdahaleler yapılmalıdır (Halaç ve Demir, 2017).

Yapılması gereken bu müdahalelerin, yapının hangi bölümüne yapılmasına göre sınıflandırdığımızda 5 başlık altında inceleyebiliriz.

Tarihi yapıya verilecek yeni işlev kararı sonrasında yeni işlev adaptasyon sürecinde binanın mevcuduna yapılabilecek müdahaleler şu şekilde sıralanabilir;

- Tarihi Yapının Plan Şemasına Yapılan Müdahaleler
- Tarihi Yapının Malzeme ve Strüktürel Sistemine Yapılan Müdahaleler
- Tarihi Yapının Teknik Gereksinimleri Nedeni ile Tesisat Sistemine Yapılan Müdahaleler
- Tarihi Yapının Cephesine Yapılan Müdahaleler
- Tarihi Yapının Yakın Çevresine Yapılan Müdahaleler (Yıldırım, 1999).

2.4.1. Tarihi Yapının Plan Şemasına Yapılan Müdahaleler

Mimarlık ve insanların yaşam biçimleri, alışkanlıkları hep iç içe olduğundan mekânsal çözümleri de insanların yaşadığı çağa ayak uyduracak şekilde olmalıdır.

Tarihi yapılar, yapıldıkları döneme oranla büyük değişim geçiren günümüz yaşama biçimine ayak uydurmalıdır. Lakin tarihi yapıların yapıldıkları dönemin yaşama biçimine göre mekânlardan oluştuğu için günümüz şartlarına ayak uydurmalıdır. Bu nedenle tarihi yapıların plan düzleminde belirli müdahalelerin geçirmesi gerekebilir.

Yeni işlev için plan şemasına yapılabilecek olan müdahaleler;

- ❖ İhtiyaç durumunda ara kat eklenmesi,
- ❖ Tarihi binanın mevcutta bulunan mekânları arasında bağlantı kurmak için geçitler açılması,
- ❖ Tarihi binada mekânlar arası duvarların kaldırılarak daha büyük mekânlar elde edilmesi,
- ❖ Tarihi yapının yeni işlevi mekân olarak karşılayamadığı durumda ek bina yapılması şeklinde sıralanabilir (Yaldız, 2003).

Tarihi yapılarda yeni işlev nedeni yapının özgün plan şemasına uygun olmayan ya da tarihi yapının özgününe zarar verebilecek müdahalelerin yapılmaması için ek yapılara ihtiyaç duyulabilir. Fakat yapılacak ek yapılar tarihi yapının kütesine, çevresine ve cephesi saygılı olmalı ve tarihi yapıdan daha çok ön plana çıkmayacak şekilde tasarlanmalıdır. Tarihi yapılara yapılan çağdaş ekler düşey, yatay, yer altında ve

karma olarak yapılarak tarihi yapının yeni işlevi için yeni mekanlar oluşturulmasını sağlar. Tarihi yapıların avlularının, revaklarının kapatılıp mekanlar elde edilmesi, tarihi yapıya mimari elemanların eklenmesi biçiminde farklı uygulamalar yapılmaktadır (Yaldız, 2003).

Örneğin Ankara'da bulunan 1522-1523 yıllarında Kanuni Sultan Süleyman tarafından yaptırılan Çengelhan günümüzde Rahmi Koç müzesi olarak kullanılmaktadır. Sergi mekanı olarak kullanılması ve sirkülasyonu sağlaması için Çengelhan'ın avlusu çelik strüktür elemanlar ile kapatılmıştır (Şekil 2.1.).

Şekil 2.1. Ankara Rahmi Koç Müzesi (Çengelhan) (<https://www.tripadvisor.com.tr>)

Tarihi yapılarda yeni işlev nedeni ile yapılacak müdahalelere karar verilmeden önce belirli şartlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu şartlardan biri, tarihi yapının verilecek işlevi kaldırabilecek potansiyelinin olması diğeri ise yeni işlev sebebi ile tarihi yapının özgün plan şemasına ve mekân özelliklerine zarar verilecek uygulamalardan kaçınılmasıdır. Tarihi yapıya verilecek işlevin planlanma sürecinde çağın getirdiği gereksinimlere göre işlev planlamasının yapılması gerekmektedir. Tarihi yapıya verilen işlev mekân ihtiyaçlarının belirlenmesi ile çözüme ulaşır ve yeni işlevin ihtiyaçları doğrultusunda tarihi yapının mekanlarına müdahale kararları alınmalıdır. Yapılacak müdahalelere örnek olarak mekanlar arasına geçişler, sirkülasyon alanları, duvar ekleme veya çıkarma gibi uygulamalar verilebilir (Yaldız, 2003; Selçuk, 2006).

2.4.2. Tarihi Yapının Strüktürel Sistemine Yapılan Müdahaleler

Tarih yapının yeni işleve adapte edilme sürecinde tarihi yapının strüktür sistemine müdahaleler gerekebilmektedir. Tarihi yapının yıllar geçmesi ile taşıyıcı

sisteminin sağlamlığı ölçülmeli ve yeni işlevi taşıyıp taşıyamayacağı tespit edilmelidir. Örneğin özgün işlevinde daha az kullanıcı tarafından kullanılan bir tarihi yapı, günümüzde kullanıcı sayısı çok daha fazla olan bir işlev ile kullanılırsa yapının strüktür sistemi kullanıcı yükünü taşımaya yeterli olmayabilir. Bu nedenle tarihi yapının strüktürünün güçlendirilmesi gerekmektedir.

Tarihi yapının açıkta bulunan taş, tuğla duvarları, kirişleri, kolonları, temelleri tarihi yapının hangi dönemde hangi teknik ve malzeme ile yapıldığını aktaran strüktürel elemanlardır. Bu strüktürel elemanlar tarihi yapının karakterini de günümüze somut olarak aktarmaktadır. Aynı zamanda tarihi yapı tüm strüktürel öğeleri ile yapı teknolojisi bakımından önemlidir. Tarihi yapının strüktürüne müdahale gerektiren bir neden ise plan şemasına yapılan müdahalelerdir. Örneğin plan şemasında duvar eklenmesi ya da çıkarılması yapının strüktür sisteminde değişikliğe neden olabilir. Fakat tarihi yapıların strüktür sistemine yapılan müdahaleler mümkün olduğunca az müdahale yapılması tarihi yapının özgününe zarar verilmemesi gerekmektedir (Kuleli, 1998; Yıldız, 2003).

Strüktüre yapılan müdahalelere örnek olarak İstanbul'da bulunan 1613 yılında yapılmış olan Lengerhane binasının müze işlevi için yapılan müdahale verilebilir. Rahmi Koç Endüstri Müzesi olarak kullanılan yapıda mekân ihtiyaçlarından dolayı yapıya cam çelik strüktürden asma kat yapılmıştır. Şekil 2.2. de görüldüğü gibi yapının mevcut taşıyıcı duvarlarının zarar görmesini ve yapının özgünün zedelenmesini engellemek için taşıyıcı duvarlardan uzaklaştırılarak asma kat oluşturulmuştur (Selçuk, 2006).

Şekil 2.2. İstanbul'daki Rahmi Koç Müzesi (Çiğdem Paker-2008).

2.4.3. Tarihi Yapının Teknik Gereksinimleri Nedeni ile Tesisat Sistemine Yapılan Müdahaleler

Teknolojinin gelişmesi sonucu günümüz tesisat sistemlerinin fonksiyonunu tarihi yapıların karşılaması yapıldıkları yıldan ötürü mümkün olmamaktadır. Tarihi yapılara tesisat sistemlerinin uygulanması yapıya zarar verilmeme açısından oldukça zordur. Tesisat sistemlerinin (ısıtma, aydınlatma, havalandırma, sıhhi vb.) işleyişlerine göre özgün çözümleri, elemanları ve uygulamaları vardır. Tarihi yapılarda, tarihi dokuya hasar vermemek için sıva altı uygulamaları, özel geçişler ve şaftlar tesisat sistemlerinde kullanılmamaktadır. Tesisat sistemlerinin nasıl uygulanacağı, tarihi yapıyı bozmayacak şekilde planlanıp titizlik ile eyleme geçirilmesi gerekmektedir. Örnek verilmesi gerekir ise tarihi yapının duvarı veya döşemesi korunacak ise sıva altı, delme vb. uygulamalar tarihi yapıda uygulanamaz. Çözüm olarak ise tesisat sisteminin sıva üstü olup, görünmesi tercih edilebilir (Yaldız, 2003).

Tarihi yapılarda ısıtma için kullanılan buhar kazanları tarihi yapı için tehlike oluşturabilmektedir. Bu nedenle ısınma problemini çözmek için halı döşemeler, elektrik borulu ısıtıcılar, elektrik yayım panelleri kullanılabilir. Elektrik tesisatı için ya da yangına karşı koruma tesisatı için tarihi yapının bazı bölümlerine oyukların açılması yapının özgün malzemesine zarar verdiğinden dolayı elektrik tesisatı gizli kablolar kullanılarak yapılabilir (Feilden, 2007).

Sonuç olarak baktığımızda tesisat sistemi uygulamaları tarihi yapıya en az zararı verecek şekilde, taşıyıcı sistemi bozmadan, mekânları işlevlerini olumsuz yönde etkilememesi gerekmektedir. Uygulanacak olan tesisat sisteminin havalandırma, ısıtma, aydınlatma, temiz su vb. koşulları sağlayacak nitelikte olması gerekmektedir.

2.4.4. Tarihi Yapının Cephesine Yapılan Müdahaleler

Tarihi yapıların cepheleri tarihi yapının döneminin mimari tarzını ve kentteki kompozisyonun bir parçası olmasından dolayı yeni işleve adaptasyon sürecinde tarihi yapının cephesine yapılacak müdahaleler minimum ölçüde olup tarihi yapının özgün karakterine zarar vermemelidir.

Tarihi yapıların yeni işleve adapte edilme sürecinde yapının dış cephesine birçok nedenden dolayı müdahaleler yapılmaktadır. Bu müdahalelerin nedenleri ise tarihi yapının cephesinin çok fazla yıpranıp, deforme olması, yapının cephesinin yenileme gerektirmesi, verilen yeni işlevin cepheye yansımaları, ısı yalıtımının düşük olmasıdır. Fakat günümüzde reklam panoları, havalandırma sistemine ait elemanlar tarihi yapıların cephelerine asılmaktadır. Aynı zamanda tarihi yapıların özgün malzemeleri olan taş, tuğlanın üzerine sıvanıp, pencereler kapatılmaktadır. Tarihi yapıların cephelerine yapılan bu tür müdahalelerde yapının cephesini gelecek nesillere doğru aktarmak ve cepheye zarar vermemek gerekmektedir (Yıldırım, 1999; Selçuk, 2006).

Tarihi yapının cephesine yeni işlev nedeni ile müdahaleler yapılırken, cephenin bakımı ve onarımı, cephenin iyileştirilmesi, iç mekan kurgusu için gerekli olan eklerin cepheye yansımaları gibi müdahalelerin yapıya saygılı bir şekilde yapılması gerekmektedir (Kona, 2015).

2.4.5. Tarihi Yapının Yakın Çevresine Yapılan Müdahaleler

Venedik Tüzüğü'nün 6.maddesinde

"Anıtın korunması, ölçüğü dışına taşmamak koşulu ile çevresinin bakımını da içine almalıdır. Eğer geleneksel ortam var ise olduğu gibi bırakılmalıdır. Kütle ve renk ilişkilerini değiştirecek hiçbir yeni eklentiye, yok etmeye ya da değiştirmeye izin verilmemelidir" denilmektedir (Venedik Tüzüğü, 1964).

Tarihi yapılar buldukları çevre ile bir bütündür. İşlevsel olarak eskimiş tarihi bir binaya yeni işlev verilirken yapının kendisine ve çevresine uygun olacak uygulamaların yapılmasına dikkat edilmelidir. Tarihi yapının yakın çevresinin yeni işleve uygun olarak düzenlenmesi, tarihi yapının çevresiyle birlikte kullanılmasını etkili olacaktır. Binanın yakın çevresinde, kent mobilyaları, aydınlatma elemanları, yeşil alan ve park düzenlemeleri, yaya-taşit yolları, otoparklar, duraklar vb. düzenlemelerin bulunması, tarihi yapının çevre ile olan ilişkisini güçlendirecektir. Yapının yakın çevresinde yapılacak olan bu düzenlemeler, işlevsel açıdan iç ve dış mekân bütünlüğünün kurulmasını da sağlayacaktır (Yıldırım, 2003; Selçuk, 2006).

Tarihi yapıların her biri, mimari tarzı, strüktürü, malzemesi, mekânsal özellikleri, çevresi ile bir bütün içerisinde. Yapı yeniden işlevlendirilirken binaya yapılan müdahalelerin yanı sıra, çevresinde de yapının yeni işlevine uygun düzenlemeler yapılmalıdır.

3. HAMAM KAVRAMI, MİMARİSİ, KÜLTÜRÜ

İnsanların temel ihtiyaçlarından biri olan temizlenme için insanlar tarih boyunca çeşitli yöntemler denemiştir. Fakat insanlar en uygun ve pratik temizliği su ile sağlamıştır. Su ile yapılan temizlik ilk başlarda su kaynaklarının kenarlarında yapılan bir eylemdir lakin hem mahremiyet nedeni ile hem de iklimsel şartlar nedeni ile zamanla temizlik eylemi için mekâna gereksinim duyulmuştur. Hamam yapıları duyulan ihtiyaç sonucu ortaya çıkmıştır. Arapçadan gelen Hamam kelimesi, suyun suni ısıtma sistemi ile ısıtılmasıyla insanların temizlenme eylemi için yapılmış yapılara verilen isimdir (Ülgen, 1950).

Hamam yapılarının doğal sıcak su kaynaklarından faydalanmak için kullanılan ılıcalar ve kaplıcalar ile karıştırılmaması önemlidir. Çünkü hamam yapılarında suni ısıtılan su kullanılırken, ılıca ve kaplıcalarda doğal sıcak su kaynakları kullanılmaktadır. Kaplıcaları Hamamlardan ayıran bir başka özellik ise kaplıcalardaki yıkanma bölümünün ortasında bulunan havuzdur (Eyice, 1997).

İnsanlık tarihinden bu yana birçok medeniyet hamam yapıları yapmıştır, lakin bu medeniyetler içerisinde Romalılar ve İslam dinine mensup topluluklar hamam yapılarına kıymet verip yaygınlaşmasında rol oynamıştır. Temizliğe dini emirler nedeniyle kıymet veren Müslüman toplumlarda su yapıları büyük önem kazanmıştır. İslam kentlerinin odaklarında camiiler ve hamam yapıları yer almıştır. İslam kentlerindeki hamam yapıları Romalılar tarafından yapılan hamam yapıları kadar anıtsal nitelik taşımamaktadır lakin İslam kentlerinde çok daha yaygın bir hamam kültürü gözlemlenmektedir. Türkler hamam yapılarına büyük önem vermiştir. Selçuklu Devleti döneminde orduların konakladığı yerlerde çadır hamamlarının kurulması, Osmanlı Devleti döneminde ise ulaşılan sınırlar çok sayıda umumi hamamların yapılması, Türk halkının yaşadığı konaklarda özel hamamların bulunması ve geleneksel Türk evinin bölümlerinden biri olan gusülhane Türklerin hamam yapılarına verdiği öneme örnek olarak gösterilebilir (Kuban, 1977; Eyice, 1997).

Hamam yapıları kullanımına göre özel hamamlar ve genel hamamlar olarak iki alt başlıkta incelenebileceği gibi kadınlar veya erkekler için ayrı bölümleri yapıp yapılmamasına göre de tek hamam ve çifte hamam olarak iki alt başlık altında da incelenebilir. Tek hamamlar belirli saatlerde erkeklerin belirli saatlerde ise kadınların kullanımına açılarak kullanılmakta iken çifte hamamlar aynı anda hem kadınların hem erkeklerin kullanabileceği hamamlardır. Çifte hamamlarda erkeklerin giriş kapıları

meydana veya yola açılır iken kadınların giriş kapıları mahremiyet nedeni ile tali yollara ve sokaklara açılmaktadır. Seyrek olarak görülse de bazı çift hamamlarda giriş kapılarını sokağa açılmaktadır (Eyice, 1960; Önge, 1988).

Özel hamamlar bazı yapıları yanına yapılmış olup kullanıcı sayısı sınırlı olduğu için hacim olarak genel hamamlar ile kıyaslandığında daha küçük olmaktadır. Konak, köşk, han, saray vb. hamamları özel hamamlara örnek gösterilebilir. Bazı özel hamamlarda ihtiyaç görülmediği için soyunma, ılık bölümleri yapılmamıştır. Özel hamamların içinde bulunduğu yapı grubunun mülkiyetinin değişimi sonucu genel hamam olarak kullanıldığı durumlar da bulunmakta olup, Şehzadebaşı'ndaki Yeniçeri Kışlasındaki Acemi Oğlanlar Hamamı gösterilir (Ertuğrul, 2009).

Türk devletleri içerisinde en çok hamam Osmanlı döneminde yapılmıştır. Çok fazla hamam yapılmasının iki nedeni bulunmaktadır. Bu nedenlerden biri hamam yapılarının gelirlerinin iyi olması bir diğeri ise cami cemaatlerine hizmet vermesidir. Hamam yapılarından gelen gelirler, hayır için yapılan eserlere vakfedilmiştir (Eyice, 1997).

Hamam yapılarının bazılarının gelirleri ise kamu kuruluşlarının giderleri için kullanılmıştır. Bu hamamlar ücretli olmuştur. Lakin fakir halkın da kullanımını için ücretsiz hamamlar da bulunmaktadır (Yediyıldız, 1982).

Hamam yapılarının sayısının ve kullanımının artması sonucu hamamlar sadece yıkanma eylemi için kullanılmamakta olup, Roma hamamları gibi aynı zamanda eğlenmek için de kullanılmıştır. Hamam kullanımının yaygınlaşması sonucu hamam kültürü oluşmuş olup; hamamda çalışan kişilerin isimleri, kullanılan eşyalar, hamamların kullanılma eylemlerine göre isimleri özelleşmiştir. Örnek olarak hamamda kişileri keseleyen kişilere dellâk, hamamda kullanılan kıyafete peştamâl, adı verilebilir (Uzun ve Albayrak, 1997).

Hamam yapıları tarihi boyunca incelendiğinde dönem dönem hamamların mimari özelliklerinde de değişim ve gelişim gösterdiği gözlemlenmiş ve hamam yapılarına ait mimari bir dil olduğu sonucuna varılmıştır

3.1. Hamam Mimarisi Tarihçesi

Mimari eser olarak hamam yapıları aslında hem teknik olarak hem kültür olarak hem de mimari olarak kıymetli varlıklardır.

Mimari eserler içerisinde hamam yapıları işlevleri nedeni ile özgün mimariye sahiptir. Hem yapım tekniği olarak, hem malzeme çeşidi olarak hamam yapılarının kendine özgü inşa süreci vardır (Önge, 1968).

Hamam mimarisinin tarihçesine baktığımızda erken dönem hamamları, roma dönemi hamamları, Bizans dönemi hamamları, Anadolu dışındaki İslam hamamları, Selçuklu devri hamamları, Osmanlı devri hamamları olarak inceleyebiliriz.

3.1.1. Erken Dönem Hamamları

Tarih boyunca temizlenme eylemi nedeni ile birçok medeniyette önemli yer tutan hamam yapılarının ilk örnekleri Pakistan'ın batısında Sind'de İndus medeniyetinin Mohenjo-Daro kentinde bulunduğu düşünülmektedir. Düşüncenin nedeni ise M.Ö. 2500-1500 yıllarına ait gelişmiş su ve kanalizasyon sistemidir. Bahsi geçen örnek dışında bir başka örnek ise yapılan kazılarda bulunan, Mezopotamya'da Asurlulara ait yıkanma tesisidir (Eyice, 1997).

Günümüzdeki Türkiye-Suriye sınırının yakınlarında bulunan Viranşehir'de M.Ö. 3. yüzyıla ait ve Gaziantep Zincirlihöyük'te M.Ö. 1200 yıllarına ait kalıntılarda temizlenme eylemi için yapılan özel mekânların bulunduğu görülmektedir (Ülgen, 1950).

3.1.2. Roma Dönemi Hamamları

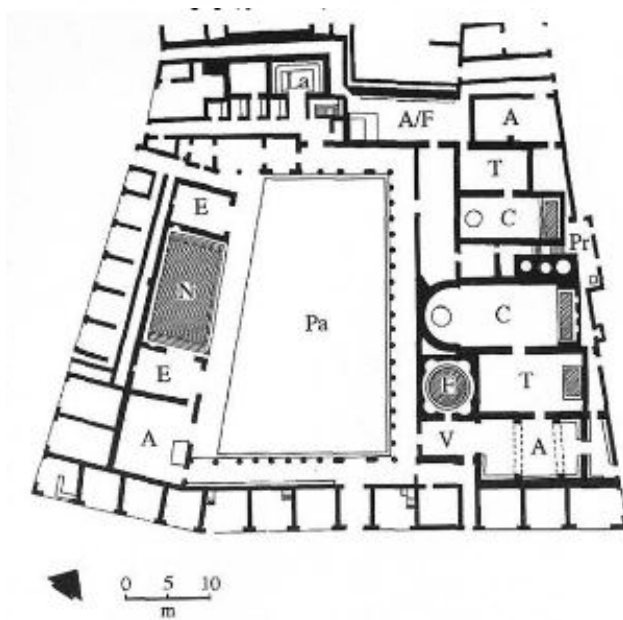
Yunan hamamlarından gelen Roma hamamları imparatorluk döneminde halkın kullanımına açık hamam mimarisinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Roma döneminde sadece yıkanma eylemi için kullanılmayıp aynı zamanda eğlenilen, münazaraların, muhabbetlerin ve sohbetlerin yapıldığı mekanlar haline gelmiştir. Sergius Orata isimli mimarın bulduğu sıcak hava sistemi ile birlikte hamam yapılarının yaygınlık kazandığı düşünülmektedir. Bu düşünceyi M.Ö. 33 yılında Roma bulunduğu bilinen 170 genel hamam desteklemektedir. Roma hamamları imparatorluğun genişlediği topraklarda genel hamam olarak ve zengin evlerinde özel hamam olarak yapılmıştır (Ülgen, 1950; Eyice, 1997; Wheeler, 2004; Ürük, 2016).

Roma hamamlarının ilk örnekleri olan M.Ö. I. yüzyıla ait hamamların plan şeması düzensiz iken, M.S. I. yüzyılda ise hamamların plan şemasında simetri görülmeye başlanmıştır. Roma hamamlarının gelişimi sürecinde hamamlarda çeşitli

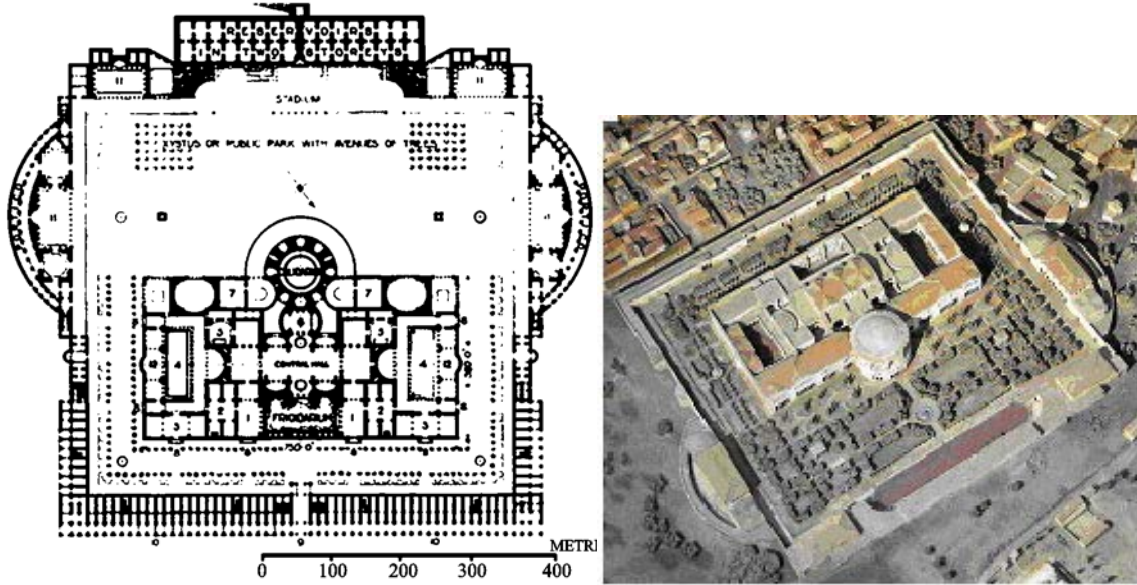
mekanlar ortaya çıkmış olup, bu mekanlara avlular, sütunlu revaklar örnek gösterilebilir. Hamam bölümlerini incelediğimizde soyunma mekânı olan Apoditeriuma ana girişten girilip, Apoditeriumdan ise merkezinde havuz bulunan ve soğuk su ile yıkanılan Frigidarium isimli bölüme geçilir. Frigidariumdan ılık bölüm olan Tepidarium isimli mekâna geçilir. Tepidarium bölümünden ise asıl sıcak yıkanma bölümü olan Caldarium bölümüne geçilir (Eyice, 1997).

Roma hamamlarına örnek olarak Pompei kentindeki M.Ö. 150 yılında yapılan Stabia Hamamı verilebilir. Stabia hamamı hem kadınların kullanımına hem de erkeklerin kullanımına uygun yapılmıştır (Şekil 3.1.). Roma hamamlarına bir diğer örnek ise 25.000 m²lik alan üzerine yapılan ve 1600 kişinin kullanımına uygun olan Caracalla hamamı verilebilir. Caracalla hamamı kütüphaneler, tiyatro ve yemek odalarının bulunduğu farklı eylemlerin yapılabildiği bir hamam özelliği taşımaktadır (Şekil 3.2.). Roma hamamlarına 3000 kişinin kullanımına uygun, 11 hektarlık bir alan üzerine yapılmış Diocletianos hamamı örnek gösterilebilir (Eyice, 1997).

Andolu'da bulunan Roma hamam yapılarına örnek olarak Ephesos, Miletos, Pergamon, Priene, Perge ve Side'de bulunan hamam örnekleri verilebilir (Farrington, 1995).

Şekil 3.1. Pompei Stabia hamamı (Eyice, 1997)

Şekil 3.2. Caracalla Hamamı (Eyice, 1997)

3.1.3. Bizans Dönemi Hamamları

Bizans hamamları Roma hamamlarının devamı niteliği taşıdığından dolayı, Bizans hamamları da Roma hamamları gibi temizlenmenin yanı sıra eğlencelerin düzenlendiği, muhabbetlerin yapıldığı yapılar olmuşlardır (Necipoğlu, 1999).

Zeusippos Hamamı İstanbul'da bulunan Bizans hamamına örnek gösterilebilir. Hamam Sultanahmet yakınlarında bulunmaktadır. İmparator Septimus Severus tarafından inşa ettirilen hamam I. Constantinus tarafından büyütülmüştür. Zeusippos hamamı dışında Bizans hamamlarına örnek olarak Kalendu Hamamı da Bizans hamamlarına örnek gösterilebilir. Bizans döneminde genel hamamların yanı sıra ileri gelenlerin saraylarında da özel hamamların olduğu bilinmektedir (Yegül ve ark., 2006).

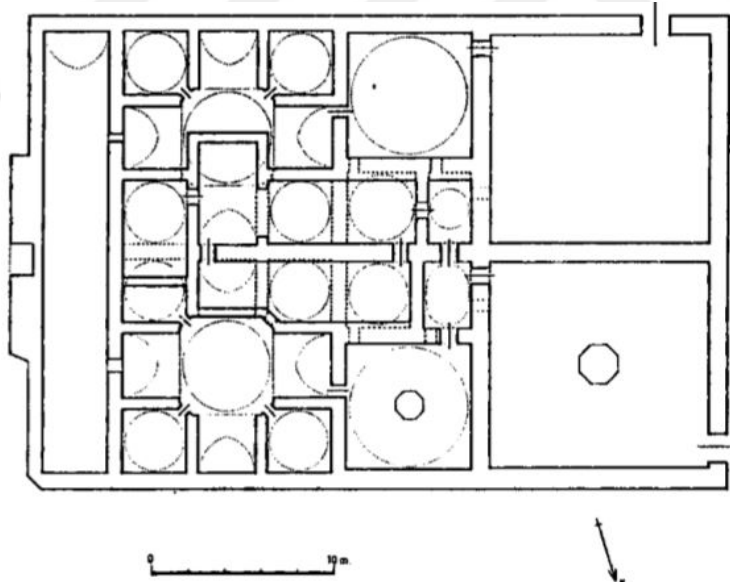
3.1.4. Selçuklu Devri Hamamları

Türklerin Anadolu'ya gelmeden önce yaptığı genel ya da özel hamamlar hakkında yeterli bilgi bulunmamakta olup, Türklerin Anadolu'ya gelip yerleşmesi ile kentlerdeki hamamları İslami şartlara uygun düzenlediği düşünülmektedir. Fakat bu durum ılıca ve kaplıcalar için geçerli olup, suni ısıtma sistemi ile çalışan hamamlar da geçerli değildir. Suni ısıtma sisteminin kullanıldığı hamamlar da farklı yaklaşımın olmasının nedeni ise İslamiyete göre temizlenme eyleminin akan su ile yapılması gerekliliğidir. Bu yönü ile Türkler tarafından yapılan hamamlar antik dönem

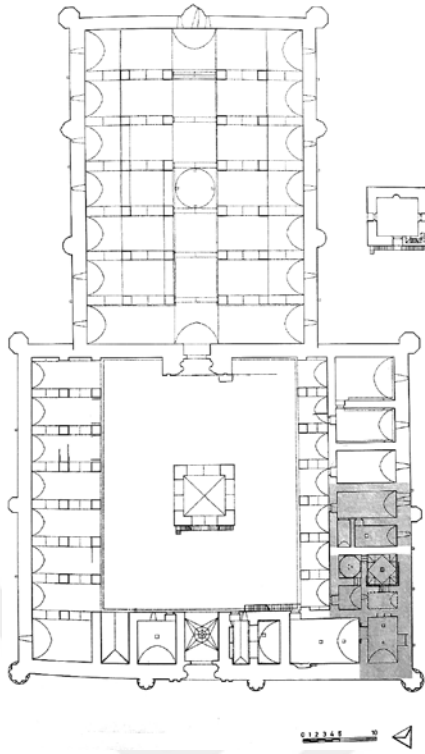
hamamlarından farklıdır. Türkler tarafından inşa edilen hamamların, antik dönem hamamlarında farklı olmasının bir diğer nedeni ise mimari gelenekteki farklılıklardır. Anadolu'da inşa edilen Selçuklu dönemi hamamlarında kurna yanında akan su vücuda dökülerek yıkanılmıştır. Terleme için farklı bir bölüm kullanılmamakta olup, göbekteşi kullanılmıştır. Soyunma bölümleri ise büyük hacimler olup, merkezine ise şadırvan yapılmıştır. Selçuklu döneminde yapılan hamamların Orta Asya'dan gelen planlama anlayışını sürdürmekle birlikte, komşu bölgelerden de etkilendiği görülmektedir (Önge, 1988).

Selçuklu dönemi çifte hamamlarında ve Kayseri Sultan Hamamında ortada bulunan düz bir duvar boyunca soyunma, aralık, soğukluk, sıcaklık bölümleri sıralanıp, en sonda ise su deposu ve külhan bulunmaktadır. Şekil 3.3. de de görüldüğü gibi Konya'da Sahip Ata Külliyesinin çifte hamamının plan şemasında hem kadınlar hem de erkekler bölümü eşit ölçülerle yan yanadır. Sahip Ata Külliyesinin hamamının soyunmalık mekanı kare olup, sıcaklığı ise üst örtüsü kubbe olan büyük bir mekanın yanındaki adet küçük mekanın birleşiminden oluşmaktadır (Önge, 1995).

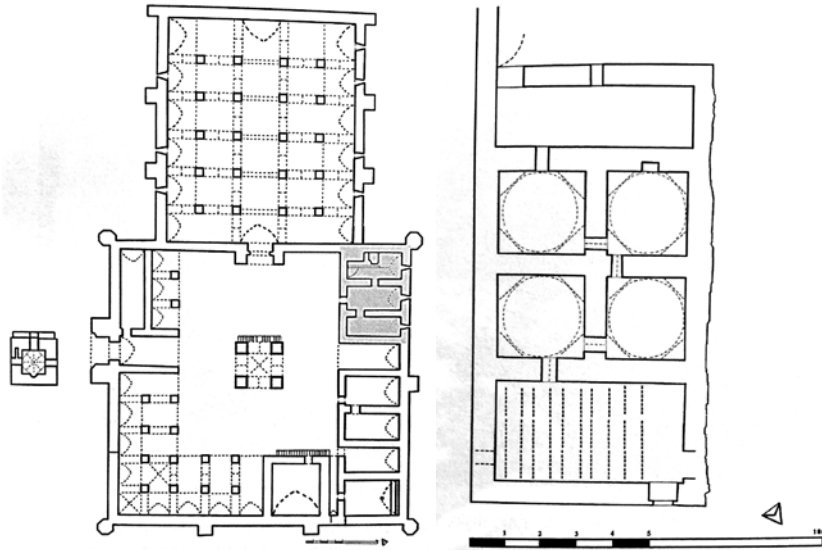
Şekil 3.3. Konya Sahip Ata Hamamı plan şeması Yılmaz Önge tarafından çizilmiştir (Karpuz, 2009).

Selçuklular döneminde hamam yapıları kervansaraylarda da bulunmakta olup, kervansarayın ana kütesinin içerisine, girişinin sağ tarafındaki köşeye ve kervansarayın yakınına yapılmıştır. 1232'de I. Alâeddin Keykubad tarafından yapılmış olan Tuzhisar Sultan Hanı içinde köşeye konumlandırılmış küçük hamam bulunmaktadır (Şekil 3.4.).

Şekil 3.4. Tuzhisar Sultan Han planı ve han içerisindeki hamam (Tükel Yavuz, 2012).

Kervansaray içerisinde konumlanan hamamlardan büyük olan kervansarayın dışına konumlanan hamamlara örnek olarak da Niğde’ de bulunan Ağzıkara Hanı verilebilir (Şekil 3.5.) (Eyice, 1997).

Şekil 3.5. Ağzıkara Han planı ve han içerisindeki hamam (Tükel Yavuz, 2012).

Şekil 3.6. Ağzıkara hanı hamam planı (Tükel Yavuz, 2012).

Beylikler döneminde ise çok sayıda hamam inşa edilmiş olup, hamamların örneklerini Batı Anadolu'da, Efes'te, Bergama'da, Bursa'da ve İznik'te görmek mümkündür (Ertuğrul, 2009).

3.1.6. Osmanlı Devri Hamamları

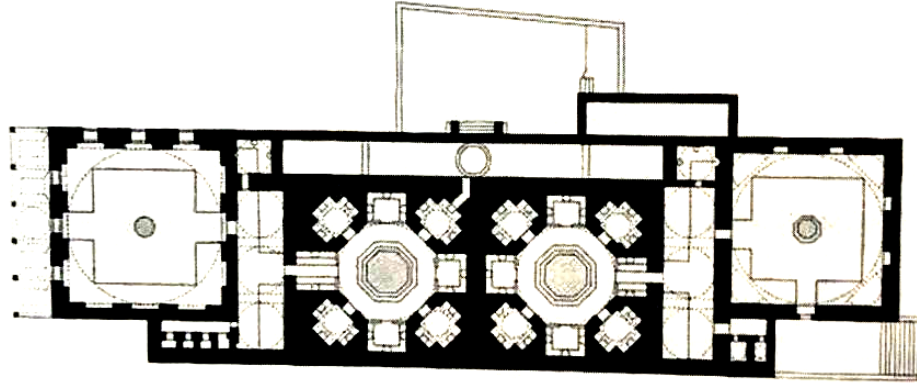
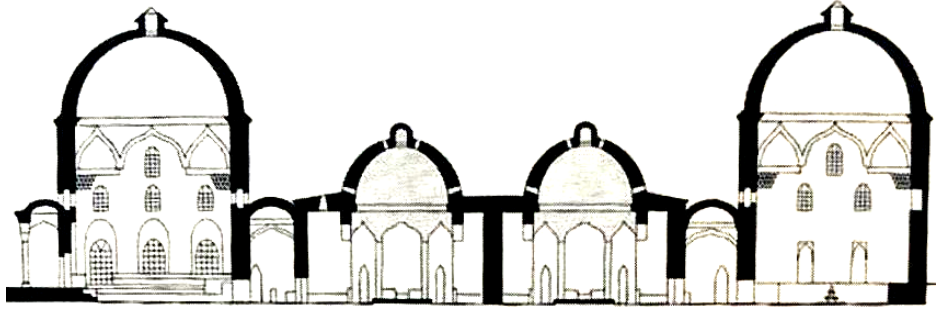
Osmanlı döneminde genel hamamlar devletin sınırlarına, kent merkezlerine yapılmıştır. Osmanlı döneminde özel hamamlar ise konak ve yalılara bitişik ve ayrı olarak yapılmıştır. Osmanlı döneminde hamam yapılarının çok fazla yapılmasının iki nedeni vardır. Bu nedenlerden birincisi hamam yapılarından elde edilen gelir, ikinci nedeni ise yapıldıkları yapı grubunun cemaatine hizmet vermesidir (Eyice, 1997).

Osmanlı döneminde Selçuklu dönemindeki soyunmalık, ılıklik, sıcaklık, halvet hücreleri arasındaki geçiş sıralaması değişmemiş olup, hamam içerisindeki mimari detaylar daha çok geliştirilerek kullanılmıştır. İlk Osmanlı hamamı olan Alâeddin Bey Hamamı'nın günümüze sadece temelleri ulaşabilmiştir. Osmanlı dönemi tek hamamına örnek verebileceğimiz Eskiye Hamamının sıcaklığının ise merkezde bir eyvan ve eyvanlardan geçilen iki halvet hücresi şeklinde plan şeması bulunmaktadır. Bu plan şemasının daha gelişmiş hali çifte hamam olan Bursa Orhan Gazi Hamamı'nın erkekler kısmının sıcaklığında görülmektedir. Sıcaklığın merkezi tek kubbeli olup, dört eyvanı ile dört adet köşe halvet hücreleri bulunmaktadır. Ayrıca Osmanlı döneminde hamam yapılarının soyunmalık bölümlerinin üst örtülerinde büyük kubbeler görülmektedir. (Oktay Aslanapa-1986-27) Yaklaşık olarak Osmanlı hamam kubbelerinin çapları 10 ile 15 metre arasında değişmektedir. Bu hamamlara örnek olarak Gelibolu, Sarıca Paşa, Koca Mustafa Paşa gösterilebilir. Kubbe çapı büyük olan hamamlara ise kubbe çapı 14,50 metre olan Davud Paşa Hamamı ile Yıldırım Bayezid tarafından Mudurnu'da yaptırılan kubbe çapı 20 metre olan hamam örnek verilebilir (Eyice, 1997).

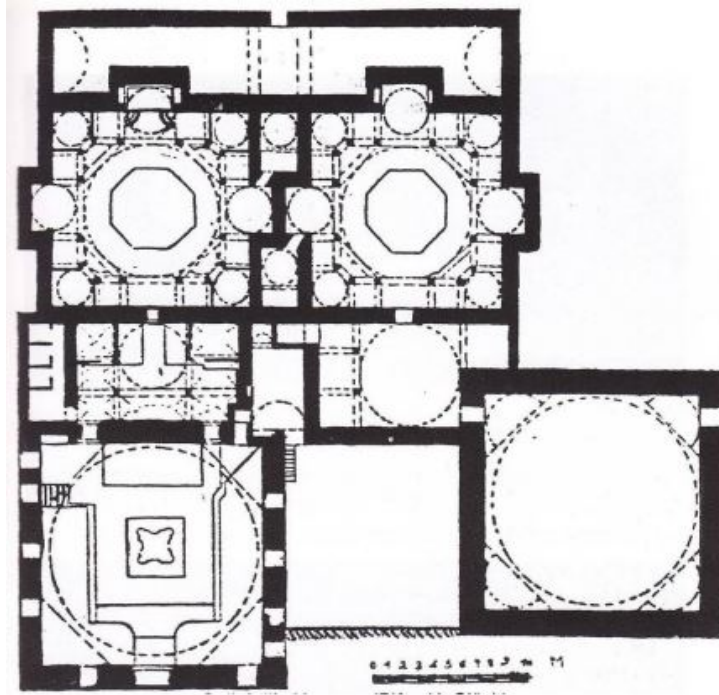
Erken Osmanlı döneminde hamamlarda dikkat çeken bir diğer özellik ise kubbelerin iç kısımlarının spiralli, dilimli olarak süslenmesi olup bu tip kubbelere sahip hamamlara örnek olarak Hacı Hamza Hamamı, İsmail Bey Hamamı, Demirtaş Hamamı verilebilir. Erken Osmanlı döneminde hamam yapılarının çok sayıda yapıldığı bir diğer yer ise Balkanlar'dır. Balkanlar'da yapılmış olan birçok hamam günümüze ulaşamamıştır (Aslanapa, 1986).

İstanbul'un Osmanlı Devleti tarafından fethedilmesi ile birlikte İstanbul'a da birçok hamam yapısı yapılmıştır. İstanbul'a yapılan hamam yapılarının çoğunda çifte hamam olmaları ile kadınlar ve erkekler bölümlerinin giriş kapılarının aynı yola açılmaması görülmektedir. İstanbul'da ilk yapılan hamam Fatih Sultan Mehmed tarafından yaptırılan Irgat Hamamıdır. Ardından Azepler Hamamı, Vefa Hamamı, Eyüp Hamamı ve Çukur Hamamı yapılmıştır. İstanbul'da her külliyeye bir hamam inşa edilmiş olup, örnek olarak Mahmut Paşa Hamamı verilebilir. Mahmut Paşa Hamamı'nın sadece erkekler bölümü günümüze ulaşmış olup, ayrı ayrı küçük kubbeler ile örtülü sekizgen planlaması olan bir sıcaklığı görülmektedir. Mahmut Paşa Hamam'ı İstanbul'da kitabesi olan en eski Osmanlı dönemi hamamıdır. 16. yüzyılda özellikle Mimar Sinan döneminde Osmanlı Devleti'nde 59 hamam yapılmış olup, bu hamam yapılarından 45 tanesi İstanbul ve civarında yer almaktadır (Ertuğrul, 2002).

Mimar Sinan hamam mimarisinde genel mimari karakteri kullanmıştır fakat hamam mimarisinde bazı farklı yaklaşımları da olmuştur. Mimar Sinan'ın farklı uygulamalarından birisi, sıcaklık bölümünü merkezi olarak çözmesidir. Bu planlama şekli Sokullu Hamam'ında görülmektedir. Mimar Sinan'ın bir diğer farklı uygulaması ise anıtsal hamam yapılarının girişlerine yapılan revaklardır. Örnek olarak Haseki Hürrem Sultan Hamam'ının erkekler bölümü giriş kısmında bulunan revaklar verilebilir. Mimar Sinan'ın yaptığı fakat daha sonra hiç kullanılmayan ortada külhan ve külhanın bir yanında kadınlar bölümü diğer yanında ise erkekler bölümünün olduğu hamam planlamasına ise Pavas Külliyesi'nin hamamı ile Haseki Hürrem Sultan Hamamı örnek verilebilir (Şekil 3.7.). Ayrıca Mimar Sinan ve Mimar Sinan'a kadarki dönemde yapılan anıtsal hamamlar, daha sonra yapılmamıştır. Cağaoğlu Hamam'ı klasik dönem sonrası en önemli hamam yapısıdır (Şekil 3.8.). Anıtsal hamamlar yapılmayıp daha küçük hacimlerde hamam yapıları yapıldığı için hamam yapıları nüfus arttıkça çoğalmıştır. Fakat daha sonra 18. yüzyılda fazlaca tüketilen su ve odun nedeni ile hamam yapılarının yapımı kısıtlanmıştır. Genel hamamlar harici konaklarda, yalılarda ve evlerde özel hamamlar da yapılmıştır. Yıkama eyleminin konut içerisine girip yaygınlaşması sonucunda Cumhuriyet döneminde hamam yapılmamıştır (Ertuğrul, 2009).

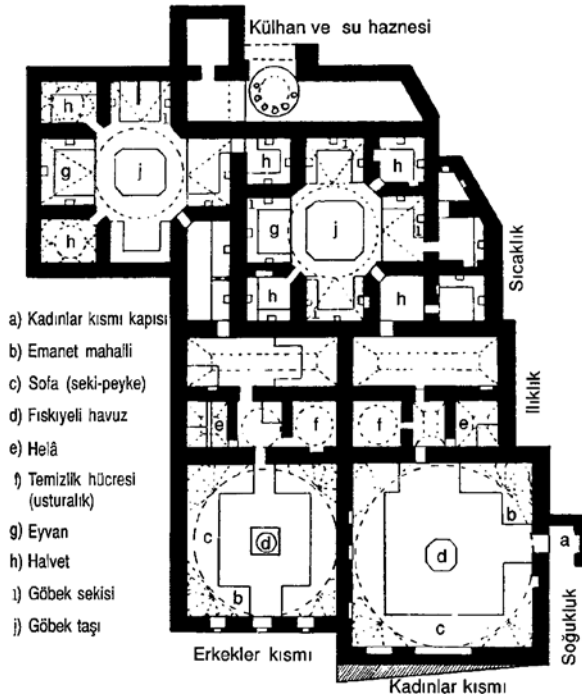
Şekil 3.7. Haseki Hürrem Sultan Hamamı planı ve kesiti (Yegül, 2012).

Şekil 3.8. Cağaoğlu Hamamı planı (Nebahat, 2012).

3.2. Hamam Mekânları

Hamamları geçmişten günümüze incelediğimizde hamam mekanlarının fonksiyon olarak birbirlerine benzediği görülmektedir. Örneğin Roma hamamlarındaki Apoditerium mekânı Türk hamamlarında soyunmalık, Frigidarium mekânı soğukluk, Tepidarium mekânı ılıklik, Caldarium mekânı ise sıcaklık olarak geçmektedir ve genel hamam mekan kurgusu ufak farklılıklar gösterse de çok benzerdir. Şekil 3.9.'da görüldüğü üzere Türk hamamlarının mekanları soyunmalık(camekan), ılıklik, sıcaklık, su depoları ve külhandır. Su depolarında sıcak ve soğuk su depolanıp kullanılmaktadır ve külhan mekânı ise hamam yapılarının ısıtma sisteminin bulunduğu mekândır (Eyice, 1995; 1997).

Şekil 3.9. İslam Ansiklopedisinde Klasik Osmanlı devri hamamlarının kısımları ile düzenlenmesini gösteren şematik plan (Ansiklopedisi, 1988).

3.2.1. Soyunmalık

Hamamların girişinde bulunan bölüme verilen isim olup, isminden de anlaşılacağı üzere kıyafetlerin değiştirilip, yıkanma eylemi sonrası da dinlenen mekândır. Türk hamam yapılarında hacim olarak en büyük hacme soyunmalık bölümü sahiptir. Sıcaklık ve ılıklik bölümlerinin toplam büyüklüğüne eş büyüklüğe soyunmalık

bölmeleri sahiptir. Soyunmalık bölümü bir nevi rüzgârı kestiğinden dolayı rüzgarlık işlevi görmektedir (Önge, 1986).

Soyunmalık mekânının hemen girişinde hamamcı bulunur ve hamamcının yanında dolaplar bulunmaktadır. Bu dolaplara hamama gelen kişiler emanetlerini bırakırlar ve hamam çıkışı da emanetlerini alırlar. Soyunmalık bölümünün tam ortasında süs amacı ile kullanılan havuz bulunmaktadır. Farsça da camekân olarak adlandırılan bölüm genellikle kagir olarak yapılmasına rağmen daha küçük hacimli mahalle hamamlarında ahşaptan da yapıldığında dolayı ve devamlı tamir ve değişiklik gördüğünden dolayı günümüze hamamları bu bölümü ulaşmamıştır (Aru, 1949; Ülgen, 1950).

3.2.2. Ilıklık (Soğukluk)

Hamamlarda soyunmalık bölümü ile sıcaklık bölümü arasında hem mekânsal hem de ısı ve işlevsel olarak geçiş mekânına ilıklık adı verilmektedir. Genellikle enine dikdörtgen formlu olup ilıklık bölümünde üst örtü olarak kubbe, beşik tonoz veyahut kubbe ve beşik tonoz birlikte kullanılır. Bazı kaynaklarda soğukluk adı ile de anılan mekândan tıraşlık adı verilen temizlik hücrelerine bağlanılmakta olup, mekânın içerisinde ise dinlenilmesi için mermer setler bulunmaktadır. Ilıklık bölümünden tıraşlık hücresi dışında dehliz şeklinde geçişi olan tuvaletlere de bağlantı sağlanabilmektedir. Anadolu'da 12. ve 13. yüzyıl hamamlarında ilıklık bölümüne ek olarak aralık bölümü gözlemlenmektedir. Aralık bölümü ilıklık bölümünden soyunmalık bölümüne buharın geçmesini önleme amacı ile yapılmıştır. Lakin 16. yüzyıldan sonra hamam yapılarında bu bölüm gözlemlenmemektedir (Önge, 1988).

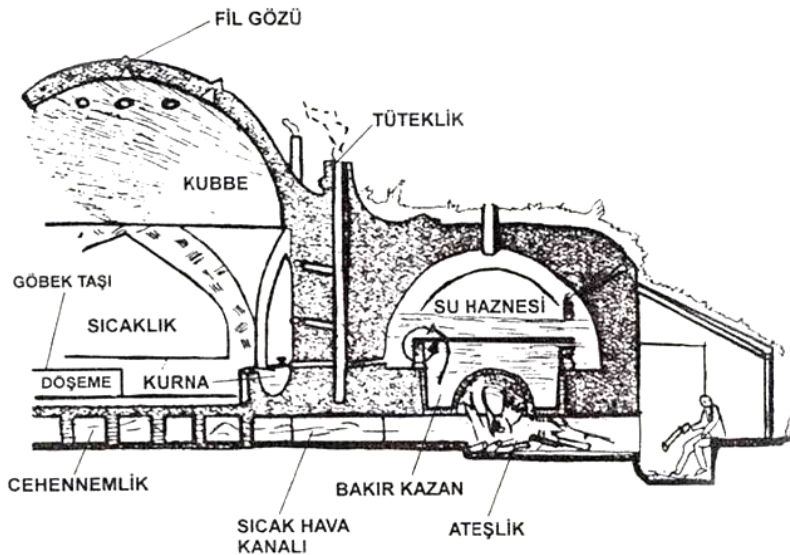
3.2.3. Sıcaklık

Hamamlarda yıkanma eyleminin gerçekleştiği mekâna sıcaklık adı verilmektedir. Sıcaklık bölümü isminden de anlaşılacağı üzere sıcak ve su buharının olduğu bir mekân olduğundan dolayı buhar ve ısı kaybını en aza indirmek için bu mekâna ilıklıktan sağlanan giriş kapısı dar ve bir insan boyunu geçmeyecek ebatlardadır. Sıcaklık bölümüne giriş genelde sıcaklık aksında bulunan eyvanlardan sağlanmaktadır lakin halvet hücrelerinden sıcaklığa giriş sağlandığı örneklere de rastlanmaktadır. Sıcaklık bölümünün su buharına ve sıcaklığına halvet hücrelerinin

birinden su deposuna açılan pencere etki etmektedir. Sıcaklık bölümünde genellikle yıkanma eylemi için iki bölüm bulunmakta olup bu bölümlerden birisi sıcaklığın ana mekânından ayrılan halvet hücreleri olabilir bir diğer bölüm ise ana mekâna bakan tonoz veya kemerli üst örtüye sahip niş biçimindeki eyvanlardır. Yıkanma eylemi kurna ismi verilen suların aktığı bölümlerin yakınlarında gerçekleşmektedir. Halvet hücrelerinin üst örtüsü de genellikle kubbedir. Sıcaklık bölümünün ana mekânının tam merkezinde altıgen veya sekizgen formda olan göbektaşı dinlenilmesi, terlenmesi, masaj yaptırılması vb. için bulunmaktadır. Sıcaklık bölümünün genellikle üst örtüsü merkezi kubbe ile sağlanmaktadır (Önge, 1988; Eyice, 1997).

3.2.4. Külhan (Isıtma Sistemi)

Türk hamamlarındaki ısıtma sistemine külhan adı verilmiştir. Külhanlar farklı ebatlarda olabilirler, hamamların külhan bölümü sıcaklığın duvar bitişiğindeki su deposunun gerisinde olduğundan külhan girişi hep hamamın arka tarafında olmuştur. Külhanlar döşeme altında olduğundan külhan girişine merdivenle inilmektedir. Külhan hamamın ısıtılmasını sağladığından dolayı ateşin yakıldığı, yakıtların depolandığı bölümdür. Yakıt olarak ilk dönemlerde odun kullanılsa da yıllar ilerledikçe mazot ve kömür de yakıt olarak kullanılır olmuştur (Önge, 1988).

Şekil 3.10. Hamamlarda Isıtma sistemini gösteren çizimi (Aru, 1949).

Şekil 3.10.'de külhan sistemi görülmektedir. Külhanın çalışması için kubbe şeklinde çıkıntı yapan bir kazan ateşliğe yerleştirilip kazanın altında yanan ateş ile ısınan kazan su deposundaki suyu hızla ısıtmaktadır. Isınan suyun buharından oluşan sıcak hava sıcaklık, ılıkılık ve halvet hücrelerinin döşeme altlarında bulunan kanallar sayesinde mekânların ısıtılmasını sağlamaktadır. Fazla gelen havanın hamam mekânlarından atılmasını ise duvarlarda bulunan tüteklik adı verilen künkler sağlamaktadır. Tüteklik adı verilen künkler sıcak havanın atılmasını sağlar iken hamam mekânlarının da düşey elemanlar sayesinde ısınmasına katkı sağlarlar (Önge, 1988; Ertuğrul, 2009).

3.3. Hamam Yapılarının Plan Şemasının ve Tipolojisinin Gelişimi

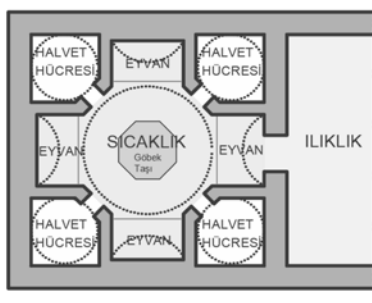
Tarihte yapılan ilk hamamdan itibaren hamam mimarisi gelişme göstermektedir. Roma döneminde hamam mimarisi ve plan tipolojisi ciddi anlamda gelişmiş olup Roma döneminden sonra da Türkler hamam mimarisinin gelişmesinde katkıda bulunmuştur. Hamam mimarisinde plan tipolojilerini incelediğimiz zaman hamam tasarımlarında farklı yaklaşımlarda bulunulduğundan dolayı çeşitlilik ile karşılaşmaktayız (Önge, 1981).

Semavi Eyice hamam planlarını hamamlardaki sıcaklıkların kurgulanmasına göre alt başlıklarda sınıflandırabilmiştir. Sınıflandırılan hamam plan tipleri “haçvari dört eyvanlı köşe hücreli tip”, “yıldızvari sıcaklıklı tip”, “kare sıcaklık etrafına sıralanan halvet hücreli tip”, “çok kubbeli sıcaklıklı tip”, “ortası kubbeli, enine sıcaklıklı ve çift halvetli tip”, “ılıkılık,sıcaklık ve halvetin eş odalar halinde olduğu tip” olarak sıralanabilir (Eyice, 1997).

3.3.1. Haçvari Dört Eyvanlı ve Köşe Hücreli Tip

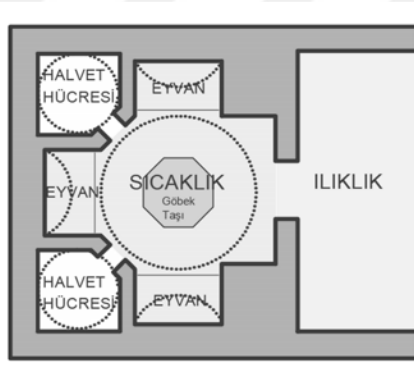
Haçvari dört eyvanlı köşe hücreli plan tipi Türk mimarisinde en yaygın kullanılan dört eyvanlı plan tipidir. Ilıklık veya soğukluktan üst örtüsü kubbe olan sıcaklığa geçilmektedir. Sıcaklıktan ise birbirine dik iki aks üzerinde konumlanmış olan eyvanlar bulunmaktadır. Eyvanlarda üst örtü olarak tonoz kullanılmaktadır. Eyvanların köşelerinden ise üst örtüsü genellikle kubbe olan halvet hücrelerine geçilmektedir (Eyice, 1960).

Konya kentinde bulunan hamamlardan haçvari dört eyvanlı dört köşe hücreli plan tipine sahip hamamlara örnek olarak Sahip Ata (Sultan) Hamamı, Mahkeme Hamamı ve Ahmed Efendi hamamı örnek gösterilebilir (Eyice, 1997).

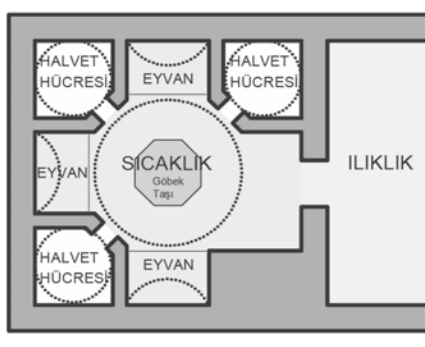
Şekil 3.11. Haçvari dört eyvanlı dört köşe hücreli plan tipi (Eyice, 1997).

Sıklıkla görülen hamam plan tipi olan haçvari dört eyvanlı köşe hücreli tipin eyvan ve halvet hücre sayılarına göre çeşitleri de kullanılmıştır. Bu çeşitlerde bir, iki veya üç eyvan kullanılmıştır. Halvet hücrelerinin sayısı ise iki, üç olarak değişmektedir. Şekil 3.12. ve Şekil 3.13.'de plan şemaları görülmektedir. Nadir olarak bulunsa da tek halvet hücreli plan tipleri de bulunmaktadır (Eyice, 1997).

Şekil 3.12. Haçvari üç eyvanlı iki köşe hücreli plan tipi (Eyice, 1997).

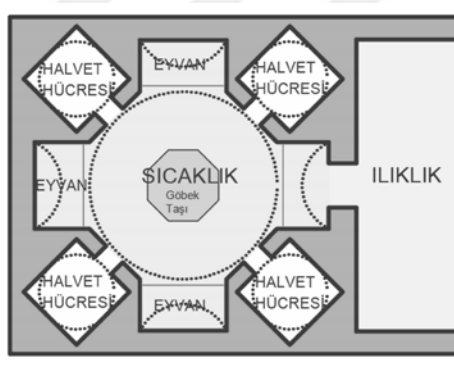
Haçvari üç eyvanlı iki köşe hücreli plan çeşidine Konya kentinden Meram Hasbey (Hasbeyoğlu) Hamamı ve Sille Hacı Ali Ağa (Ak) Hamamı örnek gösterilebilir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2010).

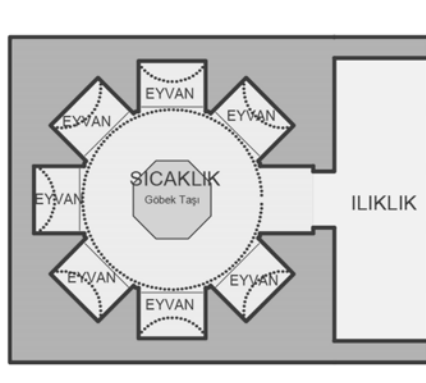
Şekil 3.13. Haçvari üç eyvanlı üç köşe hücreli plan tipi (Eyice, 1997)

3.3.2. Yıldızvari Sıcaklık Tipi

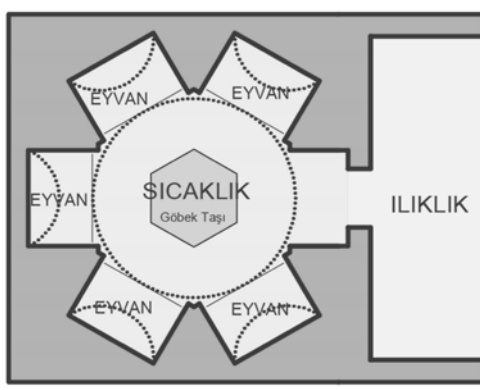
Sıcaklık tipine göre sınıflandırmada farklı çeşitleri olan yıldızvari sıcaklık tipi haç biçiminde eyvanların köşelerinden yıldız biçimini oluşturacak şekilde halvet hücrelerinin konumlandırılması ile oluşmaktadır. Aynı zamanda şekil 3.15. ve şekil 3.16.'de görüldüğü gibi sekizgen, yedigen veya altıgen oluşturacak biçimde eyvanlar konumlandırılarak da bu plan tipi oluşturulmaktadır (Önge, 1986).

Şekil 3.14. Sekizgen yıldızvari sıcaklık plan tipi (Eyice, 1997).

Şekil 3.15. Sekizgen yıldızvari sıcaklık plan tipi (Eyice, 1997).

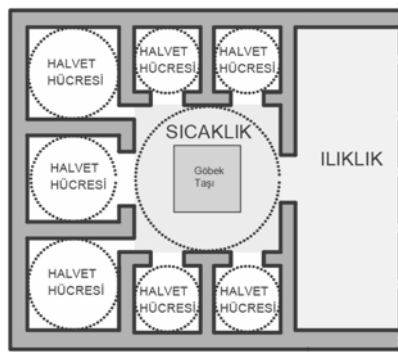

Şekil 3.16. Altıgen yıldızvari sıcaklıklı plan tipi (Eyice, 1997).

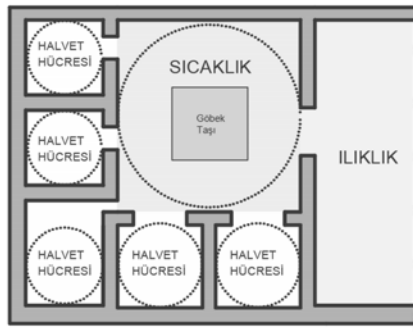
Yıldızvari sıcaklıklı plan tipine örnek olarak Bursa Yenişehir hamamının erkekler kısmı, İzmit'te Mehmet Bey Hamamı, İstanbul'da Mimar Sinan eseri olan Kılıç Ali Paşa Hamamı örnek verilebilir (Eyice, 1960).

3.3.3. Kare Sıcaklık Etrafında Sıralanan Halvet Hücreli Tip

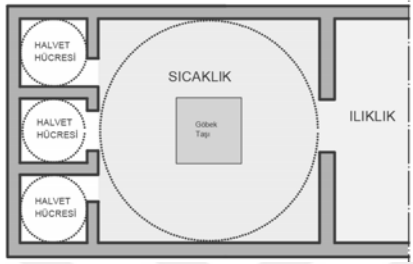
Haçvari dört eyvanlı ve köşe tipli plan tipi ve yıldızvari sıcaklıklı plan tipine kıyasla iki tipe göre de daha sade ve basit olan bir plan tipine sahip kare sıcaklık etrafında sıralanan halvet hücreli tip ise dikdörtgen veya kare sıcaklığın bir, iki veya üç kenarına halvet hücrelerinin dizilmesi ile oluşturulmuştur. Şekil 3.17., şekil 3.18. ve şekil 3.19.'de bu plan tipleri görülmektedir. Ulucami Hamamı, Yeşilcami Hamamı ve Tahtakale hamamı az sayıda yapılmış olan, kare sıcaklık etrafına sıralanan halvet hücreli plan tipine örnek hamam yapılarıdır (Eyice, 1960).

Şekil 3.17. Kare sıcaklık etrafında üç sıra sıralanan halvet hücreli plan tipi (Eyice, 1997).

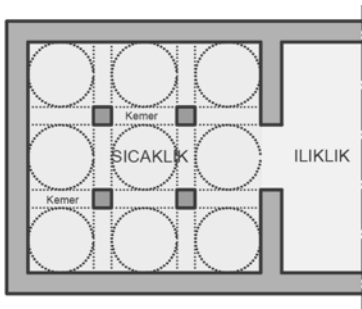
Şekil 3.18. Kare sıcaklık etrafında iki sıra sıralanan halvet hücreli plan tipi (Eyice, 1997).

Şekil 3.19. Kare sıcaklık etrafında tek sıra sıralanan halvet hücreli plan tipi (Eyice, 1997).

3.3.4. Çok Kubbeli Sıcaklıklı Tip

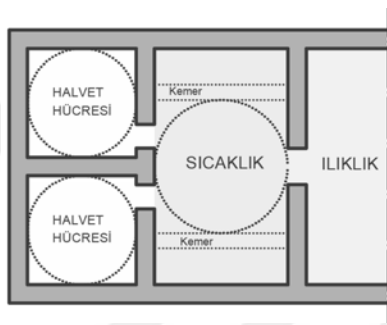
Çok kubbeli sıcaklıklı tipte sıcaklık bölümü yaklaşık olarak birbirine eşit hacimlerde mekanlara bölünmüş olup her mekânın üst örtüsü kubbedir (Şekil 3.20.). Bu plan tipinde göbek taşı bulunmamaktadır ve her bölüme açık kemerli geçitler ile geçilir. Kemerleri ise sıcaklığın ortasında bulunan ayaklar taşır. Bu plan tipine çok sık rastlanmamaktadır. Çok kubbeli sıcaklıklı plan tipine örnek olarak Eminönü'ndeki Yeni Cami yakınlarında bulunmuş ve günümüzde yıkılmış Haseki Hamamı ile Kastamonu'daki Yeni Hamam verilebilir (Eyice, 1960).

Şekil 3.20. Çok kubbeli sıcaklıklı plan tipi (Eyice, 1997).

3.3.5. Ortası Kubbeli, Enine Sıcaklıklı ve Çift Halvetli Tip

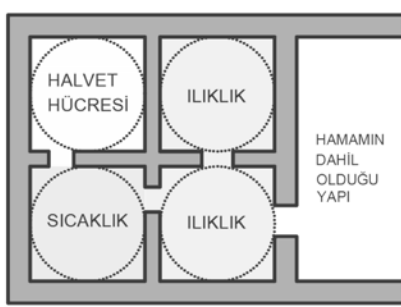
Bu plan tipinde hamamlar enine uzanan dikdörtgen sıcaklık kısmından iki adet halvet hücreğine geçiş sağlanmıştır. Enine uzun dikdörtgen sıcaklık bölümünün üst örtüsü kubbe ile geçilmiştir. Kubbe hamamın sıcaklık bölümünde hemen iki yanından geçen iki kemerler üzerine konumlanmıştır. Bu plan tipinde görülen ortak özellik ise halvet hücrelerinin iki kapısı arasındaki mihrap şeklindeki niş olarak belirtilebilir. Plan şeması Şekil 3.21.'de görülmektedir. Bu plan tipine örnek olarak ise Niğde Çavuş Hamamı, Yenişehir Çifte Hamamı gösterilebilir (Eyice, 1997).

Şekil 3.21. Ortası kubbeli, enine sıcaklıklı ve çift halvetli plan tipi (Eyice, 1997).

3.3.6. Ilıklık, Sıcaklık ve Halvetin Eş odalar Halinde Olduğu Tip

Bu plan tipi genellikle özel ve genel hamamlarda gözlemlenmiş olup, hamamın bütün mekânları eş büyüklüklerde birbirleri ile bağlantılı olarak tasarlanmıştır ve her mekânın üst örtüsü kubbedir (Şekil 3.22.). Bu tipe Sultan hanı hamamı örnek gösterilebilir. İznik İsmail Bey Hamamı da bu plan tipine örnek gösterilebilir. Verilen örneklerden farklı olarak ise bu plan tipinde küçük çarşı hamamları yapılmıştır (Eyice, 1960).

Şekil 3.22. Ilıklık, sıcaklık ve halvetin eş odalar halinde olduğu plan tipi (Eyice, 1997).

4. KONYA KENTİNDE YENİ İŞLEV VERİLMİŞ HAMAM YAPILARINA YAPILAN MÜDAHALELER

4. bölümde alan çalışması olarak seçtiğimiz Konya kentinin hamam kültürü, hamamların kullanılması ve Konya kentinin tüm ilçelerindeki tarihi hamamlar içerisinde Konya kentinin merkezindeki hamamlar hakkında bilgi verilecektir. Son olarak da alan çalışması olan Konya merkezdeki hamamlardan yeni işleve adapte edilen hamamlar hakkında bilgi verilip mevcut durumunun değerlendirilmesi yapılacaktır.

Hamam yapılarının gelişmesi ve yaygınlaşması Türklere yıkanma ve temizlenme eylemlerinin büyük önem taşıdığını göstermektedir. Fakat yıllar ilerledikçe hamam yapıları sadece yıkanma ve temizlenme eylemlerinin yapıldığı mekânlar olmayıp farklı amaçlar doğrultusunda da kullanılmaya başlanmıştır. Bir sosyalleşme ortamı sağlayan hamamlar sohbetlerin edildiği, eğlencelerin düzenlendiği, adet, geleneklerin sürdürülmesine olanak sağlamıştır.

Günümüzde hamam geleneği Bursa, Sivas, Edirne, Tokat gibi kentlerde yaşatılmaya çalışılmaktadır fakat Konya’da hamam kültürünün nispeten yaşatıldığı gözlemlenmiştir (Emiroğlu, 2010).

Konya kentinde günümüze ulaşmış olan 20 adet tarihi hamam yapısı bulunmaktadır. Bu hamamların 6 tanesi Konya kentinin merkez ilçeleri olan Meram, Karatay, Selçuklu ilçelerinde bulunmaktadır. Tarihi hamam bulunan diğer ilçeler ise Akşehir, Beyşehir, Ereğli, Hüyük, Ilgın, Karapınar, Seydişehir olarak sıralanabilir. (Bknz. Şekil 4.1.)

Geçmiş dönemlerdeki kadar sıklıkta olmasa da Konya’da hamam kültürü kadınlar arasında gelin hamamı, kız beğenme hamamı, kırk hamamı, loğusa hamamı şeklinde gelenekler nedeni ile devam ettirilmekte olup, erkekler arasında da sünnet hamamı, asker hamamı, güvey hamamı şeklinde hamam kültürü sürdürülmektedir. Arkadaş hamamı ve arefe hamamı adeti günümüzde hem kadınlar tarafından hem de erkekler tarafından devam ettirilmektedir.

Fakat bu adet ve gelenekler eskiden olduğu gibi çarşı hamamlarından ziyade günümüzde ağırlıklı olarak otellerin spa merkezlerinde devam ettirilmektedir. Geleneklerin tarihi çarşı hamamlarında devam ettirilmemesinin birçok sebebi olması ile birlikte en önemli sebebi tesisat sistemi ve yaşam şeklinin değişimi olarak sıralayabiliriz. Bu neden ile Konya kentindeki birçok tarihi hamam bakımsız durumda olup, bazıları kullanılmadığı için yeni işlevlere adapte edilmiştir.

Hamamların Bulunduğu İlçeler		Hamam İsimleri
Konya Merkez İlçeleri	KARATAY	Sahip Ata (Sultan) Hamamı
		Mahkeme Hamamı
		Ahmed Efendi Hamamı
	MERAM	Meram Hasbey Hamamı
	SELÇUKLU	Hacı Ali Ağa (Ak) Hamamı
		Subaşı Hamamı
Konya'nın Hamam Yapıları Bulunan İlçeleri	AKŞEHİR	Kozağaç Köyü Hamamı
		Orta Hamamı
		Şifa Hamamı
		Yukarı Hamamı
		Savaş (Bermende) Köyü Hamamı
	BEYŞEHİR	Eşrefoğlu Süleyman Bey Külliyesi Hamamı
		Eylikler Köyü Yiğit Karen Hamamı
	EREĞLİ	Ereğli Eski Hamam
	HÜYÜK	Çavuş Hamamları
		Köşk İlicası Hamamı
	ILGIN	İlgin Kaplıcası
	KARAPINAR	Karapınar Sultan Selim Hamamı
	SEYDİŞEHİR	Seyyid Han Hamamı
		İlica Hamamı

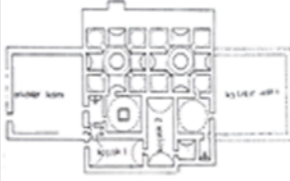

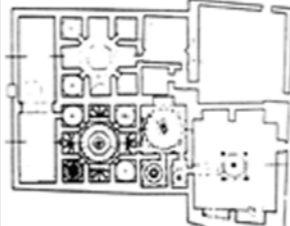

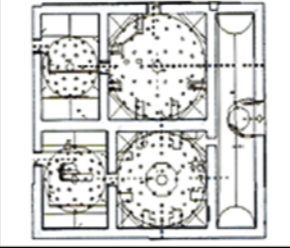

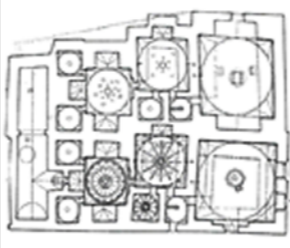

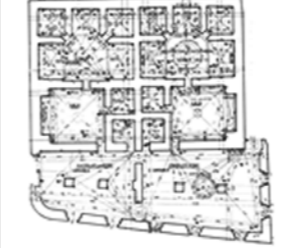

Şekil 4.1. Konya kentindeki tarihi hamamlar (Karpuz, 2009; Konya Büyükşehir Belediyesi, 2010)

“Yıkınma eylemlerinin gerçekleştiği yapılar olmasından dolayı yeniden işlevlen-dirilmesi en zor kültür varlıklarından biride hamamlardır. Bu bağlamda ıslak mekânları ve özgün öğeleri olan bu yapılara, sahip oldukları kimliklerini bozmadan yeni işlevler verebilmek oldukça zordur” (Halaç ve Demir, 2017).

Bu çalışmada Konya ilinin merkez ilçelerinde bulunan hamamlar yeni işleve adapte edilme bağlamından inceleneceğinden, bu bölümde Konya merkez ilçelerdeki hamamların tespit tarihleri, konumları, yapım tarihleri, yaptırınları (banisi), mevcuttaki kullanım durumu ve amaçları, statüsü, yapım tekniği ve malzemeleri, plan şemaları, mimari özellikleri, hakkında bilgi verilmiştir (Şekil 4.2.).

Konya kent merkezinde yeni işlev ile kullanılan, Meram Hasbeyoğlu, Sille Hacı Ali Ağa (Ak) Hamamı, Sille Subaşı Hamamı alan çalışması olarak ele alınmıştır.

HAMAM ADI	TARİHİ/ DÖNEMİ	BANISI	KONUMU	KULLANIM DURUMU	STATÜSÜ	SICAKLIĞA GÖRE PLAN TİPİ	PLAN ŞEMASI	YAPIM TEKNİĞİ ve MALZEMESİ	KİTABESİ	VAKFIYESİ
Ahmed Efendi Hamamı	1672-1676 Osmanlı Dönemi	Müşahibi Şehriyari Mustafa Paşa	Karatay İlçesi	Çifte hamamdır. Hamam olarak kullanılmaktadır.	Gayrimenkul eski eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 13.11.1982 tarihinde 3861 numaralı kararı ile tescillenmiştir.	Haçvarı Dört Eyvanlı Köşe Hücreli Tip		Yığma Yapım Tekniği/ Taş ve Tuğla Malzemeleri Kullanılmıştır.	Bilinmiyor.	Hamamın Vakfiyesinden öğrendiğimize göre Şeyh Ahmed Efendi ayrıca debbağlar hamamı ile altı adet çeşme inşa ettirmiştir. (Sak, 2006)
										
Mahkeme Hamamı	1464 Karamanoğlu Dönemi	II. İbrahim Bey	Karatay İlçesi	Çifte hamamdır. Hamam olarak kullanılmaktadır.	Gayrimenkul eski eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 13.11.1982 tarihinde 3861 numaralı kararı ile tescillenmiştir.	Haçvarı Dört Eyvanlı Köşe Hücreli Tip		Yığma Yapım Tekniği/ Düzensiz Kesme Taş, Moloz Taş ve Tuğla Malzemeleri Kullanılmıştır.	Bilinmiyor.	Bilinmiyor.
										
Sahip Ata (Sultan) Hamamı	1258-1283 Selçuklular Dönemi	Sahip Ata Fahreddin Ali	Meram İlçesi	Çifte hamamdır. Hamam olarak kullanılmaktadır.	Gayrimenkul eski eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 13.11.1982 tarihinde 3861 numaralı kararı ile tescillenmiştir.	Haçvarı Dört Eyvanlı Köşe Hücreli Tip		Yığma Yapım Tekniği/ Taş ve Tuğla Malzemeleri Kullanılmıştır.	Bilinmiyor.	Bilinmiyor.
										
Sille Subaşı Hamamı	1891 Geç Osmanlı Dönemi	Bilinmiyor.	Selçuklu İlçesi	Çifte Hamamdır. Kullanım Dışı Kalmıştır.	Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 10.10.1991 tarihinde ve 1148 numaralı kararıyla tescil edilmiştir.	<i>Kendine özgü, müferit bir plan sergiler.</i> (Emiroğlu, 2010)		Yığma Yapım Tekniği/ Taş ve Tuğla Malzemeleri Kullanılmıştır.	Bilinmiyor.	Bilinmiyor.
										
Meram Hasbey Hamamı	1424 Karamanoğlu Dönemi	Hasbey Oğlu	Meram İlçesi	Çifte Hamamdır. Kafe, lokanta olarak kullanılmaktadır.	Gayrimenkul eski eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 13.11.1982 tarihinde 3861 numaralı kararı ile tescillenmiştir.	Üç Eyvanlı İki Köşe Hücreli Tip		Hamamın dış cepheleri Moloz Taş , kapılar ve köşe bölümlerinde Kesme Taş kullanılmıştır.		Bilinmiyor.
										
Sille Ak Hamamı	1884 Geç Osmanlı Dönemi	Hacı Ali Ağa	Selçuklu İlçesi	Çifte Hamamdır. Müze olarak kullanılmaktadır.	Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 26.07.1991 tarihinde ve 1086 numaralı kararıyla tescil edilmiştir.	Üç Eyvanlı İki Köşe Hücreli Tip		Yığma Yapım Tekniği/ Moloz Taş ve Tuğla Malzemeleri Kullanılmıştır.		Bilinmiyor.
										

Şekil 4.2. Konya kenti merkez ilçelerindeki hamamların genel özellikleri (Karpuz, 2009; Konya Büyükşehir Belediyesi, 2010)

4.1. Meram Hasbeyoğlu Hamamı

Bu başlık altında Meram Hasbeyoğlu Hamam'ı hakkında bilgiler verilip, özgün mimarisi anlatılacaktır. Ardından hamamın günümüzdeki kullanımını incelenip hamam yapısına yapılan müdahaleler aktarılmıştır.

4.1.1. Meram Hasbeyoğlu Hamam'ının Müdahaleler Öncesi Özgün Durumu

Konya Meram Hasbeyoğlu Hamam'ına yapılan müdahalelerin tespit edilebilmesi ve yapının özgün mimarisine etkisini gözlemlemek için yapının genel özellikleri ve yapının özgün mimarisi araştırılmıştır.

- Meram Hasbeyoğlu Hamamı Hakkında Genel Bilgiler

Şekil 4.3. Meram Hasbeyoğlu Hamamı konumu (URL 1)

Meram Hasbeyoğlu Hamamı Konya İli, Meram İlçesi, Yorgancı Mahallesi'nde, Meram Çayı'nın güneyinde, köprü'nün güney tarafında konumlanmaktadır (Şekil 4.3.). Meram Hasbeyoğlu Hamamı hakkında bilgilere ulaşılmasını sağlayan kitabe 1982-83 yılında, Meram Hamamı'nın onarım çalışmaları sırasında bulunmuştur (Şekil 4.4.). Hamamın kitabesi günümüzde Konya Taş Eserleri Müzesi'nde (İnce Minareli Medrese) sergilenmektedir (Karpuz, 2009).

Şekil 4.4. Meram Hasbeyoğlu hamamı kitabesi (Karpuz, 2009)

Kitabenin Tercümesi:

Mülk Allah'ındır. Bu hamam Allah saltanatını daim etsin, Karamanoğlu Alaaddin oğlu Mehmed oğlu Sultan İbrahim'in devleti günlerinde ve 827 yılında yapıldı. Ah, el-mevt.

Meram Hasbeyoğlu Hamamı'nın kitabesine göre hamam Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in tahta geçtiği günlerde Hasbeyoğlu oğlu tarafından 1424 (H.827) yılında yaptırılmıştır (Karpuz, 2009).

Meram Hasbeyoğlu hamamının vakfiyesine ulaşamamış olup, Meram Hasbeyoğlu Hamamı yapıldığı dönemde kuzeyindeki Meram Çayı ve köprü, batısındaki cami, darü'l-huffaz, türbe ve günümüze kadar ulaşamamış olan değirmen gibi yapı topluluğunun bir parçası durumundadır (Şekil 4.5.). Meram Hasbeyoğlu Hamamının, hamam için gerekli olan suyu Meram Çayından sağladığı düşünülmektedir (Önder, 1952; Önge, 1973; Karpuz, 2009).

Şekil 4.5. Gertrude L. Bell tarafından çekilmiş Meram Hasbeyoğlu Hamamı ve tarihi taş köprü fotoğrafı (Üzülmez, 2007)

Meram Hasbeyoğlu Hamamı Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 13.11.1982 gün ve 3861 numaralı kararıyla tescil edilmiş olup günümüzde Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün mülkiyetinde olup kafe lokanta olarak kullanılmaktadır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2010).

- **Meram Hasbeyoğlu Hamamının Özgün Mimarisi ve Plan Özellikleri**

Meram Hasbeyoğlu Hamamı çifte hamam olarak yapılmıştır. Hamamın dış cephesi moloz taş malzeme ile yapılmış olup, kapıları ve köşe bölümleri kesme taş ile yığma yapım tekniği ile eğimli bir araziye inşa edilmiştir (Şekil 4.6.) (Önge, 1973; Eyice, 1997; Karpuz, 2009).

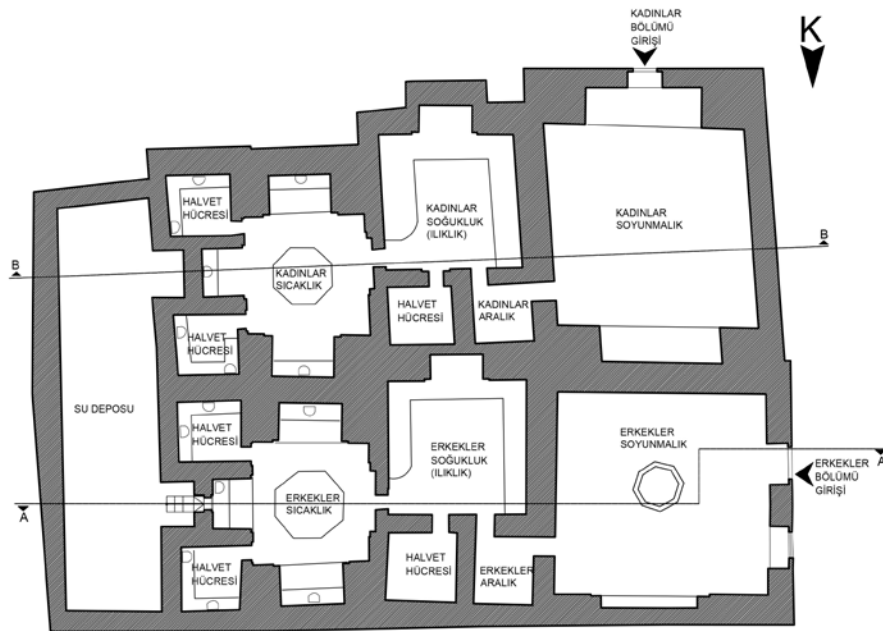
Şekil 4.6. 1983’de Konya meram Hasbeyoğlu Hamamı kuzey cephesi (Vakıflar Arşivi).

Meram Hasbeyoğlu Hamam’ının özgün mimarisinde erkekler soyunmalık bölümü kare planlı olup, bu bölüme hamamın batı cephesinde bulunan kemerli kapı ile girilmektedir. Erkekler soyunmalık bölümünün merkezinde sekizgen biçiminde bir havuz bulunmaktadır. Erkekler soyunmalık bölümü üst örtüsü kubbe olup, kubbeye geçiş elemanı olarak üçlü üçgen bingiler kullanılmış. Kubbenin daire planlı ışıklığı ahşap fenerle kapatılmıştır (Şekil 4.7.). Kubbenin eteğinde dikdörtgenler içerisinde bulunan sivri kemerli 12 adet niş bulunmaktadır. Erkekler soyunmalık bölümünün doğu duvarının kuzey tarafından soğukluk bölümüne geçiş olan üzeri kubbe ile örtülü bölüme girilmektedir. Bu bölümden hamamın soğukluk bölümüne geçilir. Soğukluk bölümünde üstü örtüsü tonoz olan bir adet eyvan bulunmaktadır. Erkekler soğukluk bölümünün doğu, güney ve batı kenarında seki bulunmaktadır. Erkekler soğukluk bölümünün üst örtüsü kubbe olup, kubbe üçgen kesitli kabartma motifler ile 12 eşit parçaya bölünmüştür (Önge, 1973; Karpuz, 2009; Konya Büyükşehir Belediyesi, 2010).

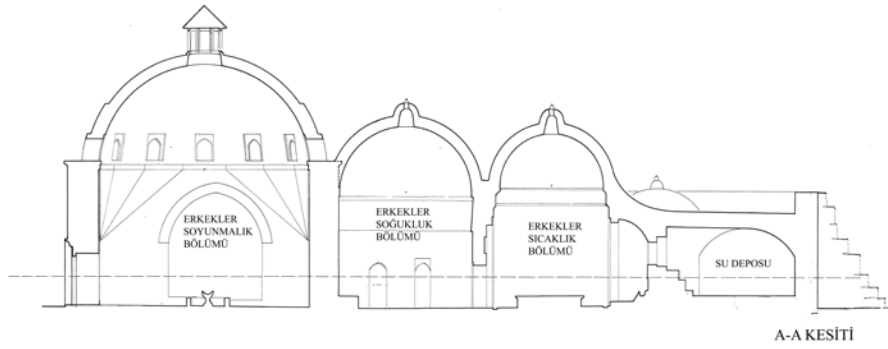

Şekil 4.7. 1983’de Meram Hasbeyoğlu Hamamı soyunmalık kubbeleri (Vakıflar Arşivi)

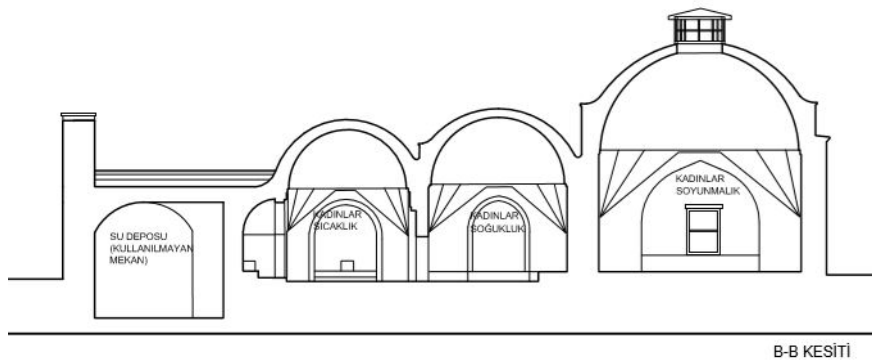
Soğukluk giriş kapısının doğusunda yer alan kapıdan halvet hücrelerine girilir. Bu hücre dikdörtgen planlı ve kabartma şeritler ile 12 dilimli bir kubbe ile örtülüdür. Kubbeye geçiş elemanı ise üçgen bingidir. Erkekler soğukluk bölümünün doğu duvarından erkekler sıcaklık bölümüne girilir. Erkekler sıcaklık bölümünün ana mekânı kare planlı olup, mekânın güneyinde, kuzeyinde ve doğusunda birer eyvan bulunmaktadır. Semavi Eyice'nin sıcaklık planına göre hamam sınıflandırmasına göre haçvari üç eyvanlı iki köşe hücreli plan tipine sahip sıcaklığın köşe hücrelerine giriş kapıları ise doğu eyvanının iki yanında bulunmaktadır. Sıcaklık bölümünün eyvanlarının üst örtüsü tonozdur. Eyvanlarda birer kurna bulunmaktadır. Sıcaklığın doğudaki eyvanında su deposuna açılan bir pencere bulunmaktadır. Bu pencere buhar penceresi olarak kullanılmaktadır. Erkekler sıcaklık bölümünde eşkenar olmayan sekizgen bir göbek taşı bulunmaktadır. Erkekler sıcaklık bölümünün üst örtüsü kubbedir. Kubbeye geçiş elemanı ise üçlü üçgen bingilerdir. Sıcaklık bölümünün kubbesi on altı dilimli kubbedir ve kubbe eteğinde sivri kemerli nişler bulunmaktadır. Sıcaklık bölümünün halvet hücrelerinde ise birer tane kurna bulunmaktadır ve üstü örtüleri kubbedir (Şekil 4.8.-Şekil 4.9.) (Önder, 1971; Önge, 1973; Eyice, 1997; Karpuz, 2009).

Şekil 4.8. Meram Hasbeyoğlu Hamamı restitüsyon projesi planı (Vakıflar Bölge müdürlüğünden alınan ölçüler ve yapılan araştırmalar doğrultusunda çizilmiştir)

Şekil 4.9. Meram Hasbeyoğlu Hamamı restitüsyon projesi A-A kesiti (Vakıflar Bölge müdürlüğünden alınan ölçüler ve yapılan araştırmalar doğrultusunda çizilmiştir)

Şekil 4.10. Meram Hasbeyoğlu Hamamı restitüsyon projesi B-B kesiti (Vakıflar Bölge müdürlüğünden alınan ölçüler ve yapılan araştırmalar doğrultusunda çizilmiştir)

Kadınlar bölümüne giriş güney cepheden kadınlar soyunmalık bölümüne bağlanmaktadır. Kadınlar giriş kapısı ahşap lentolar ile örtülü basit dikdörtgen şeklindedir. Kadınlar soyunmalık bölümü kare planlı olup kuzeyinde ve güneyinde eyvanlar bulunmaktadır. Kadınlar soyunmalık bölümü üst örtüsü kubbe olup kubbeye geçiş elemanı üçlü üçgen bingilerdir. Kubbe üzerinde bulunan ışıklı ahşap fener ile kapalıdır. Bu bölümdeki eyvanların üstü örtüsü ise tonozdur. Kadınlar soyunmalık bölümünün doğusunun kuzeyinde bulunan geçiştten üst örtüsü kubbe olan aralık bölümüne oradan da soğukluk bölümüne geçilmektedir. Soğukluk bölümü kare planlıdır. Bu bölümün üst örtüsü kubbe olup kubbeye geçiş elemanı üçlü üçgen bingilerdir. Kadınlar soğukluk bölümünün doğusunu, batısını ve güneyini çevreleyen sekiler bulunmakta olup güneyinde ise eyvan bulunmaktadır. Soğukluk bölümünün kuzey duvarındaki ikinci kapıdan ise üst örtüsü kubbe olan tıraşlık bölümüne geçilir. Soğukluk bölümünün doğu duvarındaki geçiştten ise Kadınlar sıcaklık bölümüne geçilir. Kadınlar sıcaklık bölümü erkekler sıcaklık bölümü ile aynı özellikleri göstermektedir.

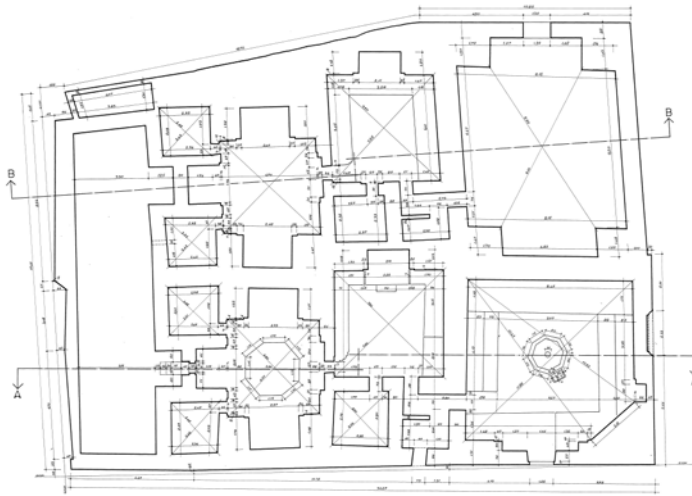
Tek fark ise kadınlar sıcaklık bölümünün kubbesi yalın ve sadedir. Sıcaklık bölümünün doğusunda bulunan eyvanın iki yanındaki geçişlerde halvet hücrelerine geçilir. Halvet hücrelerinin üst örtüsü kubbedir (Şekil 4.8.-Şekil 4.10.) (Karpuz, 2009).

Hamamın su deposu hamamın doğu kenarı boyunca yamuk planlı olarak uzanmaktadır. Su deposunun üst örtüsü tonozdur. Bu bölümde erkekler bölümü doğu eyvanının arkasın eyvan bulunmaktadır ve bu eyvanın üst örtüsü su deposunun tonozuna dik bir tonozdur (Şekil 4.9.-Şekil 4.10.). Hamamın külhan bölümü yıkılmış olduğu için mimari özellikleri hakkında detaylı bilgiye ulaşılamamaktadır (Karpuz, 2009).

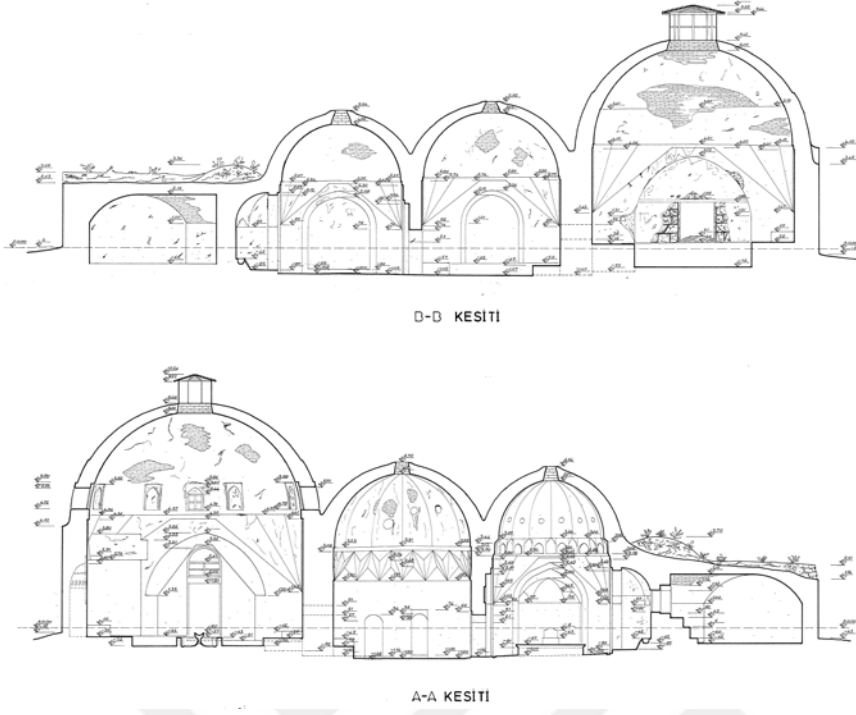

Şekil 4.11. Meram Hasbeyoğlu Hamamı fotoğrafı (Karpuz ve ark., 1996)

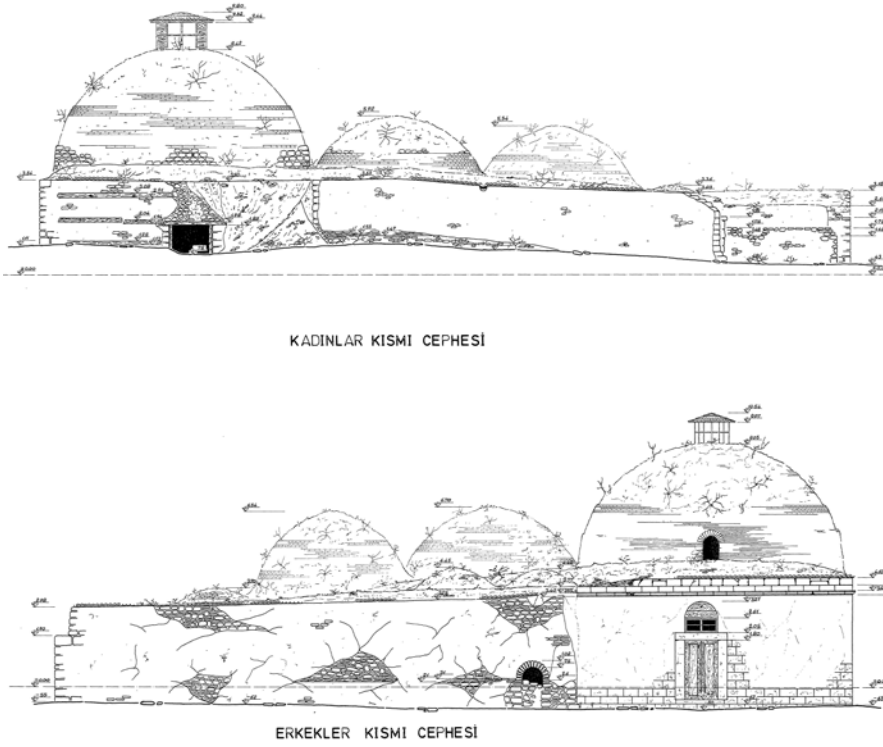
Meram Hasbeyoğlu Hamamı uzun bir dönem bakım görmemiş ve harap olmuştur. 1980 yılında hamamın onarım görmesi için hamamın rölövesi alınmıştır (Şekil 4.12.-Şekil 4.13.-Şekil 4.14.). Yapılan rölöve çalışmaları sonucu onarım ve sağlamlaştırma çalışmaları yapılmıştır ve hamam ana mimari olarak günümüzdeki halini almıştır.

Şekil 4.12. Meram Hasbeyoğlu Hamam'ının 1980 yılındaki rölöve planı (Vakıflar Arşivi)

Şekil 4.13. Meram Hasbeyoğlu Hamamının 1980 yılındaki rölöve kesitleri (Vakıflar Arşivi)

Şekil 4.14. Meram Hasbeyoğlu Hamamının 1980 yılındaki rölöve görünüşleri (Vakıflar Arşivi)

4.1.2. Meram Hasbeyoğlu Hamamının Mevcut İşlevi İle Kullanımı

Hamamın yeni işlevi olan lokanta işlevi nedeni ile mekanları farklı işlevler ile kullanılmaktadır. Hamamın erkekler soyunmalık ve kadınlar soyunmalık bölümü lokanta olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.16.- Şekil 4.17.).

Şekil 4.15. Meram Hasbeyoğlu Hamamı yeni işlev plan şeması

Şekil 4.16. Meram hamamı erkekler soyunmalık bölümü (Kişisel Arşiv)

Şekil 4.17. Meram Hasbeyoğlu Hamamı erkekler soyunmalık bölümü kubbesi (Kişisel Arşiv)

Erkekler soğukluk bölümüne geçişte bulunan aralık bölümü ise lavabo tuvalet olarak kullanılmaktadır. Aralık bölümünde soğukluk bölümüne geçilmektedir. Hamamın erkekler soğukluk bölümü mescit olarak kullanıcılar tarafından dönüştürülmüştür (Şekil 4.20.). Soğukluk bölümüne bağlı olan tıraşlık bölümü kullanılmamaktadır.

Şekil 4.18. Meram Hasbeyoğlu Hamamı erkekler soğukluk bölümü giriş kapısı (Kişisel Arşiv)

Şekil 4.19. Meram Hasbeyoğlu Hamamı erkekler soğukluk kubbesinin kubbeye geçiş elemanı (Kişisel Arşiv)

Şekil 4.20. Meram Hasbeyoğlu hamamı erkekler soğukluk bölümü eyvanı (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.21. Meram Hasbeyoğlu hamamı erkekler tıraşlık bölümü kubbesi (Kişisel Arşiv).

Erkekler sıcaklık bölümü ise personelin eşyalarının depolandığı mekân olarak kullanılmaktadır. Bu bölümdeki eyvanlar da depolama amaçlı kullanılmaktadır (Şekil 4.22.-Şekil 4.23.-Şekil 4.24.). Erkekler sıcaklık bölümüne bağlı olan halvet hücreleri de eşya depolanması amacı ile kullanılmaktadır (Şekil 4.24.-Şekil 4.25.).

Şekil 4.22. Meram Hasbeyoğlu hamamı erkekler kuzeyde bulunan eyvan (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.23. Meram Hasbeyoğlu hamamı erkekler sıcaklık doğuda bulunan eyvan (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.24. Meram Hasbeyoğlu hamamı erkekler sıcaklık güneyde bulunan eyvan (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.25. Meram Hasbeyoğlu Hamam'ının erkekler sıcaklık bölümünün kuzey halvet hücresi iç mekânı (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.26. Meram Hasbeyoğlu Hamam'ının erkekler sıcaklık bölümünün güney halvet hücresi iç mekânı (Kişisel Arşiv).

Meram Hasbeyoğlu Hamamının kadınlar soyunmalık bölümü de lokanta işlevi için kullanılmaktadır (Şekil 4.27.-Şekil 4.28.).

Şekil 4.27. Meram Hasbeyoğlu Hamamının kadınlar soyunmalık bölümü ile erkekler soyunmalık bölümünü bağlayan kemerli kapı açıklığı (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.28. Meram Hasbeyoğlu Hamamı kadınlar soyunmalık bölümü eyvanı ve kadınlar soyunmalık bölümü giriş kapısı (Kişisel Arşiv).

Hamamın kadınlar sıcaklık bölümüne geçişte bulunan aralık bölümü lavabo tuvalet olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.29.-Şekil 4.30.). Aralık bölümünde kadınlar soğukluk bölümüne geçilmektedir. Soğukluk bölümü ve soğukluk bölümüne bağlanan tıraşlık bölümü kullanılmamaktadır (Şekil 4.31.-Şekil 4.32.).

Şekil 4.29. Hasbeyoğlu Hamamı kadınlar bölümü aralık mekânı üst örtüsü olan kubbe (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.30. Hasbeyoğlu hamamı kadınlar bölümü aralık mekânı görseller (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.31. Hasbeyoğlu Hamamı kadınlar soğukluk bölümü eyvanı ve kubbeye geçiş elemanları (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.32. Hasbeyoğlu hamamı kadınlar soğukluk bölümünde bulunan setler (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.33. Meram Hasbeyoğlu Hamamı kadınlar tıraşlık bölümünün girişi (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.34. Hasbeyoğlu Hamamı kadınlar tıraşlık bölümü kubbesi, kubbeye geçiş elemanı (Kişisel Arşiv).

Soğukluk bölümünde kadınlar sıcaklık bölümüne geçilmektedir. Kadınlar sıcaklık bölümü ve bu bölümdeki eyvanlar kullanılmamaktadır (Şekil 4.35.-Şekil 4.36.-Şekil 4.37.). Aynı zamanda kadınlar sıcaklık bölümündeki halvet hücreleri de

kullanılmamaktadır (Şekil 4.38.). Hamam yapısının külhan bölümü ise yemeklerin hazırlandığı mutfak (servis mekânı) olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.39.).

Şekil 4.35. Hasbeyoğlu Hamamı kadınlar bölümü sıcaklığın kuzeyinde bulunan eyvan (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.36. Hasbeyoğlu Hamamı kadınlar bölümü sıcaklığın doğuda bulunan eyvanı (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.37. Hasbeyoğlu Hamamı kadınlar bölümü sıcaklığın güneyde bulunan eyvanı (Kişisel Arşiv).

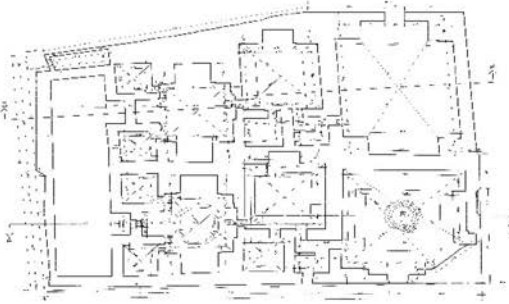
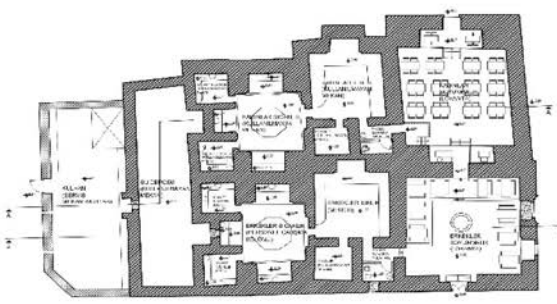
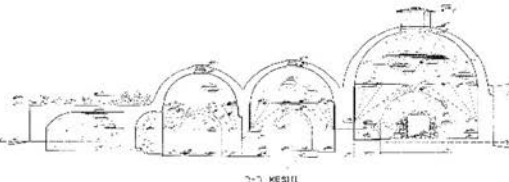
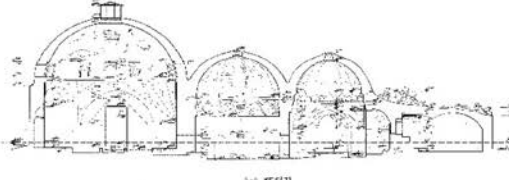
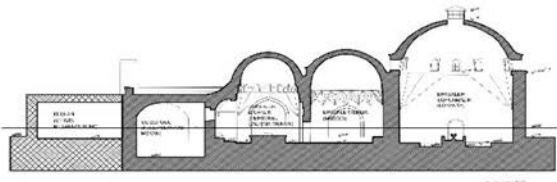
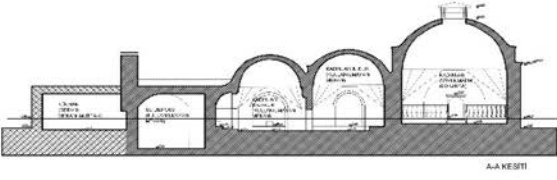

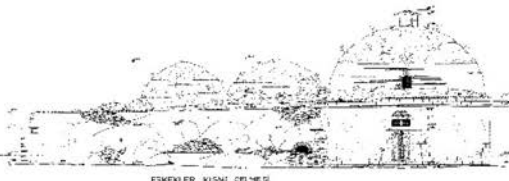
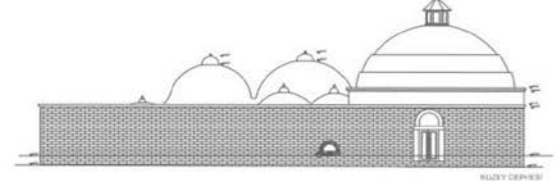
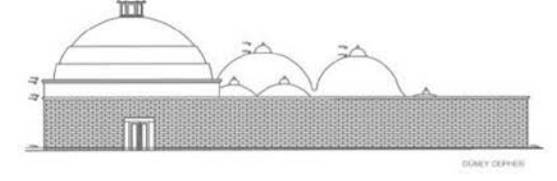

Şekil 4.38. Meram Hasbeyoğlu Hamamı kadınlar sıcaklık bölümü kuzey halvet hücresi (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.39. Meram Hasbeyoğlu Hamamı külhan bölümü iç mekân (Kişisel Arşiv).

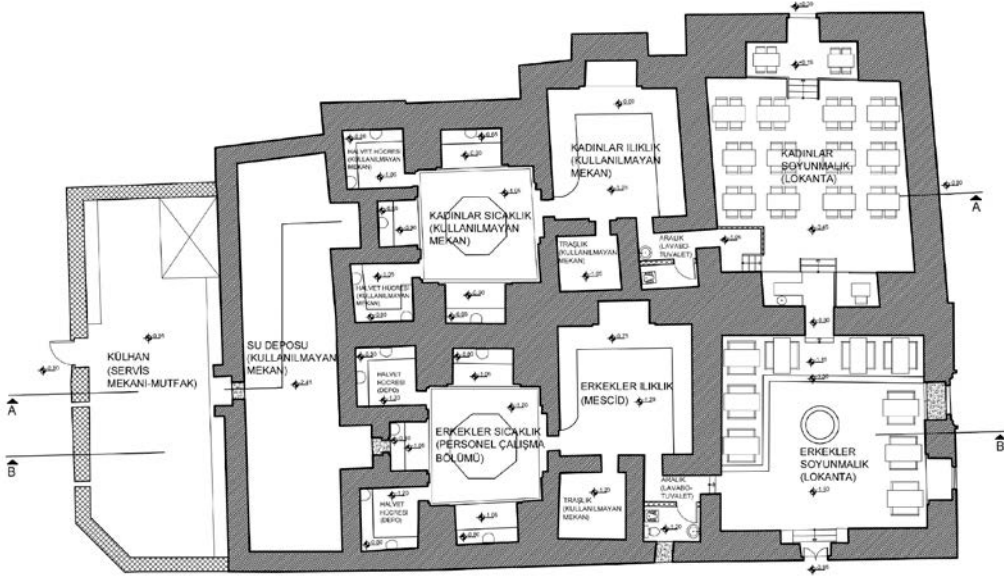
4.1.3. Meram Hasbeyoğlu Hamamına Yeni İşlev Nedeni İle Yapılan Müdahaleler

4.1.3.1. Meram Hasbeyoğlu Hamamının Plan Şemasına Yapılan Müdahaleler

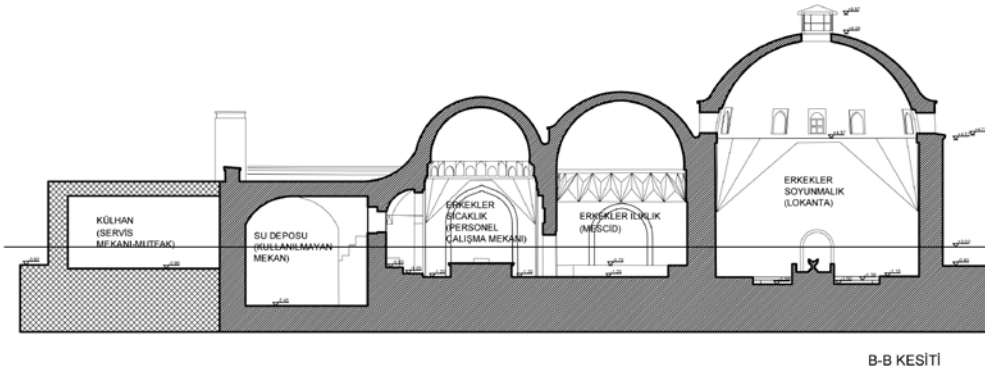
Meram Hasbeyoğlu Hamamı lokanta-kafe işlevine adapte edilmiş olup, uzun yıllardır verilen işlevi ile kullanılmaktadır. Yeni işlev ile kullanımı nedeni ile hamamın plan şemasını etkileyen müdahaleler yapılmıştır ve bu müdahaleler sonucu hamamın günümüzdeki durumu değişmiştir (Şekil 4.41.-Şekil 4.42.-Şekil 4.43.).

MERAM HASBEYOĞLU HAMAMI		
	Hamamın Eski Durumu	Hamamın Mevcut Durumu
PLAN		
KESİTLER	 <p>1-1 KESİTİ</p> <p>2-2 KESİTİ</p>	 <p>1-1 KESİTİ</p> <p>2-2 KESİTİ</p>
CEPHELER	 <p>KADINLAR NİŞANİ CEPHESİ</p> <p>ERKEKLER NİŞANİ CEPHESİ</p>	 <p>KADINLAR NİŞANİ CEPHESİ</p> <p>ERKEKLER NİŞANİ CEPHESİ</p>
FOTOĞRAFLAR		

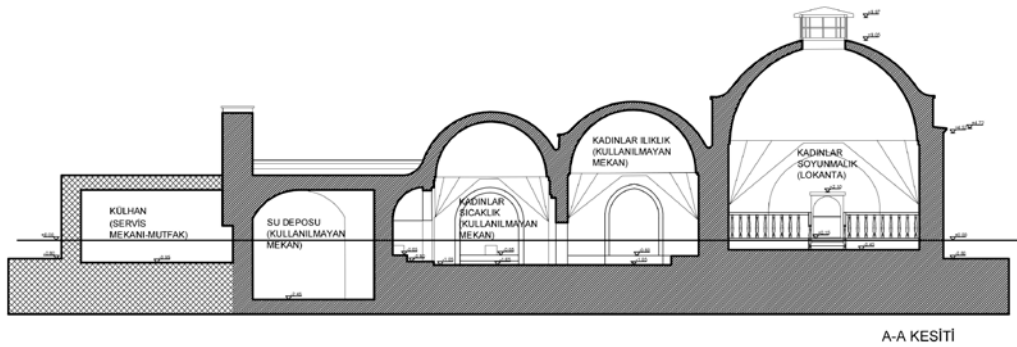
Şekil 4.40. Meram Hasbeyoğlu Hamamı eski durumu ile yeni durumu karşılaştırması

Şekil 4.41. Meram Hasbeyoğlu Hamamı mevcut planı (Vakıflar Arşivi)

Şekil 4.42. Meram Hasbeyoğlu Hamamı mevcut hali B-B kesiti (Vakıflar Arşivi).

Şekil 4.43. Meram Hasbeyoğlu Hamamı mevcut A-A kesiti (Vakıflar Arşivi).

Tablo 4.1. Meram Hasbeyoğlu Hamamı batı cephesinde iptal edilen kapı müdahale tablosu

Meram Hasbeyoğlu Hamamı erkekler bölümü iptal edilen giriş kapısı tablosu	
Meram Hasbeyoğlu Hamamı Planı	Müdahale görselleri

Meram Hasbeyoğlu Hamamı zemin kotu, bayındırlık çalışmalarının ve doğal olayların etkisi ile zaman içerisinde çevresinin kotundan alçakta kalmıştır. Zemin kotuna giriş sağlanamadığından dolayı hamamın batı cephesindeki erkekler bölümü giriş kapısı iptal edilmiştir. Kapı açıklığı ise moloz taş ile doldurulmuştur. Fakat kapının özgün süslemeleri korunup günümüze kadar gelmiştir (Tablo 4.1.) (Karpuz, 2009).

Tablo 4.2. Meram Hasbeyoğlu Hamamı kuzey cephesine açılan kapı açıklığı tablosu

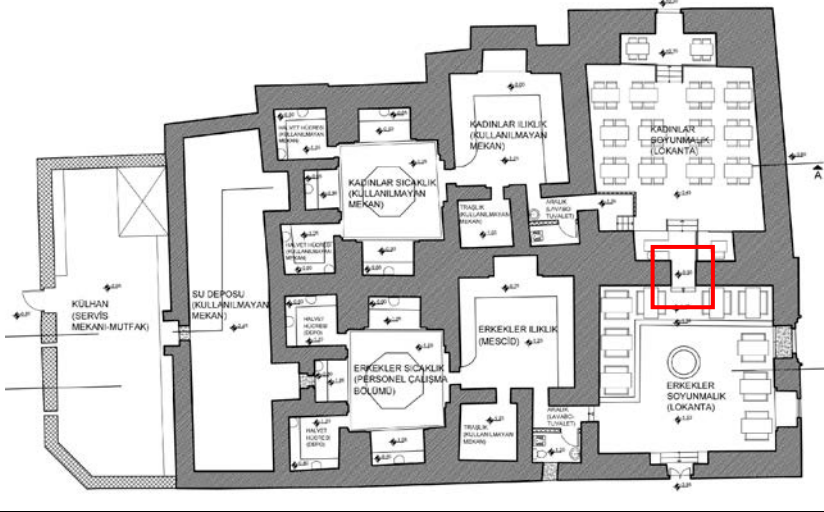
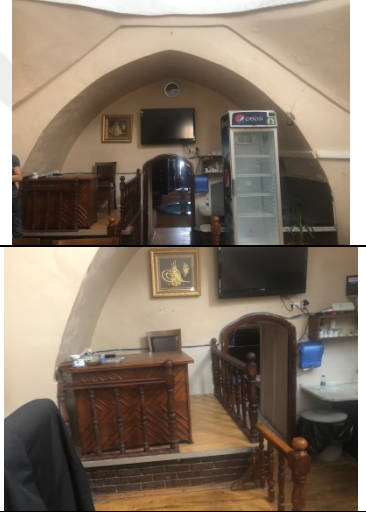
Meram Hasbeyoğlu Hamamı erkekler bölümü iptal edilen giriş kapısı tablosu	
Meram Hasbeyoğlu Hamamı Planı	Müdahale görselleri

Meram Hasbeyoğlu Hasbeyoğlu Hamamının erkekler soyunmalık bölümü zemin kotuna giriş sağlanamadığından dolayı hamamın kuzey cephesine kapı açıklığı açılmıştır. Günümüzde hamama giriş kapısı olarak bu kapı kullanılmaktadır (Tablo 4.2.).

Meram Hasbeyoğlu hamamının asıl girişlerinin ikisi de iptal edilmiş olup, kuzey cephesinden açılan tek bir giriş ile yapıya girilmektedir. Hamamda erkekler ve kadınlar bölümünü birbirine bağlamak için 1998 yılında kurul onayı ile kapı açıklığı açılmıştır. Hamamın çevresinin kot seviyesi ile hamamın zemin kot seviyesi arasında ciddi bir fark ortaya çıkınca erkekler ve kadınlar soyunmalık bölümlerinin zemin kotları ahşap döşemeler ile yükseltilmiştir (Tablo 4.3.).

Tablo 4.3. Meram Hasbeyoğlu Hamamı soyunmalık bölümlerini bağlayan kapı açıklığı tablosu

Meram Hasbeyoğlu Hamamı erkekler bölümü soyunmalık ve kadınlar bölümü soyunmalığı birleştiren kapı açıklığı	
Meram Hasbeyoğlu Hamamı Planı	Müdahale görselleri
 <p>The floor plan shows the layout of the hamam. Key areas include: KADINLAR İLKLIK (KULLANILMAYAN MEKAN), KADINLAR SOYUNMALIK (LOKANTA), KADINLAR SICKLIK (KULLANILMAYAN MEKAN), ERKEKLER İLKLIK (MESCID), ERKEKLER SICKLIK (PERSONEL ÇALIŞMA BÖLÜMÜ), ERKEKLER SOYUNMALIK (LOKANTA), KÜLHAN (SERVİS MEKANI-MUTFAK), SU DEPOSU (KULLANILMAYAN MEKAN), and various other rooms and corridors. A red box highlights the entrance area between the men's and women's sections.</p>	 <p>The top photograph shows the interior of the women's section, featuring a wooden desk, a water dispenser, and a large arched opening. The bottom photograph shows the interior of the men's section, featuring a wooden desk, a water dispenser, and a large arched opening.</p>

Meram Hasbeyoğlu Hamamının lavabo tuvalet olarak kullanılan aralık bölümleri muhtes bölücü duvarlar ile ayrılarak lavabo tuvalet olarak kullanılmaktadır (Tablo 4.4.).

Tablo 4.4. Meram Hasbeyoğlu Hamamı lavabo tuvalet mekanları tablosu

Meram Hasbeyoğlu Hamamı kadınlar ve erkekler bölümü lavabo-wc mekanları bölücü duvar tablosu	
Meram Hasbeyoğlu Hamamı Planı	Müdahale görselleri

Tablo 4.5. Meram Hasbeyoğlu Hamamı kuzey cephesinde kapatılan açıklık tablosu

Meram Hasbeyoğlu Hamamı erkekler lavabo bölümü açıklığı tablosu	
Meram Hasbeyoğlu Hamamı Planı	Müdahale görselleri

Meram Hasbeyoğlu Hamamının erkekler lavabo tuvalet bölümünün kuzey cephesine bakan duvarına havalandırma için pencere açıklığı açılmış olup, bu açıklık günümüzde zemin kot seviyesinden düşük kotta kaldığı için ve işlev olarak ihtiyaç da duyulmadığı için kapatılmıştır (Tablo 4.5.).

Tablo 4.6. Meram Hasbeyoğlu Hamamı külhan bölümü giriş kapısı tablosu

Meram Hasbeyoğlu Hamamı külhan bölümü giriş kapısı tablosu	
Meram Hasbeyoğlu Hamamı Planı	Müdahale görselleri

Meram Hasbeyoğlu Hamamının külhan bölümünün sonradan yapılması sonucu mutfak olarak kullanılması ile bu bölüme özgününden farklı olarak kapı açılmıştır (Tablo 4.6.).

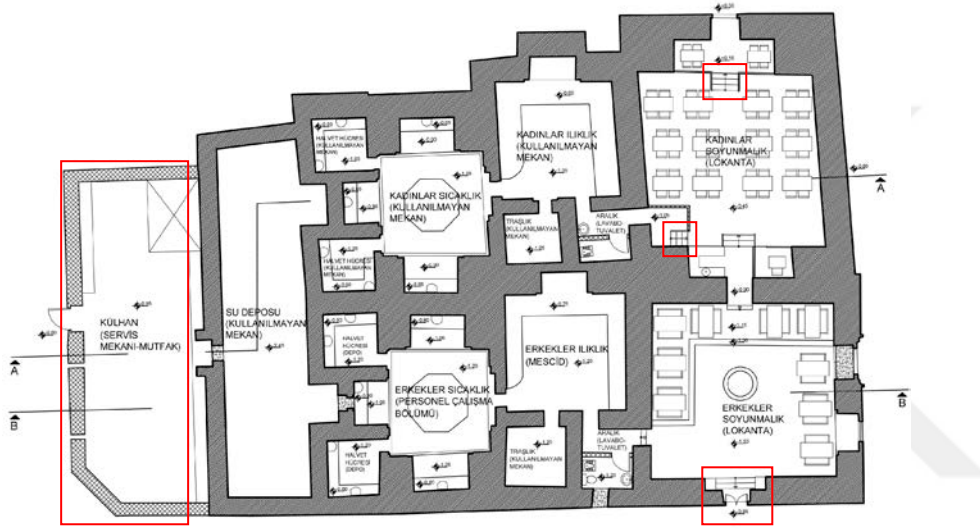
Tablo 4.7. Meram Hasbeyoğlu Hamamı erkekler sıcaklık bölümü ile su deposu arasında bulunan pencere açıklığı tablosu

Meram Hasbeyoğlu Hamamı erkekler sıcaklık ile su deposu buhar penceresi tablosu	
Meram Hasbeyoğlu Hamamı Planı	Müdahale görselleri

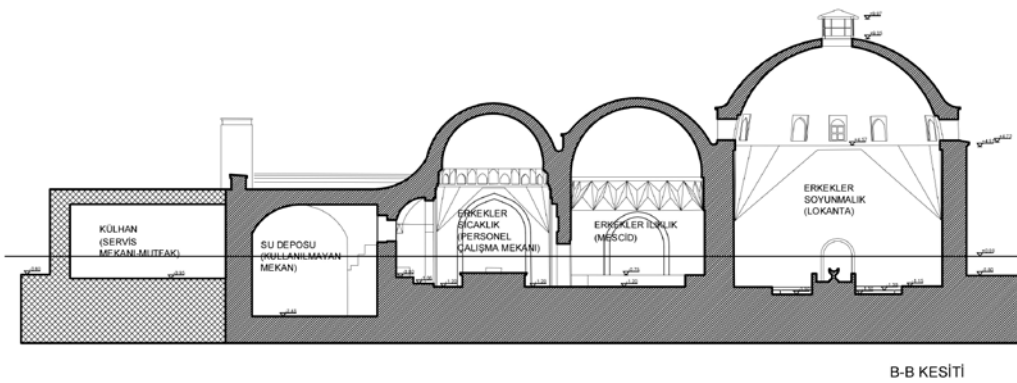
Hamamın erkekler sıcaklık bölümünün doğu eyvanında bulunan sıcaklık ile su deposunu bağlayan buhar penceresi açıklığı kapatılmıştır (Tablo 4.7.).

4.1.3.2. Meram Hasbeyoğlu Hamamının Strüktürel Sistemine Yapılan Müdahaleler

Meram Hasbeyođlu Hamamının soyunmalık bölümlerinin zemin kotları kot düzenlemesinden dolayı yükseltildiği için hamamın ılıklik bölümlerine geçište merdiven basamaklarında inilmesi gerekmektedir. Bu neden ile hamamın hem kadınlar soyunmalık hem de erkekler soyunmalık bölümlerine merdiven basamakları eklenmiştir (Şekil 4.44.).

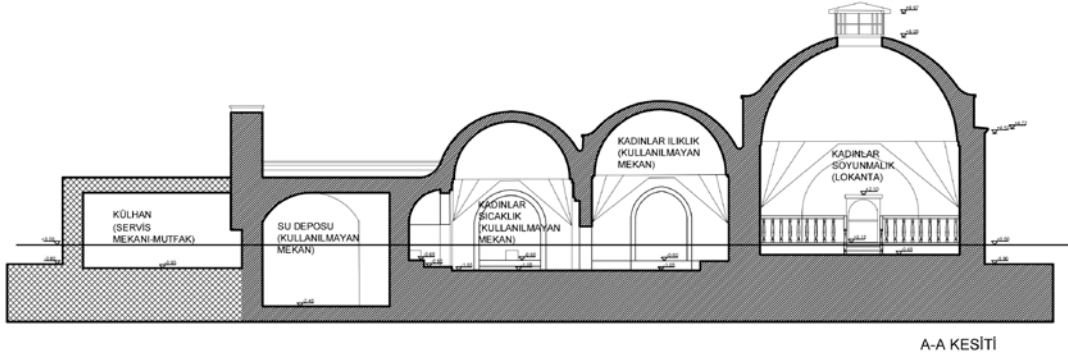

Şekil 4.44. Meram Hasbeyoğlu Hamamının planı üzerinde strüktür sistemine yapılan müdahaleler (Vakıflar Arşivi)

Şekil 4.45. Meram Hasbeyoğlu Hamamı mevcut hali B-B kesiti üzerinde strüktür sistemine yapılan müdahalelerin gösterimi (Vakıflar Arşivi)

Şekil 4.46. Meram Hasbeyoğlu Hamamı mevcut A-A kesiti üzerinde strüktür sistemine yapılan müdahalelerin gösterimi (Vakıflar Arşivi)

Şekil 4.47.-Şekil 4.48. Hasbeyoğlu Hamamı soyunmalık bölümlerine eklenen merdivenler (Kişisel Arşiv).

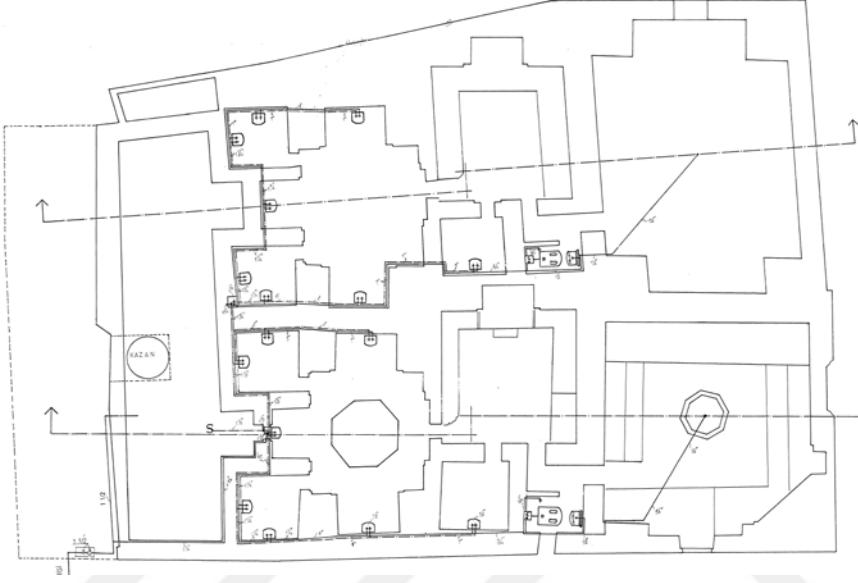
Meram Hasbeyoğlu Hamamının külhan bölümü günümüze ulaşamamış olup izleri tahmin edilerek yeniden yapılmıştır. Lakin yeniden yapılan bölümün strüktürü hamam yapısının aksine betonarmedir (Şekil 4.49.-Şekil 4.50.). Betonarme strüktür sistemi hamamın külhan bölümünün temelleri üzerine yapılmış olup aynı zamanda hamam yapısı ile bitişik vaziyette bulunmakta olduğundan dolayı yapıya zarar verdiği düşünülmektedir.

Şekil 4.49.-Şekil 4.50. Meram Hasbeyoğlu Hamamı külhan bölümü iç mekân (Kişisel Arşiv).

4.1.3.3. Meram Hasbeyoğlu Hamamının Tesisat Sistemine Yapılan M¼dahaleler

Meram Hasbeyoğlu Hamamına yeni işlevi gereği su tesisat sistemi, elektrik tesisat sistemi d¼řenmiř olup aydınlatma, elektrik, havalandırma ve su tesisatı hamamın b¼t¼n b¼l¼mlerinde bulunmaktadır (şekil 4.51.). Aydınlatma elemanları ise sıva altı olarak kubbeye geçiş elemanlarında konumlanmıştır.

şekil 4.51. Meram Hasbeyoğlu Hamamının tesisat projesi (Vakıflar Arşivi).

şekil 4.52. Erkekler aralık b¼l¼m¼ b¼l¼m¼ (Kişisel Arşiv).

şekil 4.53. Erkekler aralık b¼l¼m¼ kubbesi (Kişisel Arşiv).

Meram Hasbeyoğlu Hamamının lavabo tuvalet olarak kullanılan aralık bölümlerinin zemin malzemeleri, duvar malzemeleri değiştirilmiş, mimari elemanlar eklenmiştir. Elektrik ve su tesisatı döşenmiştir (şekil 4.52.-şekil 4.53).

şekil 4.54. Meram Hasbeyoğlu Hamamı kadınlar soyunmalık bölümü servis alanı (Kişisel Arşiv).

şekil 4.55. Meram Hasbeyoğlu Hamamı erkekler soyunmalık bölümü aydınlatma elemanı(Kişisel Arşiv).

şekil 4.56. Meram Hasbeyoğlu Hamamı kadınlar soyunmalık bölümü üçgen bingi üzerindeki aydınlatma elemanı (Kişisel Arşiv).

Meram Hasbeyoğlu Hamamının kadınlar soyunmalık bölümünde evyede kullanılması için su tesisat sistemi döşenmiştir. Aydınlatma için elektrik tesisatı döşenen bölümde ise aydınlatma elemanları kubbe veya kubbeye geçiş elemanları üzerindedir (şekil 4.54.-şekil 4.55.-şekil 4.56.).

4.1.3.4. Meram Hasbeyoğlu Hamamının Cephesine Yapılan Müdahaleler

Meram Hasbeyoğlu Hamamının cephesine hamamın plan şemasına yapılan müdahaleler haricinde çok müdahale bulunmamakta olup hamamın cephelerinde bulunan kapı açıklıkları ile ilgili değişiklikler hamamın cephesine etki etmiştir. Meram Hamamının cephesine yarı açık mekanlar amacı ile yapılan tenten sistemleri bulunmaktadır.

4.1.3.5. Meram Hasbeyoğlu Hamamının Çevresine Yapılan Müdahaleler

Meram Hasbeyoğlu Hamamı çevresel olarak incelendiğinde Konya kentinin turizm açısından önem arz eden bölgesinde konumlanmaktadır. Meram çayının da bulunduğu bölge hem tarihi yapı grubunun konumlandığı, hem de Konya kentinde su ögesinin bulunduğu bölgede olması Meram Hasbeyoğlu Hamam'ının günümüzdeki konumunu da önemli kılmaktadır.

1968 yılında yapılan çevre düzenlemesinde hamamın yakınındaki değirmen yıkılarak kaldırılmıştır. 1981 yılında yapılan onarım çalışmaları sırasında ise hamamın çevresindeki dükkanlar ve fırın yıkılmıştır (Karpuz, 2009).

1996 yılında önerilen çevre düzenlemesi Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından onaylanmış ve çevre düzenlemesi yapılmıştır (EK-1).

Özel vasıtalar için hamamın yakınlarında bulunan ve yayalaştırılan bölüme saygılı olan ücretli otoparkların olması olumlu yönde kabul edilmesine rağmen hamamın doğusunda ve bitişiğinde bulunan otopark tarihi yapı ve çevresine saygısız bir yaklaşım sergilemektedir (Şekil 4.58.). Hamam yapısının kuzey cephesine bakan kısmı yerel yönetimler tarafından düzenlenip, sosyal aktiviteler için uygun hale getirilmiştir (Şekil 4.57.).

Şekil 4.57. Meram Hasbeyoğlu Hamamı kuzeyine yapılan düzenlemeler (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.58. Meram Hasbeyoğlu Hamamı doğusundaki otopark (Kişisel Arşiv).

Meram Hasbeyoğlu Hamamının batı cephesine ahşap strüktür öğeler yerleştirilmiş olup, özgün planda erkekler bölümü soyunmalık giriş kapısı olan kapının üzeri saçak olacak şekilde kapatılmıştır (Şekil 4.60.).

Şekil 4.59. Meram Hasbeyoğlu Hamamı güney cephesi düzenlemeler (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.60. Meram Hasbeyoğlu Hamamı batısına yapılan düzenlemeler (Kişisel Arşiv).

4.2. Sille Hacı Ali Ağa Hamamı

Bu başlık altında Sille Hacı Ali Ağa Hamam'ı hakkında bilgiler verilip, özgün mimarisi anlatılacaktır. Ardından hamamın günümüzdeki kullanımını incelenip hamam yapısına yapılan müdahaleler aktarılmıştır.

4.2.1. Sille Hacı Ali Ağa Hamamı'nın Müdahaleler Öncesi Özgün Durumu

Konya Sille Hacı Ali Ağa Hamam'ına yapılan müdahalelerin tespit edilebilmesi ve yapının özgün mimarisine etkisini gözlemlemek için yapının genel özellikleri ve yapının özgün mimarisi araştırılmıştır.

- **Sille Hacı Ali Ağa Hamamı Hakkında Genel Bilgiler**

Şekil 4.61. Sille Hacı Ali Ağa Hamamı konumu (URL 2)

Hacı Ali Ağa Hamamı Konya kentinin Selçuklu İlçesinde Hükümet caddesinde bulunmaktadır. Sille deresinin kuzey batısında bulunan hamam ihtiyaç duyduğu suyu da dereden sağladığı bilinmektedir. Hamamın vakfiyesi hakkında henüz bir bilgiye ulaşamamıştır.

Şekil 4.62. Sille Hacı Ali Ağa Hamamı kitabesi (Karpuz, 2009).

Kitabe:

“1. Maşaallah – Barekallah

2. Ne sancıyı 'la bu hamam zehi bol akdı - Derelizade Ali usta eyledi bünyad

3. Hacı Ali Ağazadelerin asarlarıdır - Çeşmeden elhak hıfzını her dem icad

4. Tam bin üçyüz temmuzda bu cam oldi tekmil - Şerefi şöhreti gündün güne olsun müjded” (Karpuz, 2009).

Tercümesi:

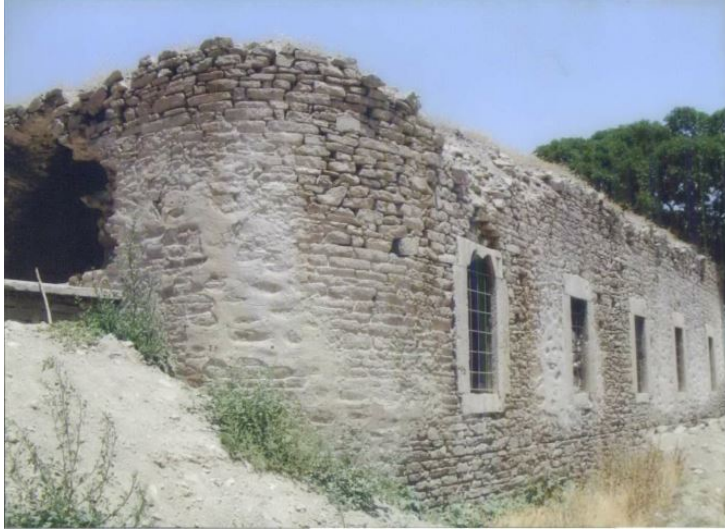
"Maşaallah - barekallah- Bu hamam ne ustaca ve ne hoş aktı. Derelizade Ali usta yaptı. Hacı Ali Ağazadelerin eseridir. Gözden her an Allah muhafaza etsin. Tanı 1300 Temmuz'da bu bina toplanıp tamamlandı. Şerefi, şöhreti gündün güne artsın" (Karpuz, 2009).

Hamamın kitabesinden elde edilen bilgilere göre hamam, Hicri 1300, Miladi 1884 tarihinde Hacı Ali Ağa tarafından Derelizade Ali Usta'ya yaptırılan Geç Osmanlı Dönemi eseridir. Aynı zamanda “Aşağı Hamam”, “Ak Hamamı”, “Çarşı Hamamı” isimleri ile de anılmaktadır (Karpuz, 2009).

Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 26.07.1991 tarihinde ve 1086 numaralı kararıyla tescil edilen Sille Hacı Ali Ağa Hamamının, Selçuklu Belediyesi tarafından hamamın 2006 yılında restorasyonu yapılmıştır. Hacı Ali Ağa Hamamına müze işlevi verilmiştir.

- **Sille Hacı Ali Ağa Hamam'ının Özgün Mimarisi ve Plan Özellikleri**

Sille'nin meydanında yer alan Hacı Ali Ağa hamamı hem kadınlara hem de erkeklere hitap eden çifte hamam olarak yapılmıştır. Hacı Ali Ağa Hamamı çoğunlukla kaba yonu olmak üzere tuf taşı ve tuğla malzeme ile yığma yapım tekniği ile yapılmıştır. Tipik Türk hamam mimarisi özelliklerini yansıtan Hacı Ali Ağa Hamam'ı plan şeması olarak simetrik özellik göstermektedir. Kadınlar ve erkekler bölümleri neredeyse aynı plan tipinde inşa edilmiştir. Hamam soyunmalık (camekân), soğukluk ve sıcaklık bölümlerinden oluşmaktadır. Soyunmalık bölümünün hattı araziye uyumlu olarak, sille deresine paralel ilerlemektedir. Bu nedenle erkekler soyunmalık mekânı, kadınlar soyunmalık mekânından hacim olarak daha büyüktür (Özönder, 1998; Karpuz, 2009).

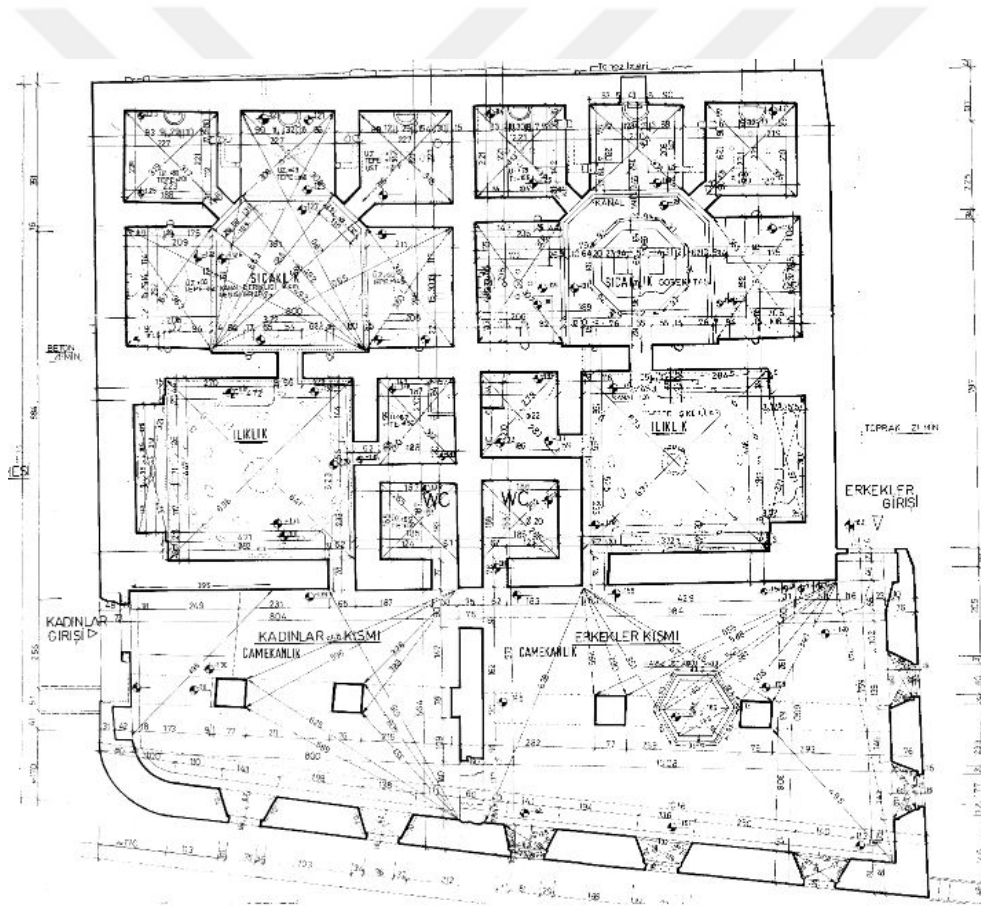
Şekil 4.63. Sille Hacı Ali Ağa Hamamı restorasyon öncesi görünüşü (Vakıflar Arşivi)

Erkekler bölümünün soyunmalığına girişi hamamın kuzeyinde olmaktadır. Hacı Ali Ağa Hamamına girişinde zemin döşemesi Sille taşından olan erkekler soyunmalık mekânına ulaşılmaktadır. Erkekler bölümünün soyunmalığı hamamın diğer mekânlarına kıyasla daha yüksek tutulmuştur. Erkekler bölümünün soyunmalığının (camekân) merkezinde bulunan iki adet kareye yakın dikdörtgen kesitli ayak mekânı adeta ikiye bölmektedir. Soyunmalık mekânındaki ayaklar hem birbirlerine hem de duvara kemerlerle bağlanmışlardır (Şekil 4.64.). Hamamın özgününde ise kemerlerin iki merkezli sivri kemerler olduğu rivayet edilmektedir. Ayakların ikiye böldüğü erkekler soyunmalık mekânının üst örtüsünde ise tonoz örtü kullanılmıştır (Karpuz, 2009; Sarıköse, 2009).

Şekil 4.64. Sille Hacı Ali Ağa Hamamı restorasyon öncesi erkekler soyunmalık bölümü (Vakıflar Arşivi)

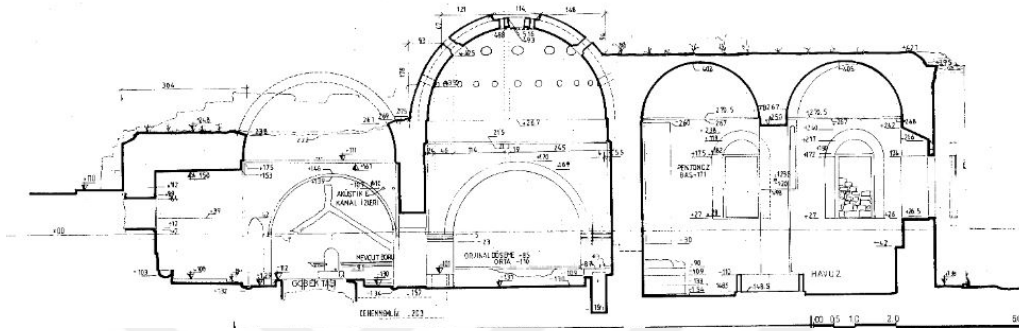
Erkekler soyunmalık mekânının güneyde bulunan silledeki dereye bakan üç adet penceresi bulunmaktadır. Erkekler soyunmalık bölümünün doğuya bakan cephesinde ise iki adet pencere bulunmaktadır. Böylece erkekler soyunmalık mekânının aydınlatılması için toplamda beş adet penceresi bulunmaktadır. Pencere dıştan dikdörtgen şeklinde olup iç mekânda kemerli bir biçim alır ve mazgal pencere özelliği göstermektedir. Erkekler soyunmalık mekânının iki ayağının tam ortasında ve mekânının merkezinde eşkenar altıgen biçiminde bir süs havuzu bulunmaktadır. Hamamın erkekler soyunmalık bölümünden hamamın erkekler soğukluk ve hela bölümlerine geçiş sağlanmaktadır. Erkekler bölümünün soyunmalığından geçiş sağlanan hela bölümüne basık kemer ile giriş sağlanmaktadır. Hela bölümünün üst örtüsü küçük kubbe ile örtülüdür (Karpuz, 2009).

Şekil 4.65. Sille Hacı Ali Ağa Hamamı 2006 rölöve planı (Vakıflar Arşivi)

Hamamın erkekler soyunmalık mekânı ile erkekler soğukluk mekânına ise basık kemerli geçiş ile bağlantı sağlanmaktadır. Hacı Ali Ağa Hamamının erkekler soğukluk bölümü kare planlı olup kuzey doğuya doğru duvar içine yerleştirilen kemer ile çıkıntı yapmaktadır. Hamamın erkekler soğukluk mekânının üst örtüsü ise kubbedir. Mekânın

aydınlatılmasında doğal ışık, kubbe bulunan fil gözleri ile sağlanmaktadır. Erkekler soğukluk mekânında kubbeye geçiş elemanı olarak pandantif kullanılmıştır. Hamamın erkekler soğukluğunun giriş aksının solunda ise helaya bitişik olan, soğukluk bölümünden kemerli kapı ile geçiş olan küçük bir mekân bulunmaktadır. Bu mekânın özgün işlev olarak tıraşlık olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Tıraşlık bölümünün üst örtüsü kubbedir (Karpuz, 2009; Eravşar, 2013)

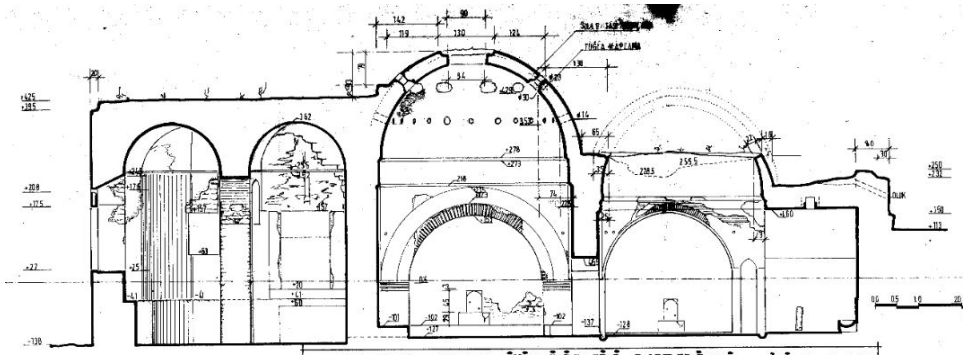

Şekil 4.66. Sille Hacı Ali Ağa Hamamı 2006 röleve erkekler bölümü kesiti (Vakıflar Arşivi)

Hamamın erkekler soğukluk mekânının kuzeyinden kemerli bir kapı ile erkekler sıcaklık mekânına giriş sağlanmaktadır. Erkekler sıcaklığa girdiğimizde kare planlı bir mekânın üç kenarına eyvanlar bulunmaktadır. Eyvanların üst örtüsü ise tonoz örtüdür. Hamam S. Eyice tarafından geliştirilen tipolojiye göre “Haçvari dört eyvanlı ve köşe hücreli tip”in bir çeşidi olan “Üç Eyvanlı İki Köşe Halvetli” uygulaması olarak ortaya çıkar. Hamamın erkekler sıcaklık girişinin tam karşısındaki eyvanda bulunan pencere açıklığı hamamın su deposuna bakmaktadır. Hamamın erkekler sıcaklık bölümünde eyvanların birleşim yerlerinden ise köşe halvet hücrelerine kemerli geçitlerden geçiş sağlanmaktadır. Hamamın hem halvet hücrelerinde hem de eyvanların kenarlarında sekiler bulunmaktadır. Köşe halvet hücrelerinin üst örtüsü ise kubbe olup birer fil gözü ile aydınlatması sağlanmaktadır (Çaycı, 1996; Eyice, 1997; Karpuz, 2009).

Eyvanlarda ve köşe halvet hücrelerinde yıkanmak için temiz suyun bulunduğu kurnalar bulunmaktadır. Erkekler sıcaklık bölümünün üst örtüsü kubbe olup, doğal aydınlatma sağlaması için kubbe üzerinde fil gözleri bulunmaktadır. Erkekler sıcaklık bölümünde kubbeye geçiş elemanı olarak pandantif kullanılmıştır. Sıcaklığın tam merkezinde kesenin yapılabilmesi için yerden yükseltilmiş, sekizgen göbek taşı bulunmaktadır (Karpuz, 2009).

Şekil 4.67. Sille Hacı Ali Ağa Hamamı 2006 röleve kadınlar bölümü kesiti (Vakıflar Arşivi)

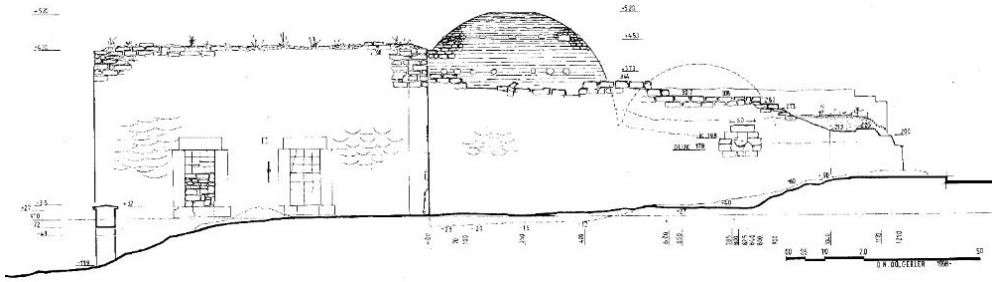
Hacı Ali Ağa hamamının batı cephesinde bulunan bir kapı ile kadınlar soyunmalık mekânına giriş sağlanmaktadır. Kadınlar soyunmalık mekânının tam merkezinde birbirleriyle ve duvarlarla kemerler ile bağlantı kurmuş olan kareye yakın kesitli iki adet ayak bulunmaktadır. Kadınlar soyunmalık mekânının üst örtüsü ayaklar üzerinden birbirlerine paralel iki tonoz örtüden oluşmaktadır. Kadınlar soyunmalık mekânının, güney doğuya bakan iki adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Pencereler dıştan dikdörtgen şeklinde olup iç mekânda kemerli bir biçim alır ve mazgal pencere özelliği göstermektedir. Hamamın erkekler soyunmalık bölümü gibi kadınlar soyunmalık mekânı da hamamın iki mekânı ile de kemerli geçişler bağlantı kurmaktadır. Bu mekânlar kadınlar soğukluk ile hela bölümüdür (Karpuz, 2009; Eravşar, 2013).

Hacı Ali Ağa Hamam'ının kadınlar soğukluk mekânı kareye yakın planlı olup üst örtüsü kubbedir. Kubbenin üzerinde soğukluk bölümünün doğal aydınlatmasını sağlayan fil gözleri bulunmaktadır. Kubbeye geçiş elemanı olarak pandantifler kullanılmıştır. Kadınlar soğukluk mekânının batısına doğru kemerli bir niş bulunmaktadır. Ayrıca kadınlar soğukluk mekânında girişi sağlanan tıraşlık olduğu düşünülen hücre bulunmaktadır. Hücreye kemerli bir geçişten giriş sağlanmaktadır. Kadınlar soğukluk mekânından, kadınlar sıcaklık mekânına kemerli bir geçiş bulunmaktadır. Kadınlar sıcaklık bölümü haçvari üç eyvanlı iki köşe hücreli tipe sahiptir. Kadınlar bölümünün kubbesi yıkıldığında eski resimlerde ışıklı kubbe ile örtüldüğü görülmüştür (Şekil 4.68.). Ayrıca kadınlar bölümü sıcaklığında erkekler sıcaklığındaki gibi göbek taşı bulunmamaktadır. Sıcaklık bölümünün zemini taş kaplamadır (Özönder, 1998; Eravşar, 2013).

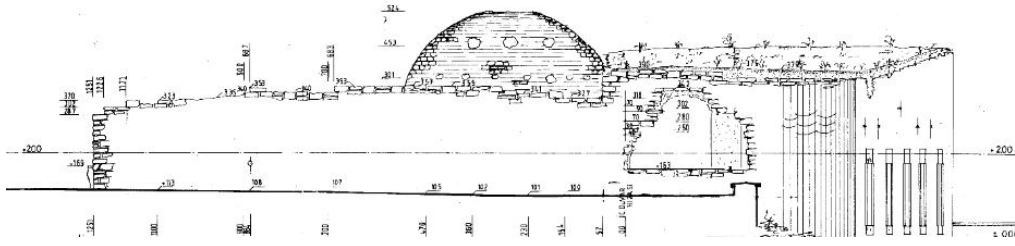

Şekil 4.68. Sille Hacı Ali Ağa Hamamı restorasyon öncesi erkekler soyunmalık bölümü (Vakıflar Arşivi)

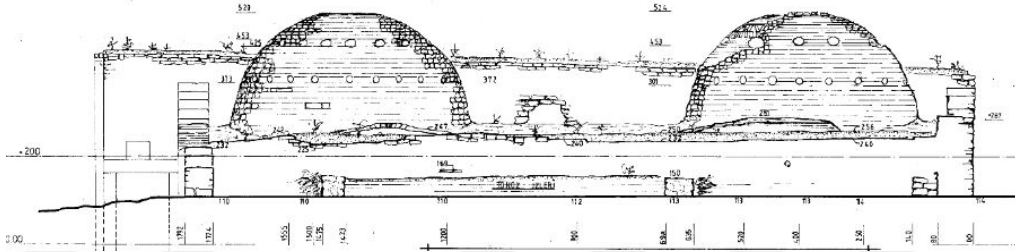
Kadınlar sıcaklık bölümünün üst örtüsü kubbedir. Hamamın sıcaklık mekânında bulunan eyvanlarda ve köşe hücrelerinde kurnalar bulunmaktadır. Sıcaklık mekânındaki eyvanların üst örtüsü ise tonoz olup, köşe halvet hücrelerinin üst örtüleri ise küçük kubbelerdir ve birer adet fil gözü ile aydınlatılmaktadır. Hem eyvanların hem de köşe halvet hücrelerinin duvar kenarları seki ile yükseltilmiştir. Hamamın kadınlar sıcaklık bölümünde erkekler sıcaklık bölümünden farklı olarak göbek taşı bulunmamaktadır. Sille Hacı Ali Ağa Hamam'ının su deposu ve külhanı kuzeyde bulunmakta olup gömülü durumdadır. Kuzeydeki su deposu ve külhan deposu yıkılmıştır, ancak daha önceki yıllarda yaptığımız araştırmalarda buralarda küçük boyutlu üstü beşik tonozla örtülü bir su deposu bulunmaktadır (Özönder, 1998; Karpuz, 2009).

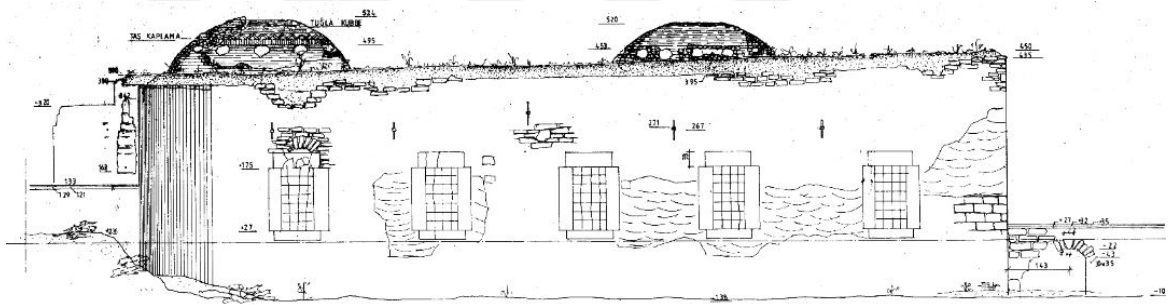
Şekil 4.69. Sille Hacı Ali Ağa Hamamı 2006 rölöve doğu cephesi (Vakıflar Arşivi)

Şekil 4.70. Sille Hacı Ali Ağa Hamamı 2006 rölöve batı cephesi (Vakıflar Arşivi)

Şekil 4.71. Sille Hacı Ali Ağa Hamamı 2006 rölöve kuzey cephesi (Vakıflar Arşivi)

Şekil 4.72. Sille Hacı Ali Ağa Hamamı 2006 rölöve güney cephesi (Vakıflar Arşivi)

4.2.2. Sille Hacı Ali Ağa Hamam'ının Mevcut İşlevi İle Kullanımı

Sille Hacı Ali Ağa Hamam'ı özgün işlevi ile uzun süre kullanılmış olup zaman içerisinde işlevini yitirip uzun bir dönem kullanılmamıştır. Hamam yakın dönemlerde özgün işlevi haricinde farklı işlevlerde de kullanılmıştır.

Hamama verilen veyahut önerilen işlevleri incelediğimizde hamamın 2006 yılında restore edilmesi ile birlikte hamama halk müzesi işlevi verilmiş olup bir dönem halk müzesi işlevi ile kullanılmıştır.

Hamamın belli bir dönem kütüphane olarak da kullanıldığı halk tarafından rivayet edilmektedir. Lakin bu bilgiyi doğrulayacak kaynaklara henüz ulaşamamaktadır.

Hacı Ali Ağa Hamamı günümüzde ise çeşitli el sanatlarının imalat ve satış yeri olarak kullanılmaktadır.

Hacı Ali Ağa Hamam'ına halk müzesi işlevi verildiğinde erkekler soyunmalık (camekân) bölümüne giriş, danışma, yönetim işlevlerini verilmiştir. Erkekler soğukluk bölümü fotoğraf sergilerinin yapılacağı mekân olarak tanımlanıp, erkekler sıcaklık bölümü ise sergi alanları olarak işlevlendirilmiştir. Hamamın kadınlar soyunmalık bölümü otantik malzeme sergi mekânı, kadınlar soğukluk bölümü halı-kilim tezgahlarının bulunduğu mekân ve kadınlar sıcaklık bölümü ise sergi alanları olarak işlevlendirilmiştir. Hamamın özgün işlevine göre soyunmalık bölümlerine bağlanan hela bölümleri duvarlarla ikiye bölünerek lavabo ve tuvalet olarak kullanılmıştır. Soğukluklardan bağlanan hücreler ise depo olarak kullanılmıştır. Soğukluklardaki eyvan biçimindeki nişler ise bir nevi sergi elemanı olarak kullanılmıştır. Hamam belirli bir süre halk müzesi işlevinde kullanılmıştır lakin günümüze kadar müze işlevi devam edememiştir.

Şekil 4.73. Sille Hacı Ali Ağa Hamamı yeni işlev plan şeması

Günümüzde ise Hacı Ali Ağa Hamamı, el sanatlarının satışı ve imalatı amacıyla kullanılmaktadır. Hamamın günümüzde yeni işlevi ile kullanılır iken 2006 da yapılan restorasyon çalışmalarından sonra erkekler soyunmalık bölümü giriş ve el sanatlarının satışının yapıldığı mekân olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.74.-Şekil 4.75.).

Şekil 4.74. Hacı Ali Ağa Hamamı girişi (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.75. Sille Hacı Ali Ağa Hamamı erkekler soyunmalık mekânındaki ayaklar ve kemerler (Kişisel Arşiv).

Kadınlar soyunmalık bölümünde ise el sanatları çalışmalarının fırınladığı mekân olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.76.-Şekil 4.77.).

Şekil 4.76. Hamamın kadınlar soyunmalık mekânındaki pencerenin iç mekândan görünüşü (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.77. Kadınlar soyunmalık bölümünün giriş kapısı (Kişisel Arşiv).

Erkekler soğukluk mekânı önemli çalışmaların saklandığı ve korunduğu mekândır (Şekil 4.78.-Şekil 4.79.).

Şekil 4.78. Hamamda erkekler soğukluk bölümünde kapatılarak kullanılan kemerli çıkıntı (Kişisel Arşiv).
Şekil 4.79. Hamam erkekler soğukluk mekânı kubbesi ve fil gözleri (Kişisel Arşiv).

Soyunmalık bölümlerinden girişleri olan hücreler ise lavabo tuvalet olarak kullanılmaktadır. Hamamın soğukluk bölümlerinden bağlanılan hücreler ise neredeyse hiç kullanılmamaktadır. Kadınlar soğukluk, kadınlar sıcaklık ve erkekler sıcaklık mekânları ise tam olarak kullanılmamakta olup bir nevi depo işlevi görmektedirler.

Şekil 4.80. Kadınlar soğukluk mekânındaki kemerli niş (Kişisel Arşiv).
Şekil 4.81. Hamamın kadınlar soğukluk mekânındaki kubbeye geçişi sağlayan pandantif (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.82. Hamamın sıcaklık bölümünün batısında bulunan eyvan (Kişisel Arşiv).
Şekil 4.83. Kadınlar bölümünün kuzeyinde bulunan eyvan (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.84. Hamamın erkekler sıcaklık girişinin solunda bulunan eyvan (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.85. Hamamın erkekler sıcaklık girişinin karşısında bulunan eyvan (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.86. Hamamın erkekler sıcaklık giriş kapısının sağında bulunan eyvan (Kişisel Arşiv).

Hamamın çevresi ise yerel yönetimler tarafından düzenlenmiştir (Şekil 4.87.- Şekil 4.88.). Hamam her cephesinden kolayca algılanabilmektedir.

Şekil 4.87. Hacı Ali Ağa Hamamının güneydoğusundan hamamın güney cephesindeki erkekler soyunmalık mekânının pencereleri (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.88. Hacı Ali Ağa Hamamının doğu cephesindeki erkekler soyunmalık mekânının pencereleri (Kişisel Arşiv).

Sille Hacı Ali Ağa Hamam'ını günümüzde kullanım olarak incelediğimizde Hamam'ın bütün mekânlarının kullanılmadığı tespit edilmiştir. Hamamın tam olarak kullanılan tek mekânı erkekler soyunmalık bölümüdür. Hamam 2006 yılında restore edilmiş olmasına rağmen, hamamın kullanılan mekânlarının aksine kullanılmayan mekânlarında kullanılmama ve bakımsızlık sonucu boya ve sıva dökülmeleri, rutubet gibi sorunlar gözlemlenmiştir. Hamama müze işlevi verilmesi nedeniyle yapılan saydam sergi elemanları günümüzde değerli çalışmaların korunup sağlandığı elemanlar haline gelmiştir.

4.2.3. Sille Hacı Ali Ağa Hamamına Yeni İşlev Nedeni İle Yapılan Müdahaleler

SİLLE HACI ALİ AĞA HAMAMI		
	Hamamın Eski Durumu	Hamamın Mevcut Durumu
PLAN		
KESİTLER		
CEPHELER		
FOTOĞRAFLAR		

Şekil 4.89. Sille Hacı Ali Ağa Hamamı'nın eski ve yeni durum karşılaştırması

4.2.3.1. Sille Hacı Ali Ağa Hamamının Plan Şemasına Yapılan Müdahaleler

Sille Hacı Ali Ağa Hamamının plan şemasına yapılan müdahaleler yeni işlevler de kullanımı için zorunluluk oluşturmakta olup sınırlı derecede tutulmuştur. Hamamın özgün halinde, biri erkekler biri de kadınlar bölümüne girişi sağlayan iki adet girişten kadınlar bölümünün girişi iptal edilmiş olup yapıya sadece erkekler bölümünde giriş sağlanmaktadır. Hamama giriş sadece erkekler tarafından sağlandığı için erkekler soyunmalık ile kadınlar soyunmalık arasında bağlantı kurmak için yapının genel mimarisine uygun kemerli geçit açılmıştır.

Tablo 4.8. Sille Hacı Ali Ağa Hamamı soyunmalık bölümlerini bağlamak için açılan kapı açıklığı

Sille Hacı Ali Ağa Hamamı erkekler ve kadınlar bölümü soyunmalık mekanları bağlayan kapı tablosu	
Sille Hacı Ali Ağa Hamamı Planı	Müdahale görselleri

Sille Hacı Ali Ağa Hamamının kadınlar ve erkekler soyunmalık bölümlerini yeni işlev nedeni ile bağlayan bir kapı açıklığı yapılmıştır (Tablo 4.8.).

4.2.3.2. Sille Hacı Ali Ağa Hamamının Strüktür Sistemine Yapılan Müdahaleler

Sille Hacı Ali Ağa Hamamının strüktür sistemine yapılan müdahaleleri incelediğimizde hamamın çevresinin zemin kotunun zaman içerisinde hamamın zemin kotundan yükselmesi sonucu hamamı hem kadınlar soyunmalık hem de erkekler soyunmalık bölümlerinin girişlerine eklenen merdivenler yardımı ile giriş

sağlanabilmektedir. Yapılan merdivenler haricinde yapının strüktürüne müdahalede bulunulmamıştır (Tablo 4.9.).

Tablo 4.9. Sille Hacı Ali Ağa Hamamının soyunmalık bölümlerine eklenen merdivenler tablosu

Sille Hacı Ali Ağa Hamamı erkekler ve kadınlar bölümü soyunmalık mekanları giriş merdivenleri tablosu	
Sille Hacı Ali Ağa Hamamı Planı	Müdahale görselleri

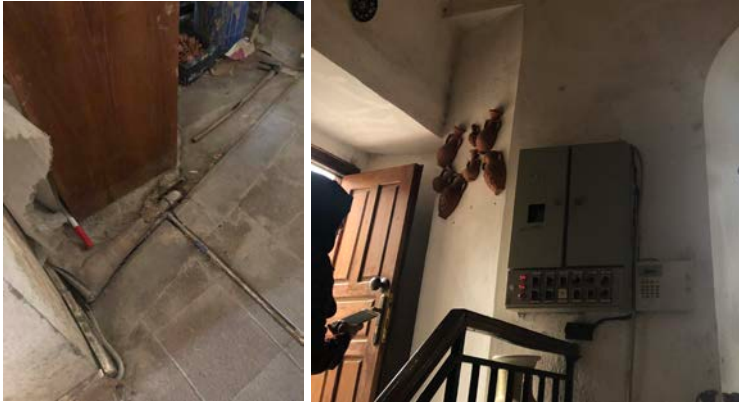
4.2.3.3. Sille Hacı Ali Ağa Hamamının Tesisat Sistemine Yapılan Müdahaleler

Sille Hacı Ali Ağa Hamamına yeni işlevlerde kullanılması nedeni ile elektrik, su ve ısınma için tesisat sistemleri döşenmiş olup hamamın tüm mekanlarına ulaşmaktadır. Tesisat sistemi yer yer sıva altı olduğu gibi yer yer de sıva üstü diye tabir ettiğimiz şekilde görülebilmektedir.

Hamamın özgününde hem kadınlar hem de erkekler bölümünde bulunan hela bölümleri iki ayrı mekâna bölünmüş olup mekânlar lavabo ve tuvalet olarak kullanılmaktadır. Kullanım nedeninden dolayı lavabo ve tuvalet bölümleri duvarları seramik kaplama ile kaplanmış olup su tesisatı getirilmiştir.

Hamam bölümlerinin aydınlatma elemanları ise iki farklı şekilde tasarlanmıştır. İlki hamamın örtüsü tonoz olan mekânlarında bulunan kemerlerin gergi çubukları üzerinde konumlandırılmıştır. Diğer yaklaşım ise hamamın üst örtüsü kubbe olan mekânlarda kubbeye geçiş elemanı olan pandantifler üzerine konumlandırılmasıdır.

Şekil 4.90. – Şekil 4.91. Sille Hacı Ali Ağa Hamamı tesisat sistemine dair görseller (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.92.- Şekil 4.93. Hamamın aydınlatma elemanları (Kişisel Arşiv).

4.2.3.4. Sille Hacı Ali Ağa Hamamının Cephelerine Yapılan Müdahaleler

Sille Hacı Ali Ağa Hamamına yeni işlev gereği kullanılabilmesi için incelemeler sonucu cephesine müdahalede bulunulmadığı tespit edilmiştir. Hamam özgün cephe hatları korunarak restore edilmiş olup, günümüzde kullanılmaktadır.

4.2.3.5. Sille Hacı Ali Ağa Hamamının Çevresine Yapılan Müdahaleler

Sille Hacı Ali Ağa Hamam'ını konum olarak incelediğimizde Konya kentinin önemli yerleşim yeri olan Sille'de bulunmakta olup Sille'nin girişinde mahallenin meydanında konumlanarak, Sille'ye gelen misafirlerin karşılaşacağı bir yerdedir. Aynı zamanda Selçuklu Belediye'sinin yaptığı çalışmalar sonucu hamamın çevresi oldukça hareketlenmiştir.

Şekil 4.94. Sille Hacı Ali Ağa Hamamı kuzeycephesi çevresi görünüşü (Kişisel Arşiv).

Hem kültürel hem de turizm açısından önemli bir noktada bulunmaktadır. Hamam Yeni Sille caddesine bağlanan hükümet caddesi üzerinde bulunmaktadır. Yayalaştırma çalışmaları yapıldığı için yaya ulaşımı rahat olmakla beraber kent merkezinden Sille'ye gelen otobüsler ile de ulaşım sağlanmaktadır. Hamam kent merkezinde araç ile yaklaşık 20 dakikalık mesafede bulunmaktadır. Bu nedenler ile yapının çevre ilişkisi olumlu olmaktadır. Hamamın çevresi sadece yayaların kullanabileceği biçimde düzenlenmiş olup, hamamın bitişiğine herhangi bir otopark, yapı veya yapı grupları bulunmamaktadır.

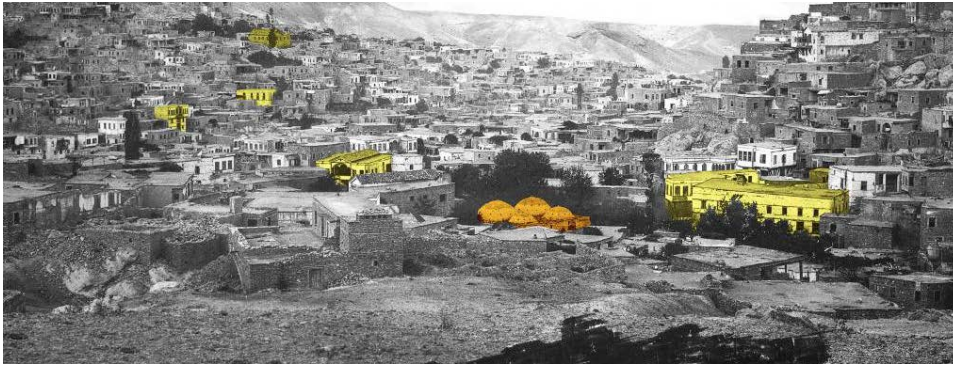
4.3. Sille Subaşı Hamamı

Bu başlık altında Sille Hacı Ali Ağa Hamam'ı hakkında bilgiler verilip, özgün mimarisi anlatılacaktır. Ardından hamamın günümüzdeki kullanımını incelenip hamam yapısına yapılan müdahaleler aktarılmıştır.

4.3.1. Sille Subaşı Hamamı Müdahaleler Öncesi Özgün Durumu

Sille Subaşı Hamam'ındaki müdahalelerin tespiti için hamam hakkında bilgiler verilmiş ve hamamın özgün durumu araştırılmıştır.

- **Sille Subaşı Hakkında Genel Bilgiler**

Şekil 4.95. Subaşı hamamının eski Sille dokusundaki yeri (Rölöve Raporu) (Turquoise Design Restoration Mimarlık, 2016b)

Konya Sille Subaşı Hamam'ına yapılan müdahalelerin tespit edilebilmesi ve yapının özgün mimarisine etkisini gözlemlemek için yapının genel özellikleri ve yapının özgün mimarisi araştırılmıştır.

Şekil 4.96. Sille Subaşı Hamamı konumu (URL 3)

Sille Subaşı Hamamı Konya kentinde Selçuklu ilçesinde Subaşı mahallesinde özgüven sokakta konumlanmaktadır. Hamamın bulunduğu semt aynı zamanda Karhane semti olarak da geçmektedir. Sille Subaşı Hamamının yakın çevresini incelediğimizde batı yönünde hemen yanında Karhane Camisi, hamamın kuzeyinde ise yakınlarında ise Aya Eleni Kilisesi bulunmaktadır (Şekil 4.96.). Sille Subaşı Hamamının kitabesine ve vakfiyesine henüz ulaşamamış olup çeşitli kaynaklarda “Subaşı Hamamı”, “Yukarı Hamamı” isimlerini almaktadır. Hamamın ismini civarında bulunan dereden veyahut kente gelen suyoluna yakın mesafede bulunmasından dolayı Subaşı olduğu düşünülmektedir.

Şekil 4.97. Sille Subaşı Hamamının restorasyon öncesi kuzey görünüşü (Rölöve Raporu) (Turquoise Design Restoration Mimarlık, 2016b)

Sille Subaşı Hamam'ının inşa tarihi tam olarak bilinmemekte olup Hasan Özönder'in eserinde Subaşı Hamam'ının Rumlar tarafından yapılmış Rum hamamı olduğu ve hicri takvime göre 1306, miladi takvime göre ise 1891 yılında inşa edildiği geçmektedir (Özönder, 1998).

Lakin Barış Sarıköse'nin yaptığı çalışmalar sonucu ulaştığı Osmanlı arşiv kaynaklarında Subaşı Hamam'ının inşası ile ilgili bilgiler bulunmaktadır.

“29 Muharrem 1310/24 Ağustos 1892’de Kervansaray Mahallesi’nden Hacı Hrsandi v. Hacı Viyanoş’un oğlu’nun vasisi Kilise Mahallesi’nden Dimitraki v. Kozma, Sarıkaya Mahallesi’nden Kilise-i Kebir mütevellisi Istarıcı Dimitraki v. Yorgi huzurunda Alnikan Mektebi’nden 45 bin kuruş, arsadan 15 bin kuruş olmak üzere toplam 60 bin kuruş, kilise parasından da 60 bin kuruş verilmek sureti ile toplam 120 bin kuruş ile Kârhâne Mahallesi’nde 15 bin kuruş kıymetli arsa üzerine bir çifte hamam inşa olunması, hamamın, gelirinden dört sehim üzerinden bir sehim küçük Viyanoş’un nafakası için vasiye, bir sehim kilise, masrafına, iki sehim mektebe ve muallimlerine verilmek üzere aralarında şirket olduklarını beyan etmiştir” (Sarıköse, 2009).

Yine Barış Sarıköse'nin eserinde geçen başka bir arşiv evrakında geçen bilgiler ise aşağıdaki gibidir.

“Sarıkaya Mahallesi’nden Dimitraki, 09 Ramazan 1310/28 Mart 1893’te Kilise Mahallesi’nden Dimitraki v. Kozma huzurunda, Kârhâne Mahallesi’nde inşa eylediği Çifte Hamam’ın mütevellisi olduğunu Kilise-i Kebir ve Alnikan Mektebi’nin, vasisi olduğu küçük Yanoş’un hissesi, hamamın yarı hissesi kilise ve mektebin hissesiyle

beraber kiralaması ve elde ettiği gelir ile kilisenin tamire muhtaç yerlerine sarf etmesi için Dimitraki v. Kozma'ya vekâlet vermiştir” (Sarıköse, 2009).

Arşiv kaynaklarında geçen bilgiler doğrultusunda Sille Subaşı hamamının banisi ve yaparı bilinmemesine rağmen hamamın kilise ve Alnikan Mektebi gelirleri ile 1892-1893 yıllarında inşa edilen Geç Osmanlı eseri olduğu sonucuna ulaşmaktayız (Eravşar, 2013).

Sille Subaşı Hamamının vakfiyesine ve kitabesine ulaşlamamıştır. Hamam Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 10.10.1991 tarihinde ve 1148 numaralı kararıyla tescil edilmiştir (Karpuz, 2009).

- **Sille Subaşı Hamam'ının Özgün Mimarisi ve Plan Özellikleri**

Sille'de Aya Eleni Kilisesinin güneyinde konumlanmış olan hamam hem kadınların hem de erkeklerin kullanımı için inşa edilmiştir. Hamam çoğunlukla kaba yonu tüf taşı az da olsa ince yonu taş ve tuğla yapım malzemeleri ile yığma yapım tekniği ile yapılmıştır. İnce yonu taş Hamamın kapı sövelerinde görülmektedir.

Silledeki Yukarı Hamam, Semavi Eyice'nin sıcaklık plan şemasına göre sınıflandırması bakımından ele alındığında özgün plan şemasına sahip olduğu ve hamamın İstanbul hamamları ile plan şeması bakımından benzer özellikler gösterdiği görülmektedir (Özönder, 1998; Emiroğlu, 2010).

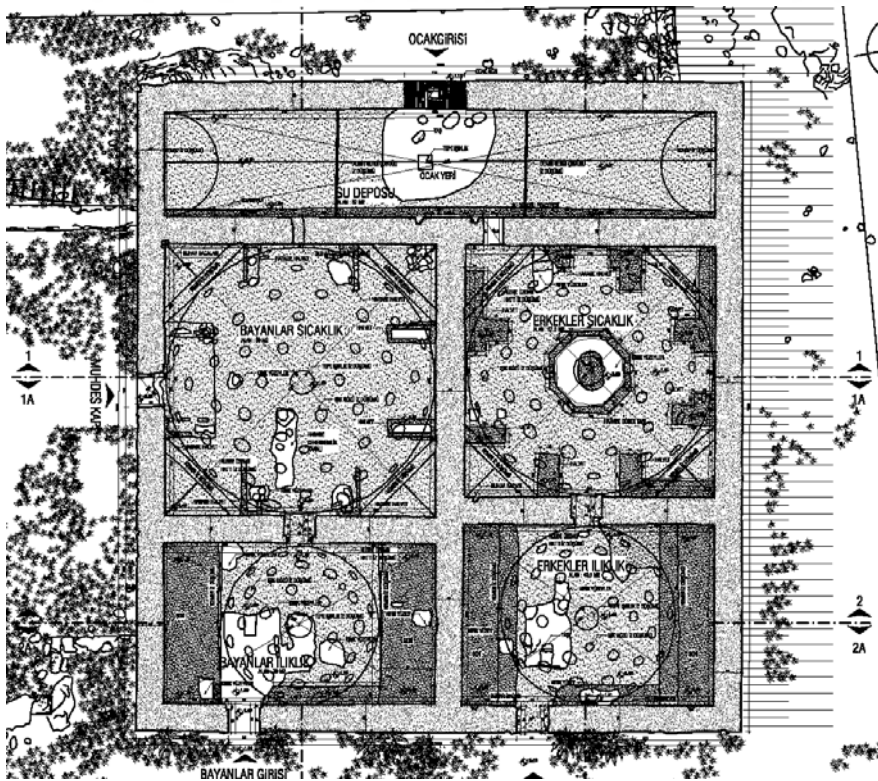
Hamam plan şeması olarak incelendiğinde kadınlar ve erkekler bölümlerinin birbirlerine simetrik olduğu gözlemlenmektedir. Tipik Türk hamam plan şeması özelliği göstermeyen hamam kadınlar ve erkekler bölümlerinin ılık ve sıcak bölümleri ile birlikte külhan ve su deposundan oluşmaktadır. Sille Subaşı Hamamının her iki bölümünün de soyunmalık mekanları günümüze ulaşamamıştır ancak soyunmalık bölümü izleri batı ve kuzeybatı cephelerinde bulunmaktadır. Soyunmalık mekanının ahşap destekli üst örtüsü olduğu düşünülmektedir. Hamamın soyunmalık mekanlarının aksine sıcaklık ve soğukluk mekanları sağlamdır. Subaşı Hamam'ı yakınındaki çamaşırhane ile birlikte kullanılmıştır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2010; Eravşar, 2013).

Sille Subaşı Hamam'ının üç bölümden giriş sağlanmaktadır. Giriş sağlanan bu bölümler erkekler ılık, kadınlar ılık ve kadınlar sıcak bölümleridir. Kadınlar ılık ve erkekler ılık bölümlerine sağlanan kemerli girişler, Subaşı Hamam'ının özgün planında soyunmalık bölümünden sağlanmaktadır.

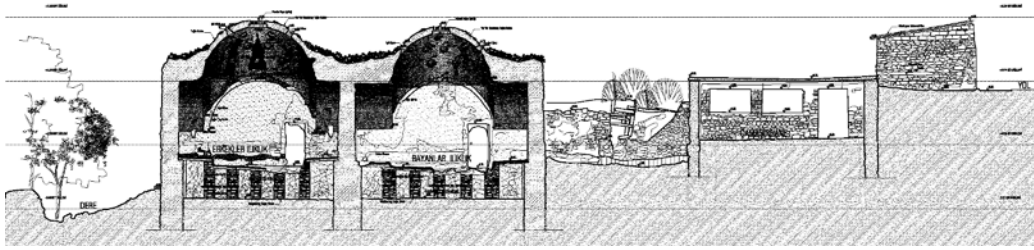

Şekil 4.98.-Şekil 4.99. Sille Subaşı Hamamının restorasyon öncesi sıcaklık bölümleri (Rölöve Raporu) (Turquoise Design Restoration Mimarlık, 2016b)

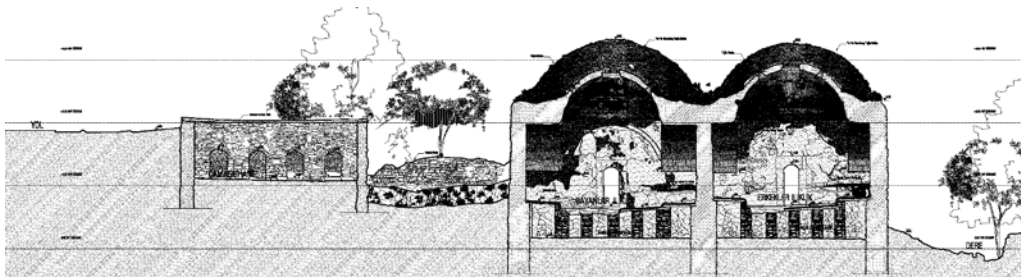
Erkekler ılıklik bölümü ve kadınlar ılıklik bölümleri dikdörtgen planlı olup her ikisinin de girişlerinin sağında ve solunda kemerli nişler bulunmaktadır. İki bölümün de üst örtüsü kubbe olup, kubbeye geçiş elemanı olarak iki bölümde de pendentif kullanılmıştır. Erkekler ılıklik bölümü hacim olarak kadınlar ılıklik bölümünden daha büyüktür. ılıklik bölümlerinin kubbelerinin tuğla ile yapılmıştır. Mekânın doğal aydınlatmasının sağlanması için kubbelere fil gözleri bulunmaktadır (Karpuz, 2009).

Şekil 4.100. Sille Subaşı Hamamı rölöve planı (Rölöve Raporu) (Turquoise Design Restoration Mimarlık, 2016b).

Şekil 4.101. Sille Subaşı Hamamı rölöve projesi 2a kesiti ılıklik bölümleri (Rölöve Raporu) (Turquoise Design Restoration Mimarlık, 2016b).

Şekil 4.102. Sille Subaşı Hamamı rölöve projesi 2 kesiti ılıklik bölümleri (Rölöve Raporu)(Turquoise Design Restoration Mimarlık, 2016b) .

Sille Subaşı Hamam'ının kadınlar sıcaklık bölümüne kadınlar ılıklik bölümünden kemerli geçiş ile ulaşılmaktadır.

Kadınlar sıcaklık bölümü kare planlı olup üst örtüsü kubbedir. Kadınlar sıcaklık bölümünde kubbeye geçiş elemanı olarak tromplar kullanılmıştır. Kubbenin yapı malzemesi tuğladır. Doğal aydınlatmanın sağlanabilmesi için kubbeye çok sayıda fil gözü yerleştirilmiştir. Kadınlar sıcaklık bölümünün köşelerinde L planlı ve üzerleri açık olacak biçimde halvet hücreleri bulunmaktadır (Karpuz, 2009).

Kadınlar sıcaklık mekânının kuzey yönüne bakan duvarında yakın dönemde açılmış olan dikdörtgen biçimli kapı bulunmaktadır. Bahsi geçen geçiş Subaşı Hamamına giriş sağlanan girişlerin üçüncüsüdür. Hamamın kadınlar sıcaklık bölümündeki kapı açıklığı ile çamaşırhaneye geçiş sağlanmaktadır.

Kadınlar sıcaklık mekânının doğu duvarında ise buhar bacası bulunmaktadır.

Sille Subaşı Hamam'ının erkekler ılıklik bölümünden ise erkekler sıcaklık bölümüne kemerli bir geçiş bulunmakta olup iki bölümü bu geçiş bağlamaktadır. Erkekler sıcaklık bölümü kare planlı olup üst örtüsü kubbedir ve kubbeye geçiş elemanı olarak tromp kullanılmıştır. Kubbenin yapı malzemesi ise tuğla malzemedir. Erkekler sıcaklık mekânının aydınlatması için kubbede çok sayıda fil gözleri kullanılmıştır.

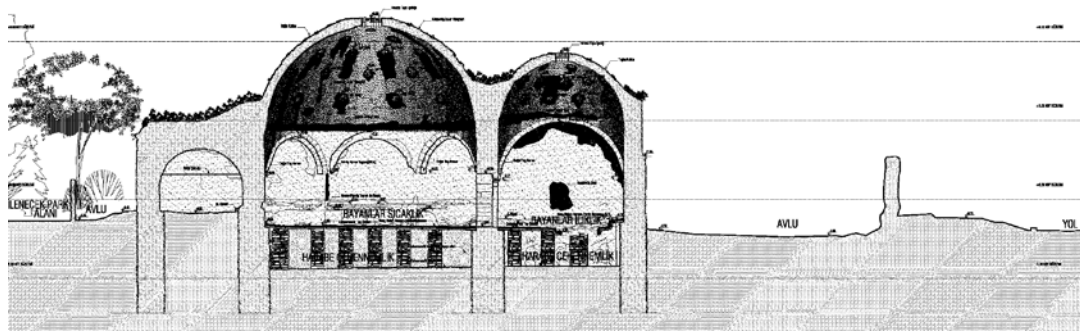

Erkekler sıcaklık bölümünde de tıpkı kadınlar sıcaklık bölümünde olduğu gibi L biçiminde üzeri açık köşe halvet hücreleri bulunmaktadır.

Erkekler sıcaklık bölümü ile kadınlar sıcaklık bölümü karşılaştırıldığında fark olarak; kadınlar sıcaklık bölümünün hacim olarak erkekler sıcaklık bölümünden büyük olması, erkekler sıcaklık bölümünün merkezinde bulunan göbek taşı ve erkekler sıcaklık bölümünün doğu duvarı yüzeyinde açılan pencere gözlemlenmiştir. Erkekler sıcaklık bölümünün büyük oranda tahribata uğramış göbek taşının bir kısmı günümüze kadar ulaşabilmiştir. Göbek taşı sekizgen biçimindedir. Erkekler sıcaklık bölümünde bulunan pencere kemerli olup, su deposuna gözetleme amaçlı açılmıştır. Sille Subaşı Hamam'ının hem kadınlar sıcaklık bölümünde hem de erkekler sıcaklık bölümünde horasan harcı kullanılmıştır.

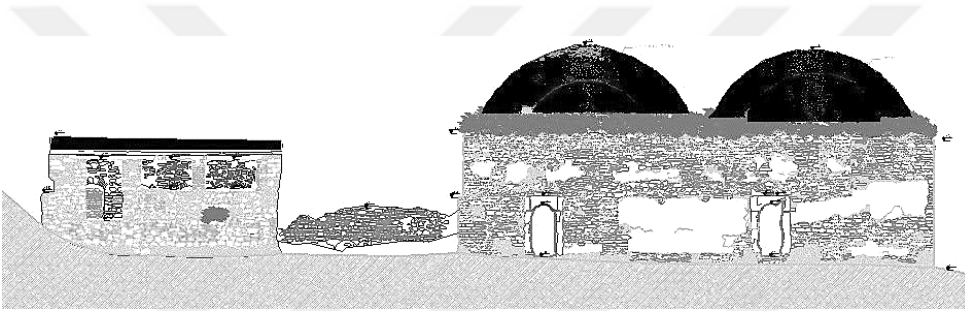
Şekil 4.103. Sille Subaşı Hamamı 4A kesiti kadınlar bölümü (Rölöve Raporu)(Turquoise Design Restoration Mimarlık, 2016b).

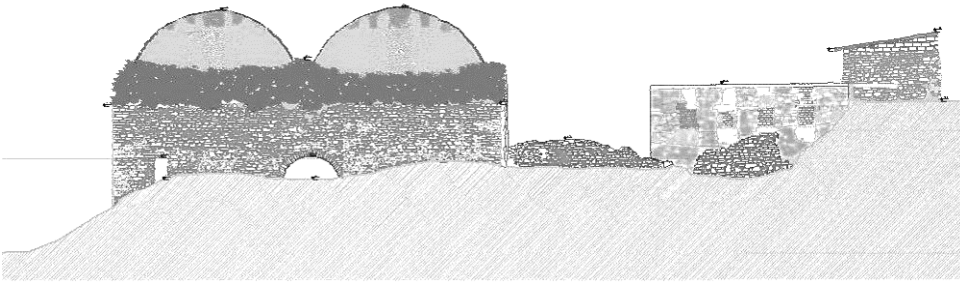
Şekil 4.104. Sille Subaşı Hamamı 4 kesiti kadınlar bölümü (Rölöve Raporu)(Turquoise Design Restoration Mimarlık, 2016b).

Şekil 4.105. Sille Subaşı Hamamı restorasyon öncesi Ilıklık mekanları batı giriş cephesi (Rölöve Raporu)(Turquoise Design Restoration Mimarlık, 2016b).

Şekil 4.106. Sille Subaşı Hamamı batı cephesi (Rölöve Raporu)(Turquoise Design Restoration Mimarlık, 2016b).

Şekil 4.107. Sille Subaşı Hamamı doğu cephesi (Rölöve Raporu)(Turquoise Design Restoration Mimarlık, 2016b).

Sille Subaşı Hamam'ının su deposu doğu yönünde bulunmakta olup hem kadınlar hem de erkekler sıcaklık bölümlerini boydan boya kapsamaktadır. Su deposunun üst örtüsü ise beşik tonoz olup, alçak yuvarlak kemerli açıklığı bulunmaktadır. Su deposunun içerisinde ise daire formunda külhan bulunmaktadır.

Sille Subaşı Hamam'ının batı cephesinde ise su girişinin yapıldığı su oluğu ve suyun gelmesini sağlayan kanal duvarı bulunmaktadır. Su oluğunun kemerle kapatılmış

olup taştan yapılmıştır. Yine hamamın batı cephesinde hamam, suyunun geldiği kanal duvarı ve su girişinin sağlandığı üstü yuvarlak kemerle kapatılmış taştan yapılmış su oluğu görülmektedir.

Sille Subaşı Hamam'ının yakınındaki çamaşırhane Sille halkının çamaşırlarını yıkamasında kullanılan bölümdür. Çamaşırhaneler su ihtiyaçlarını kolayca karşılayabilmek için suyu bol olan bölgelerde ve çeşmeler yakın mesafelerde konumlandırılırlar. Çamaşırhanelere Sille yöresinde "Giysi Evleri" ismi kullanılmaktadır.

Çamaşırhaneler Sille'nin neredeyse her mahallesinde bulunmuş olup günümüze az sayıda çamaşırhane ulaşmıştır.

Sille Subaşı hamamının kuzeyinde yer alan çamaşırhane kaba yonu malzemeden inşa edilmiştir. Çamaşırhaneye ilk girildiğinde çamaşırhanenin avlusuna ulaşılmakta olup avlunun kuzeyinde çeşme bulunmaktadır. Çamaşırhane bölümüne batı cephede olan açıklıktan ulaşılmaktadır. Çamaşırhane bölümü kuzey-güney doğrultusunda konumlanmış dikdörtgen planlıdır. Bu bölümün üzeri yakın dönemlerde örtülmüş olup üst örtüsü betonarmedir ve düz tavan ile örtülmüştür. Çamaşırhanenin avluya bakan cephesinde ise iki adet açıklık bulunmakta olup bu açıklıklar dikdörtgen formludur.

Bu bölümde basık kemer tuğladan yapılan dört adet ocak nişi bulunmaktadır. Ocak nişlerinin her birinin yanında birer adet dikdörtgen formlu niş bulunmaktadır.

Şekil 4.108. Sille Subaşı Hamam'ı ocakları (Kişisel Arşiv).

4.3.2. Sille Subaşı Hamam'ının Mevcut İşlevi İle Kullanımı

Sıcaklığı, ılıklığı, soğukluğu birbirleri ile eş hacimlerde tasarlanan hamam mimarisi geç dönem plan anlayışını yansıtmaktadır. Bu dönemlerde inşa edilen hamamlar oran olarak geleneksel hamam mimarisinden uzaklaşmıştır. Sille Subaşı Hamam'ının özgün mimarisinde üst örtünün yüksekliğinin fazla olması hamamın ısıtılmasını zorlaştırmış olup yapının bu neden ile kullanılmadığı düşünülmektedir.

Sille Subaşı Hamam'ı özgün işlevi ile kullanıldığı dönemlerde yakınındaki çamaşırhane ile birlikte kullanıldığı düşünülmektedir.

Sillede Subaşı Hamamı Hasan Özönder'in aktardığı bilgilere göre Hamam işlevini yitirdikten sonra bir dönem testi deposu olarak kullanılmış.

Günümüzde ise restorasyonu halen sürmekte olup, Anıtlar kurulu tarafından onaylanan restorasyon projesi ve yeni işlev önerisinin uygulanacaktır. Önerilen yeni işlev müze-kafedir.

Sille Subaşı hamamı özgün işlevini kaybettikten sonra belli bir dönem testi deposu olarak kullanılsa da tarihi yapıların farklı işlevlerde kullanılması bağlamında ele aldığımızda depo olarak kullanım hamama olumlu etkide bulunmamıştır.

Günümüzde halen restorasyonu süreci devam etmesi nedeni ile Sille Subaşı Hamamının müze-kafe işlevi ile kullanım durumu hakkında mevcut verilere ulaşılmamaktadır. Çamaşırhane ise hediyelik eşya dükkânı olarak işlevlendirilmiş olup müze-kafe işlevini desteklemektedir. Hamam ve çamaşırhanenin bulunduğu araziye yapılan mutfak ve lavabo-tuvalet bölümleri ek yapıdır (Şekil 4.109.).

Şekil 4.109. Sille Subaşı Hamamı sergi alanları için yapılan ek yapı (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.110. Sille Subaşı Hamamı yeni işlev plan şeması (Restorasyon Raporu)(Turquoise Design Restoration Mimarlık, 2016a).

Şekil 4.111. Subaşı hamamı erkekler sıcaklık bölümüne giriş sağlayan kemerli kapı açıklığı (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.112. Subaşı hamamı erkekler sıcaklık bölümü duvara açılan kemerli pencere açıklığı (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.113. Subaşı Hamamı kadınlar bölümü kemerli girişi (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.114. Subaşı Hamamı kadınlar sıcaklık bölümü (Kişisel Arşiv).

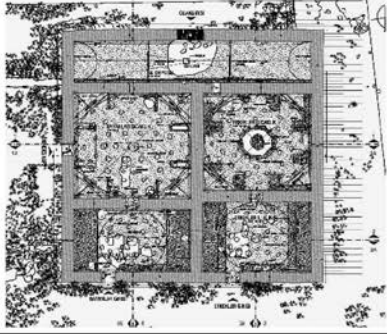
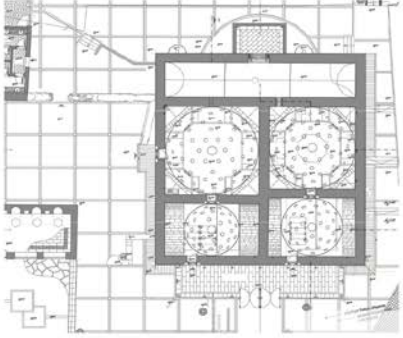
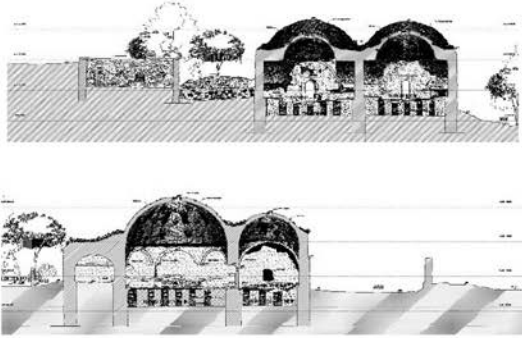
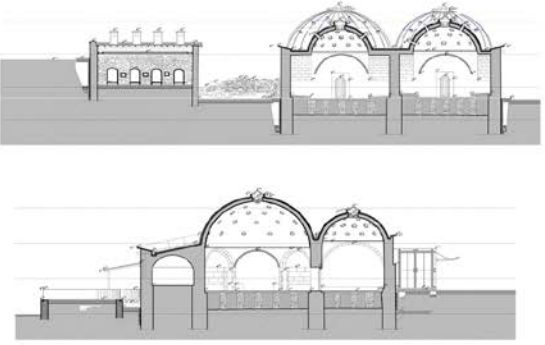
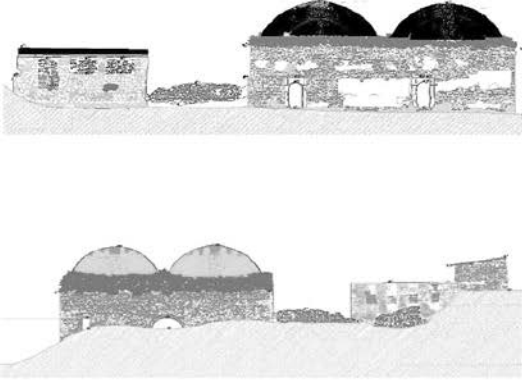
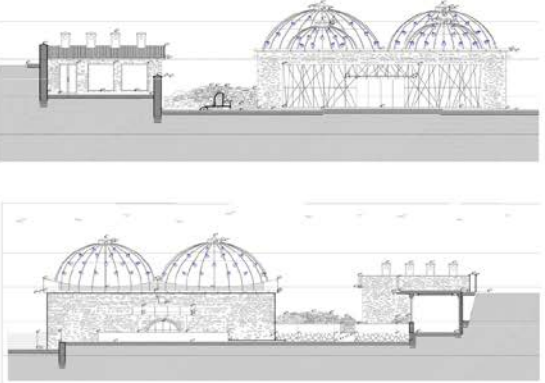

Şekil 4.115. Subaşı hamamı erkekler sıcaklık bölümü göbek taşı (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.116. Subaşı hamamı su deposu kemer açıklığı (Kişisel Arşiv).

4.3.3. Sille Subaşı Hamamına Yeni İşlev Nedeni İle Yapılan Müdahaleler

4.3.3.1. Sille Subaşı Hamamının Plan Şemasına Yapılan Müdahaleler

Sille Subaşı Hamam'ına günümüzde yapılan restorasyon çalışmalarında, hamamın müze-kafe işlevine adapte edilmesi için hamam mekânlarına müdahalelerde bulunmaktadır. Halen restorasyon aşamasında olan hamam yapısı yeni işlev gereği belirli müdahalelere uğramıştır. Soyunmalık bölümü günümüze ulaşamayan yapının soyunmalık bölümünün rekonstrüksiyon yapılmasının doğru olmadığı kanısına ulaşıp, hem soyunmalık bölümünü simgesel olarak algılanmasını sağlayan hem de giriş holü görevi gören cam-çelik strüktür yapılmıştır.

SİLLE SUBAŞI HAMAMI		
	Hamamın Eski Durumu	Hamamın Mevcut Durumu
PLAN		
KESİTLER		
CEPHELER		
FOTOĞRAFLAR		

Şekil 4.117. Sille Subaşı Hamamının eski ve yeni durumunun kıyas tablosu (Turquoise Design Restoration Mimarlık, 2016a)

Tablo 4.10. Sille Subaşı Hamamı cam çelik strüktür tablosu

Sille Subaşın Hamamı soyunmalık mekanını simgeleyen strüktür	
Sille Subaşı Hamamı Planı	Müdahale görselleri
	

Sille Subaşı Hamamının soğukluk mekanının varlığı bilirse de bu mekân eldeki veriler doğrultusunda yapılmasının hamam bölümünün ayakta olan bölümlerinin algılanmasını engelleyeceği nedeniyle rekonstrüksiyon yapılmaması düşünülmüştür. Bunun yerine hem soğukluk mekanını sembolize eden hem de yeni fonksiyonda giriş holü görevi olacak cam-çelik bir strüktür tasarlanıp uygulanmıştır (Tablo 4.10.).

4.3.3.2. Sille Subaşı Hamamının Strüktük Sistemine Yapılan Müdahaleler

Sille Subaşı Hamamının strüktür sistemine hamamın soyunmalık izleri üzerine konumlandırılan cam çelik strüktür haricinde bir müdahale tespit edilmemiş olup, hamam yapısının özgün strüktür sistemine sadık kalındığı tespit edilmiştir.

4.3.3.3. Sille Subaşı Hamamının Tesisat Sistemine Yapılan Müdahaleler

Sille Subaşı Hamamına müze kafe işlevinden dolayı tesisat sistemi geçilmiştir. Elektrik tesisatı, su tesisatı ve ısıtma tesisatı hamamın tüm mekanlarında bulunacaktır.

Fakat restorasyon sürecinde hamam yapısına erişim kısıtlandığından dolayı bu süreçler fotoğraflar ile belgelenememiştir.

4.3.3.4. Sille Subaşı Hamamının Cephesine Yapılan Müdahaleler

Sille Subaşı Hamamına yeni işlev gereği yapılacak müdahale ve onarımlarda dikkat edilmesi gereken en önemli husus, yapının bütünlüğünün ve özgünlüğünün mümkün olduğunca korunması olmalıdır. Sille Subaşı Hamamının cephesine yapının özgünlüğünü bozacak bir müdahalede bulunulmamış olup, çevresine yapılan ek yapılar veya işleve dahil edilen yapılar hamam yapısının cephesinin önüne geçmeyecek şekilde tasarlanmıştır.

Şekil 4.118. Sille Subaşı Hamamı güney cephesi (Kişisel Arşiv).

4.3.3.5. Sille Subaşı Hamamının Çevresine Yapılan Müdahaleler

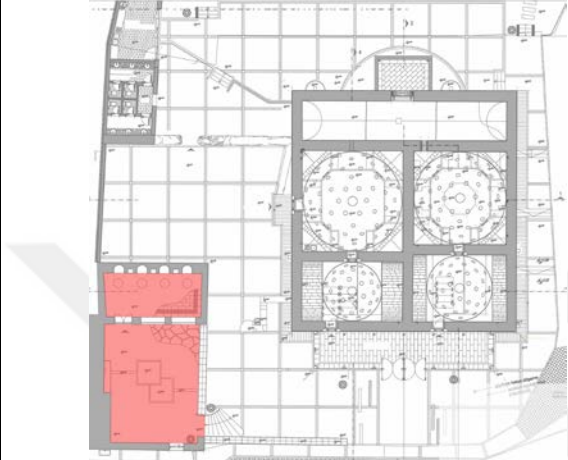

Sille Subaşı Hamamı konum olarak ele alındığında Konya kentinin önemli yerleşim yeri olan Sille 'de Aya Eleni Kilisesi'nin yakınında bulunmaktadır. Aya Eleni Kilise'sinin ve hamamın çevresindeki Karhane Camii'nin bulunması ile birlikte Sille'de turistlerin tercih edeceği bir bölgede bulunmaktadır.

Misafirlerin ziyaretine uygun bir konumda bulunup, kent merkezinden Sille'ye otobüs ile yaklaşık 20 dakika ve özel araç ile 15 dakika içerisinde ulaşım sağlanması nedeni ile hamamın konumu ulaşım açısından elverişli kabul edilebilir. Hamamın yakın çevresine yapılan müdahaleler incelendiğinde çevresinde kot düzenlemesi yapıldığı, çamaşırhane bölümünün restore edildiği ve ek yapı yapıldığı gözlemlenmektedir.

Hamam ve çamaşırhane yapıları yeni işlevleri gereği servis mekânlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Pişirme, depo, ısı merkezi, lavabo, wc gibi bölümler hamam ya da çamaşırhaneden ayrı olarak hamamın batı cephesine hamamın algılanmasını

engellemeyecek şekilde güncel malzeme ve yapım tekniği ile ek yapı ile tamamlanmıştır. Sille Subaşı Hamam'ına yeni işlev verilir iken hamam çamaşırhane ile birlikte ele alınmış olup yeni işleve adapte edilmiştir.

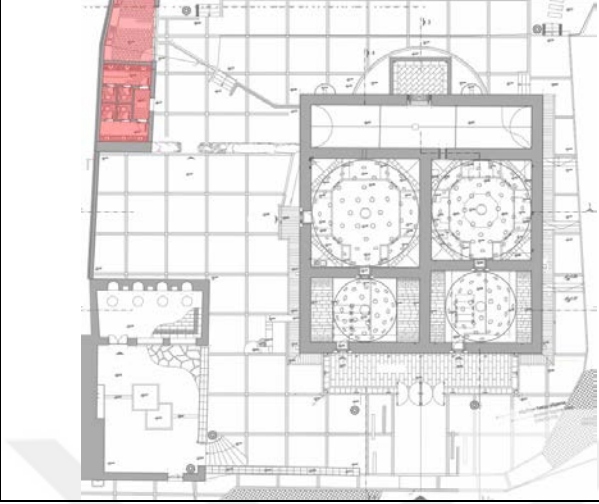

Tablo 4.11. Sille Subaşı Hamamı çamaşırhaneye yapılan düzenlemeler

Sille Subaşın Hamamı çamaşırhane mekanını	
Sille Subaşı Hamamı Planı	Müdahale görselleri
	

Çamaşırhane bölümünün betonarme üst örtüsü kaldırılacak, bunun yerine ahşap strüktürlü ve alaturka kiremit kaplamalı tek yöne eğimli çatı yapılacak, buna bağlı yapı detayları çözülecektir. Avlu mekanındaki beton döşeme zemin kot ayarlaması yapıldıktan sonra Sille taşı kaplanacaktır. Batı yönünden akan su ortada yer alan havuzda toplanarak sonrasında kanalizasyon edilecektir (Tablo 4.11.).

Gereksinim duyulan servis mekanları ve lavabo tuvalet mekanları hamam mekânının özgün mekân kalitesine zarar vermemesi düşünülerek hamamdan bağımsız ve yüksek bir istinat duvarı oluşacak batı yönünde çözülmüştür (Tablo 4.12.). Bu mekanlar güncel malzeme ile yapılacak olup, yol kotundan teras oluşturacak şekilde üst örtüsü kente kazandırılmış, hamamın cephe algısını zedelemeyecek şekilde eğim kullanılarak yerleştirilmiştir (Şekil 4.120.).

Tablo 4.12. Sille Subaşı Hamamı çevresine yapılan ek yapı

Sille Subaşın Hamamı ek yapı	
Sille Subaşı Hamamı Planı	Müdahale görselleri
	

Şekil 4.119. Subaşı hamam su deposunu cam ile kapatılan bölümü (Kişisel Arşiv).

Şekil 4.120. Subaşı hamam bölümlerinin algılanabilmesi için yapılan kot düzenlemesi (Kişisel Arşiv).

5. DEĞERLENDİRMELER VE SONUÇLAR

5.1 Değerlendirme

Hamam kültürünün doğurduğu hamam mimarisi eserleri Konya Kentinde yaygın olarak bulunmaktadır. Konya kentinin merkezinde bulunan altı adet hamamın günümüzde yeniden işlevlendirilen üç örneği bu çalışmada ele alınmıştır. Bu hamamlar Sille Hacı Ali Ağa (Ak) Hamamı, Meram Hasbeyoğlu Hamamı, Sille Subaşı Hamamı'dır. Bu bölümde hamamların yeni işlevleri nedeni ile yapılan müdahaleler, yapılan çalışmalar sonucu değerlendirmeye alınacaktır. Hamam yapılarına yapılan müdahalelerin değerlendirilmesinde hamamların plan şemalarına yapılan müdahaleler, hamam yapılarının çevrelerine yapılan müdahaleler, hamam yapılarının strüktür sistemlerine yapılan müdahaleler, hamam yapılarını cephelerine yapılan müdahaleler ve hamam yapılarının tesisat sistemlerine yapılan müdahaleler ele alınacak olup, değerlendirilecektir (Şekil 5.1.-Şekil 5.2.).

Hamam yapılarındaki müdahaleler ele alındığı zaman Meram Hasbeyoğlu hamamının bölümlere giriş sağlanan kapılar günümüzde kullanılmayıp, sonradan kuzey cephesine açılan kapı açıklığı kullanılmakta olup, kadınlar soyunmalık ve erkekler soyunmalık bölümleri arasındaki duvara kapı açıklığı açılmıştır. Meram Hasbeyoğlu Hamamının erkekler bölümü giriş kapısı süslemeleri ile korunmuştur fakat kapı açıklığı moloz taş ile kapatılmıştır. Kadınlar soyunmalık ve erkekler soyunmalık bölümlerinin zeminleri çevresi ile fazla kot farkını azaltmak için yükseltilmiştir. Hamamın ıslak hacimleri olarak düzenlenen aralık bölümü muhtes bir duvar ile ikiye bölünmüştür. Hamamın erkekler aralık bölümünde ve kuzey cephesine muhtes pencere açıklığı açılmış olup, günümüzde ise bu pencere açıklığı kapatılmıştır. Hamamın erkekler sıcaklık bölümü ile su deposunu bağlaya pencere açıklığı kapatılmıştır. Yapılan müdahalelerin genelinde hamam ana mekân kurgusu ve şeması bozulmalar gözlemlenmiştir. Sille Hacı Ali Ağa hamamında planda yapılan müdahaleleri incelediğimizde hamamın kadınlar soyunmalık ve erkekler soyunmalık bölümleri arasında geçiş sağlamak için kapı açıklığı yapılmıştır. Sille Subaşı hamamında ise yapının günümüze sadece izleri ulaşan soyunmalık bölümünde yer alan cam-çelik strüktür yapıda giriş holü işlevini görmektedir.

HAMAM YAPILARI				
		Meram Hasbeyoğlu Hamamı	Sille Hacı Ali Ağa Hamamı	Sille Subaşı Hamamı
MÜDAHALE BİÇİMLERİ	ÖZGÜN İŞLEV	Haman Yapısı	Haman Yapısı	Haman Yapısı
	YENİ İŞLEV	Lokanta-Kafeterya	El Sanatları Satış	Müze-Kafe
	PLAN	Yapının giriş kapısı zorunluluklar neden ile değiştirilmiş olup kuzey cephesine kapı açıklığı açılmıştır. Yapının kadınlar soyunmalık ve erkekler soyunmalık bölümleri arasında mekansal bütünlük sağlanması için kapı açıklığı açılmıştır. Yapının ıslak hacim mekanları için yapının mevcut mekanları düzenlenmiştir. Yapının Külhan bölümü muhtes yapılmış olup yapının servis mekanları olarak düzenlenmiştir. Yapının hem kadınlar soyunmalık bölümü hem de erkekler soyunmalık bölümünün zemin kotları ahşap döşemeler ile yükseltilmiştir.	Yapının plan şemasında ana mekanların algılanmasını önleyici bir müdahale bulunmamaktadır. Yapının mekan bütünlüğünün sağlanması için yapının erkekler soyunmalık ve kadınlar soyunmalık bölümünü bağlayan kapı açıklığı açılmıştır.	Yapının plan şemasına, yapının soyunmalık bölümünü simgelemesi için hem de giriş holü görevi için cam-çelik strüktür ek yapılmıştır. Yapıda bulunmuş olan kumalar kaldırılmıştır. Yapının ıslak hacim v servis alanları için ek yapı çözülmüştür.
	STRÜKTÜR	Yapının strüktürüne bir müdahale olmayıp yıkık bölümler uygun malzemeler ile onarılmıştır.	Yapının strüktürüne bir müdahale olmayıp yıkık bölümler uygun malzemeler ile onarılmıştır.	Yapının strüktürüne bir müdahale olmayıp yıkık bölümler uygun malzemeler ile onarılmıştır.
	TEKNİK GEREKSİNİM	Isıtma sistemleri, Elektrik tesisatı ve temiz-pis su tesisatı yapıya eklenmiştir.	Isıtma sistemleri, Elektrik tesisatı ve temiz-pis su tesisatı yapıya eklenmiştir.	Isıtma sistemleri, Elektrik tesisatı ve temiz-pis su tesisatı yapıya eklenmiştir.
	CEPHE	Yapının cephe özgünlüğü bozacak ciddi müdahalede bulunulmamıştır. Giriş kapılarının değiştirilmesi kuzey cephesine müdahaleye neden olmuştur.	Yapının cephe özgünlüğü bozacak müdahalede bulunulmamıştır.	Yapının cephesinin özgünlüğü bozacak bir müdahale bulunmamaktadır. Yapının güney cephesine yapılan cam-çelik strüktür ek bulunmamaktadır. Yapının külhan bölümü cam ile açılmış olup, cepheden algılanması sağlanmıştır.
	ÇEVRE	Hem bayındırlık çalışmaları hem de afetler nedeni ile yapıya üç basamak ile inilerek giriş yapılmaktadır. Yapının yakın çevresinde otopark ihtiyacı giderildiğinden yapının yanında araçlar için park bulunmamaktadır. Yapının yarı açık oturma alanları için kuzey cephesinin baktığı bölüm düzenlenmiştir.	Yapının çevresi düzenlenmiş olup algılanması kolaylaştırılmıştır. Yapının yakın çevresinde otopark ihtiyacı karşılanıp, yapının hemem civarı yayalaştırıldığından dolayı yapı yanında otopark bulunmamaktadır.	Yapının çevresi eğimli olduğu için yapı çevresinde kot düzenlenmesi yapılmıştır. Yapı çevresinde araç parkı çözülmemiştir. Yapının yakınında bulunan çamaşırhane işlev olarak yapıya entegre edilmiş olup, servis alanları için yapıyı gölgede bırakmayacak ek yapılmıştır.

Şekil 5. 1. Hamamlar müdahale tablosu

HAMAMLARIN ESKİ VE YENİ DURUMLARININ KIYASLAMASI						
	MERAM HASBEYOĞLU HAMAMI		SİLLE HACI ALİ AĞA HAMAMI		SİLLE SUBAŞI HAMAMI	
	Hamamın Eski Durumu	Hamamın Mevcut Durumu	Hamamın Eski Durumu	Hamamın Mevcut Durumu	Hamamın Eski Durumu	Hamamın Mevcut Durumu
PLAN						
KESİTLER						
CEPHELER						
FOTOĞRAFLAR						

Şekil 5.2. Alan çalışması olan üç hamam yapısının eski ve yeni durumlarının kıyaslandığı tablo

Meram Hasbeyoğlu hamamının çevresi yarı açık oturma mekânları sağlamak için muhtes öğeler ile düzenlenmiştir. Hamam yakınlarında ve hemem bitişğinde otopark bulunması ve hamamın bulunduğu bölge yerel yönetim tarafından düzenlenip, araçlara kapatıldığı için otopark sorun oluşturmamaktadır. Fakat hamamın hememn bitişğinde bulunan otopark tarihi yapı ve çevresine saygılı bir yaklaşım olmamaktadır. Hamama hem toplu taşımalar ile hem de özel araçlar ile ulaşım kolaylıkla sağlanmaktadır. Sille Hacı Ali Ağa hamamının çevresi yerel yönetim tarafından yapılan çalışmalar ile yayalaştırılmış olup, yakın çevresinde otopark bulunmaktadır. Bu nedenle yapı çevresinde herhangi park sorunu oluşmamaktadır. Sille Subaşı Hamamını ise çevre düzenlemesinde eğimden dolayı kotlar kademelendirilerek düzenlenmiş olup, hamamın yakınına servis alanları ve ıslak hacimleri için hamamın önüne geçmeyecek hamam ile uyumlu ek yapı yapılmıştır. Hamamın yanında bulunan çamaşırhane korunmuş olup, yapı ile entegre olacak olan hediyelik eşya dükkân işlevine adapte edilmiştir. Hamamların buldukları konumlar Sille ve Meram olduğundan dolayı kültür ve turizm bakımından önem taşımaktadırlar. Bu nedenle hamam yapılarının yeni işlevleri çevrenin yapısına uygun bulunmakta olup, günümüzde ki Sille Hacı Ali Ağa Hamam'ının aktif kullanılmadığı tespit edilmiştir. Hamamların genel yerleşim düzen ve çevresi uyumlu olup, yeni işlevleri ile kullanılmaları olumlu bulunmuştur.

Hamamların kullanılmalarını değerlendirdiğimizde Meram Hasbeyoğlu, Sille Hacı Ali Ağa hamamlarının günümüzde kullanılmayan bölümlerinin olduğu saptanmıştır. Bu bölümler depolama alanları olarak adlandırılrsa da depolamak için de kullanılmamakta olup, bu mekânlar kendi kaderlerine bırakılmışlardır. Sille Subaşı Hamamının restorasyon çalışmaları bitmediğinden dolayı günümüzde kullanılmasa da yeni işleve adaptasyon proje ve yaklaşımları üzerinden yorumlanmaktadır. Sille Subaşı Hamamının işlev verilmeyen bir mekânı bulunmayıp, hamamın her mekânının kullanılmasında hem hamamın soyunmalık bölümünün günümüze ulaşmaması hem de mekânlarının hacim olarak Sille Hacı Ali Ağa Hamamına ve Meram Hasbeyoğlu Hamamına oranla daha küçük olması etkili olmuştur.

Yapılan çalışmalar, araştırmalar, analizler ve değerlendirmeler sonucu Sille Hacı Ali Ağa hamamının yeni işlevinde hamamın sadece bir mekânının aktif olarak kullanıldığı, hamamın diğer mekânlarının kullanıcılar tarafından algılanmadığı ve bakım görmediği sonucuna ulaşılmıştır. Mekânsal olarak Hacı Ali Ağa Hamamı incelendiğinde kullanılan mekânlar ile kullanılmayan mekânlar arasında yıpranma olarak fark gözlemlenir. Fakat Sille Hacı Ali Ağa Hamamına yapılan müdahaleler

incelendiğinde ise hamamın özgün plan şemasına, cephesine, strüktürüne aykırı bir müdahale bulunmamaktadır. Hamamın çevresinin ise araçlara kapatılıp yayalaştırılarak ve hamam bitişiğinde hiç otopark, yapı veya yapı gruplarının bulunmaması hamam yapılan müdahalelerin tarihi yapılar ve çevrelerine olan yaklaşımlar bağlamında olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Meram Hasbeyoğlu Hamamının yeni işlevinin değerlendirmesi sonucu hamam yapısına verilen işlev çevresini ele aldığımızda uygun kabul edilebilir, lakin hamam yapısının tüm mekânları yeni işlev kullanımına dahil edilmediği için bakımsızlık nedeni ile yıpranmalar olmuştur. Aynı zamanda Meram Hasbeyoğlu Hamamının yeni işlevinde kullanıcılar hamamın tüm mekânlarını algılayamamakta olup, bu durumda tarihi eser olan hamam yapısının toplum tarafından tam olarak kavranamaması sorununu ortaya çıkarmaktadır. Meram Hasbeyoğlu Hamamı lokanta-kafe işlevi ile uzun yıllar boyunca aktif kullanılmış olsa da hamamın işlev için iç mekân tasarımı, tesisat sistemlerindeki uygulama yaklaşımlarında anıtsal yapılara yaklaşımlar bağlamında ve estetik bağlamda günümüz yaklaşımları ile tekrar ele alınması gerekmektedir. Hamamın hem plan şemasına hem de çevresine haddinden fazla sayıda müdahalede bulunulmuş olup, tesisat sisteminin uygulanma biçimi tarihi yapılarda tercih edilmemelidir.

Sille Subaşı Hamamı yeni işlevinin değerlendirilmesi sonucu olarak restorasyon aşamasında olan hamam yapısına müze-kafe işlevi verilerek müze kullanımının yanı sıra ekonomik olarak kafeteryanın desteklemesi hamama verilen müze işlevinin ömrünü uzatmaya yöneliktir. Subaşı hamamında modern malzeme ekleri kullanılması günümüz restorasyon anlayışına daha çok uymakta olup, hamamın çevresindeki çamaşırhane ile birlikte kullanılması da olumlu bulunmaktadır. Sille Subaşı Hamamının plan şemasına yapılan tek müdahalenin soyunmalık bölümünü simgeleyen cam çelik strüktür olup, ekin yapıldığı çağı temsil etmesi yönünden yapılan strüktür yaklaşımı doğru bulunmuştur. Hamam yapısının kendi plan şemasına müdahalede bulunulmamıştır fakat çevresine yapılan müdahaleler içerisinde kot dengelemesi, çamaşırhanenin hediyeelik eşya dükkânı olarak işlev verilerek betonarme taşıyıcısının değiştirilmesi, servis mekanları ve lavabo tuvalet ihtiyacını karşılaması için yapılan ek yapı hamamın çevresine yapılan müdahaleler içerisinde sayılabilir.

5.2 Sonuçlar

Günümüz yaşantısı sonucu kentlerdeki hızlı nüfus artışı, teknolojinin gelişmesi, ekonominin insan hayatında büyük önem taşıması tarih çevre üzerinde etkilidir. Zaman içerisinde olan değişimler sonucu geçmişte aktif olarak varlığını sürdüren birçok tarihi yapı günümüz de hem fiziksel olarak hem de fonksiyonel olarak varlığını sürdürememektedir. Bahsi geçen yapılara hanlar, hamamlar, medreseler örnek verilebilir.

Hanlar zaman içerisinde ulaşımın gelişmesi, kentlerin gelişmesi gibi nedenler ile fonksiyonlarını kaybetmişlerdir. Medreseler ise kapatıldıktan sonra eğitim sisteminde olan değişiklikler nedeni ile fonksiyonlarını kaybetmişlerdir. Hamam yapılarında ise yıkanma eyleminin konut içerisine girmesi ile birlikte fonksiyon olarak artık eski dönemler kadar aktif kullanılamamasına neden olmuştur.

Bu çalışmada alan olarak seçilen Konya merkez ilçelerdeki hamamlar; Meram Hasbeyoğlu Hamamı, Sille Hacı Ali Ağa Hamamı, Sille Subaşı Hamamı yeni işlev nedeni ile yapılan müdahaleler bağlamında incelenmiştir.

Mevcut işlevi dışında kullanımda olan Meram Hasbeyoğlu Hamamı ile Sille Ak Hamamının yeni işlev nedeni ile yapılan müdahalelerin yapıların anıtsal kimliklerine, yapıların fiziksel durumlarına, ne kadar uyumlu olduğu incelenip değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak Konya kentinin merkezinde bulunan hamam yapılarının konumlarının kentin önemli noktaları olduğu ele alındığında ve hamamların günümüzde eskisi kadar aktif kullanılmaması sonucu yeni işlevler ile değerlendirilmeleri tarihi yapıyı yaşatma bağlamında doğru bir yaklaşımdır. Lakin yeni işleve adaptasyonda hamamlara verilen işlevler nedeni ile yapılan müdahalelerin, hamamların çevresine veyahut hamam yapısına uygun olmaması sonucu hamam yapısı yeni işlevi ile de tarihi yapı olarak doğru yöntemler ile varlığını sürdürememektedir. Bu durum en az Sille Hacı Ali Ağa Hamamında görülmektedir. Hamam yapısına halk müzesi işlevi verilmiş lakin hamam çevresel şartlardan dolayı müze işlevi ile kullanılamamış olup özel kişiler tarafından el sanatlarının satışının olduğu bir yapı haline işlev olarak dönüştürülmüştür. Alanında uzman olan birçok meslek dalından bireylerin alması ve uygulaması gereken yeni işlev kararı sadece kullanıcı inisiyatifine bırakılmamalıdır. Fakat Sille Hacı Ali Ağa Hamamına yeni işlevi nedeni ile hamamın özgün tarihi kimliğine aykırı uygulamalar yapılmamıştır. Bu nedenle hamamın tarihi özellikleri korunmakta olup yeni işlev ile ilgili yaklaşımlar üzerinde çalışmalar yapılması gerekmektedir. Aynı

şekilde Meram Hasbeyoğlu Hamamının belirli nedenler ile oluşan mekânsal kullanım problemleri en son uygulama yöntemleri ile yenilenmelidir. Yeni işlev ile tarihi yapının kullanılmasında işlev mekân uyumu, işlev çevre uyumu, tarihi yapıya en az hasar vermek gibi girdilerin yanında estetik kaygısının da olması gerekmektedir. Fakat Meram Hasbeyoğlu Hamamına yapılan müdahaleler hem tarihi yapıya zarar vermekte hem algılanmasını engellemekte hem de estetik değer taşımamaktadır. Henüz Uygulama aşamasında çalışmada ele alınan Sille Subaşı Hamamının müdahale yaklaşımları olumlu yorumlansa da ilerleyen yıllarda yapının yeni işlev ile kullanımının incelenmesi ve kullanıcı faktörünün de değerlendirmeye alınması gerekmektedir. Fakat hamama yapılan müdahaleler günümüz restorasyon yaklaşımlarını yansıtmakta olduğu gibi aynı zaman günümüz yapım tekniklerini de yansıtmakta olduğu için olumlu sonuç vermektedir.

Yeniden işlevlendirme yaklaşımlarında Konya Kentinde bulunan hamam yapılarında genel olarak görülen eksik ise hacim olarak çok kullanılmaması ve hamama yapılan müdahalelerde modern malzeme, tasarım ve uygulamaların eksikliği sonucuna ulaşılmıştır.

Hamam yapılarına yeni işlev verilme aşamasında yapıların mekânlarının iyice incelenmesi, yapının tarihi değerlerinin incelenmesi, verilebilecek işlevlerin ele alınıp analiz edilmesi gerekmektedir. Yeni işlev için yapıda yapılacak değişikliklerde hamam yapılarının tarih eser değerine ve özgününe zarar vermeyecek uygulamaların tercih edilmesi, toplumun tarihi eser hakkında bilinçlenmesi için toplum ile içi içe kullanılabilir işlevler göz önünde bulundurulmalıdır. Tarihi hamam yapıları yeni işlevleri ile kullanılmalarında günümüz estetik, konfor ve mekân gereksinimlerini karşılamalıdır.

KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z., 1996, Tarihi çevre koruma ve restorasyon, Yem Yayın.
- Altınoluk, Ü., 1998, Binaların yeniden kullanımı: program, tasarım, uygulama, kullanım, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, p. 1-10.
- Ansiklopedisi, İ., 1988, Türkiye Diyanet Vakfı, *Cilt VI*.
- Apaydın Başa, B., 2009, Türk Hamam Kültürünün Spa & Wellness Mekânlarının Tasarımına Etkileri, *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 1 (1), 207-220.
- Arabacıoğlu, D. F. P. ve Aydemir, P., 2007, Tarihi çevrelerde yeniden değerlendirme kavramı, *MEGARON/Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi E-Dergisi*, 2 (4), 204-212.
- Arcan, E. ve Evcı, F., 1992, Yapı Bilgisi Çalışmaları Mimari Tasarıma Yaklaşım, *Mimarlık Kitapları Dizisi-1, İki K Yayınevi, İstanbul*.
- Aru, K. A., 1949, Türk hamamları etüdü, *İTÜ*.
- Aslanapa, O., 1986, Osmanlı devri mimarisi: Orhan Gaziden başlayarak sonuna kadar padişahlara göre gelişmesi, *İnkılâp Kitabevi*, p. 614-619.
- Aydın, D. ve Yıldız, E., 2010, Yeniden Kullanıma Adaptasyonda Bina Performansının Kullanıcılar Üzerinden Değerlendirilmesi, *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 27 (1).
- Aydınlı, S., 1993, Mimarlıkta Estetik Değerler. İstanbul, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi.
- Burra Tüzüğü, I., 2013, The Burra Charter: the Australia ICOMOS charter for places of cultural significance 2013, Australia ICOMOS Incorporated.
- Çaycı, A., 1996, Türk-İslam Mimarisinde Sille Çarşısı Hamamı, *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6, 309-319.
- Douglas, J., 2006, Building adaptation.
- Emiroğlu, İ., 2010, Konya'da hamam kültürü ve kullanım eşyaları, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü*.
- Eraşar, O., 2013, Sille Tarihi Su Yapıları, *I. Ulusal Sille Sempozyumu*, 57, 90.
- Eroğlu, B. ve Yıldız, E., 2006, Kültür Mirasının Sürekliliği İçin Anıtsal Binaların Yeniden Kullanılması Bağlamında Ermenek Tol Medrese, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (15), 315-340.

- Ertuğrul, A., 2002, Mimar Sinan'ın İstanbul'daki Mevcut Hamamları, Yüksek Lisans tezi, İstanbul.
- Ertuğrul, A., 2009, Hamam yapıları ve literatürü, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 7 (13), 241-266.
- Eyice, S., 1960, İznik'te" Büyük Hamam" ve Osmanlı Devri Hamamları Hakkında Bir Deneme, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 11 (15), 99-120.
- Eyice, S., 1995, Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi "Hamam" maddesi.
- Eyice, S., 1997, Hamam/Tarih ve Mimari, Türkiye Diyanet Vakfı İSAM, p. 402-430.
- Farrington, A., 1995, The Roman Baths of Lycia an Architectural Study, British Institute at Ankara, p. 280.
- Feilden, B., 2007, Conservation of historic buildings, Routledge.
- Göçer, P., 2003, Devingen Toplum Esnek Mekanlar İster, *Arredemonto Mimarlık Dergisi* (2003/02).
- Halaç, H. H. ve Demir, İ., 2017, İşlevini Kaybetmiş Hamamların Yeni İşlevleri ile Turizme Kazandırılması; Kütahya Örneği.
- Hasol, D., 2017, Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, *İstanbul*, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, p.
- Highfield, D., 1987, Rehabilitation and reuse of old buildings. New York, E&FN Spon Press.
- Jokilehto, J., 2010, The Idea of conservation; An overview, *Conservation and Preservation: Interactions Between Theory and Practice*, In Memoriam Alois Riegl (1858-1905), 21-35.
- Karapınar, M., 1997, Çevre İhtiyaç Programı Verilerinin Mimari Tasarıma Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme, *İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul*.
- Karpuz, H., Odabaşı, A. S., Köseoğlu, A., Söğüt, B. ve Sancar, A. A., 1996, Fotoğraflarla Geçmişte Konya. İstanbul, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Müdürlüğü Yayınları.
- Karpuz, H., 2009, Türk kültür varlıkları envanteri: Konya 42, Türk Tarih Kurumu Yayınları. 1-2.
- Kaşlı, B., 2016, İstanbul'da Yeniden İşlevlendirilen Korumaya Değer Endüstri Yapıları Ve İç Mekan Müdahaleleri: Santralistanbul Örneği, *Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

- Kılıç, E. C., 2015, Tarihi yapılar için yeniden işlevlendirme kriterleri ve Ali Paşa Hanı örnekleme / Adaptive reuse criteria for historic buildings and the example of Ali Pasa Han, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / İç Mimari Tasarım Anabilim Dalı*.
- Kocabıyık, Y., 2014, Yeniden işlevlendirme kavramı ve bu kapsamda İTÜ Taşkışla binasının incelenmesi / The concept of refunctioning and the research of ITU Taşkışla building within the concept of refunctioning, Yüksek Lisans Tezi, *Maltepe Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü / İç Mimarlık Bölümü / İç Mimarlık Anabilim Dalı*.
- Kona, S., 2015, Paşalimanı Un Fabrikası ve yeniden işlevlendirme / Paşalimanı Flour Factory and refunctioning, Yüksek Lisans Tezi, *Maltepe Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü / İç Mimarlık Anabilim Dalı*.
- Konya Büyükşehir Belediyesi, 2010, Konya İl Merkezi Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri. KBBİŞDB. Konya, Bahçıvanlar basım. cilt 1-2.
- Kuban, D., 1977, 100 Soruda Türkiye Sanatı Tarihi.
- Kuban, D., 2000, Tarihi çevre korumanın mimarlık boyutu: kuram ve uygulama, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları.
- Kuleli, E., 1998, Özgün İşlevini Sürdüremeyen Anıtların Yeniden Kullanım Sorunları, *Yüksek Lisans Tezi, DEÜ, S, 138*.
- Langston, C., Wong, F. K., Hui, E. C. ve Shen, L.-Y., 2008, Strategic assessment of building adaptive reuse opportunities in Hong Kong, *Building and Environment*, 43 (10), 1709-1718.
- Nebahat, A., 2012, Batı'da Türk Hamamı, In: Anadolu Medeniyetlerinde Hamam Kültürü: Mimari, Tarih ve İmgelem, Eds, *İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları*, p. 327-368.
- Necipoğlu, N., 1999, "Bizans İstanbul'u", In: İstanbul'un Dört Çağı, Eds: Türe, F., *İstanbul: Yapı Kredi Yayınları*, p. 133.
- Önder, M., 1952, Konya Maarifi Tarihi, *Ülkü Basımevi, Konya*.
- Önder, M., 1971, Mevlâna Şehri Konya, Konya Turizm Derneği.
- Önge, Y., 1968, Konya-Beyşehir'de Eşrefoğlu Süleyman Bey Hamamı.
- Önge, Y., 1973, Konya'nın Meram Mesiresindeki Mimari Bir Manzume, *Vakıflar Dergisi*, 10 (Ankara), 367-384.
- Önge, Y., 1981, Eski Türk Hamamlarında Su Tesisatı ile ilgili Bazı Detaylar" I, *Uluslararası Türk Ve İslam Bilim Ve Teknoloji Tarihi Kongresi, 14-18 Eylül 1981, Bildiriler*, 5 (ITU), 213-223.

- Önge, Y., 1986, Koca Sinan'ın Hamamlarında Görülen Bir Yenilik-Merkezi Kubbeli Örtü Sistemleri, *II. Uluslararası Türk İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Kongresi*, cilt 2 (ITU), 81-85.
- Önge, Y., 1988, Anadolu Türk Hamamları Hakkında Genel Bilgiler ve Mimar Koca Sinan'ın İnşa Ettiği Hamamlar, *Mimarbaşı Koca Sinan Yaşadığı Çağ ve Eserleri*, Cilt 1 (Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları), 403-428.
- Önge, Y., 1995, Anadolu'da XII-XIII. yüzyıl Türk hamamları, Vakıflar Genel Müdürlüğü.
- Özel, B., 2006, Eski yapıların yeni işlevle değerlendirilmesi / Revalorisation of the old buildings with new function, Yüksek Lisans Tezi, *Yıldız Teknik Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- Özer, B., 1976, Mimari Mirası Korumanın Anlamı, Kapsamı ve Sınırları Üzerine, *Yapı Dergisi*, Sayı 17 (İstanbul), 17.
- Özer, B., 1979, Konservasyon, Restorasyon ve Rövilatizasyon Sergisi, (Yapı Dergisi)
- Özönder, H., 1998, Sille: tarih, kültür, sanat.
- Pekol, B., 2010, İstanbul'da Yeni İşlevlerle Kullanılan Tarihi Yapıların Üslup Sorunsalı, *Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- Plevoets, B. ve Van Cleempoel, K., 2011, Adaptive reuse as a strategy towards conservation of cultural heritage: a literature review, *Structural studies, repairs and maintenance of heritage architecture XII*, 118 (12), 155-163.
- Plevoets, B., 2015, Retail-Reuse: an interior view on adaptive reuse of buildings.
- Sarıköse, B., 2009, Sille: bin yıllık birliktelik, tarihçesi ve sosyo-ekonomik yapısı, *Çizgi Kitabevi*. 11.
- Selçuk, M., 2006, Binaların yeniden işlevlendirilmesinde mekansal kurgunun değerlendirilmesi, *Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- Turquoise Design Restoration Mimarlık, 2016a, Konya Sille Subaşı Hamamı Restorasyon Raporu, *Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi*.
- Turquoise Design Restoration Mimarlık, 2016b, Konya Sille Subaşı Hamamı Rölöve Raporu, *Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi*.
- Tükel Yavuz, A., 2012, Anadolu Selçuklu Kervansaraylarında Hamamlar, In: Anadolu Medeniyetlerinde Hamam Kültürü: Mimari, Tarih ve İmgelem, Eds, *İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları*, p. 99-181.
- Uzun, M. ve Albayrak, N., 1997, Hamam, Türkiye Diyanet Vakfı İSAM, p. 430-433.
- Ülgen, A. S., 1950, Hamam, *İstanbul*, Milli Eğitim Basımevi, p. 174-178.

- Ürük, Z. F., 2016, Medeniyetler İçinde Hamamın Gelişimi Ve Kültürel Olarak Mekân Analizleri.
- Üzülmez, H., 2007, Genel Konya Manzaraları, In: Geçmişten Günümüze Konya Fotoğraf Albümü, Eds: Konya Ticaret Odası Kültür ve Eğitim Yayınları, p. 36-118.
- Vakıflar Arşivi, Meram Hasbeyoğlu Hamamı Restorasyon Öncesi Fotoğrafları.
- Vakıflar Arşivi, Sille Hacı Ali Ağa Hamamı Restorasyon Öncesi Fotoğrafları.
- Venedik Tüzüğü, I., 1964, International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites, Venice.
- Wheeler, M., 2004, Roma Sanatı ve Mimarlığı. çev, çev. Zeynep Koçel (İstanbul: Homer Kitabevi).
- Yaldız, E., 2003, Konya'daki medrese yapılarının yeniden kullanım koşullarına göre değerlendirilmesi, *Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- Yaldız, E. ve Asatekin, N. G., 2016, Anıtsal yapıların kullanım sürecinde değerlendirilmesine yönelik bir model önerisi, *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 33 (2).
- Yazdani Mehr, S., 2019, Analysis of 19th and 20th Century Conservation Key Theories in Relation to Contemporary Adaptive Reuse of Heritage Buildings, *Heritage*, 2 (1), 920-937.
- Yediyıldız, B., 1982, Vakıf Müessesesinin XVIII. Asır Türk Toplumundaki Rolü, *Vakıflar Dergisi*, XIV (Ankara), 1-13.
- Yegül, F. K., Erten, E. ve Avunç, B., 2006, Antik Çağ'da hamamlar ve yıkanma, Homer Kitabevi ve Yayıncılık.
- Yegül, F. K., 2012, Anadolu Hamam Kültürü: Bin Işık Huzmesi, Bin Ilık Parmak, In: Anadolu Medeniyetlerinde Hamam Kültürü: Mimari, Tarih ve İmgelem, Eds, *İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları*, p. 17-67.
- Yıldırım, D., 1999, Anıtsal binalardaki işlev değişikliklerinden doğacak müdahalelerin yapısal-çevresel olarak incelenmesi ve Ayazağa Kasırları örneği Yüksek Lisans Tezi, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- Yonat, R., 1986, Gelişim Süreci İçinde XIX. Yy. Ahşap İstanbul Evleri ve Günümü Koşullarına Uyarlanması, Yüksek Lisans Tezi, *İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- Yürekli, H. ve Yürekli, F., 2004, Mimarlık: bir entellektüel enerji alanı, Yapı Endüstri Merkezi.
- Zakar, L. ve Eyüpgiller, K. K., 2015, Mimari Restorasyon Koruma Teknik ve Yöntemleri, *İstanbul: Ömür Matbaacılık AŞ Yayını*.

URL1,<https://earth.google.com/web/@37.85330822,32.42166415,1062.91455703a,492.95406993d,35y,0h,0t,0r/> (Erişim: 05.06.2019)

URL2,<https://earth.google.com/web/@37.92721835,32.41899648,1179.66954994a,682.92133634d,35y,-40.69807465h,0.14541033t,0r/> (Erişim: 05.06.2019)

URL3,<https://earth.google.com/web/@37.92522551,32.41429394,1196.52001741a,671.49862734d,35y,-40.70033748h,0.14541006t,0r/> (Erişim: 05.06.2019)

EKLER

EK-1 Meram Hasbeyoğlu Hamamının çevre düzenlemesi ile ilgili 1996 yılında Konya Kùltür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından alınan karar (Vakıflar Arşivi).

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIğI
KONYA KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU

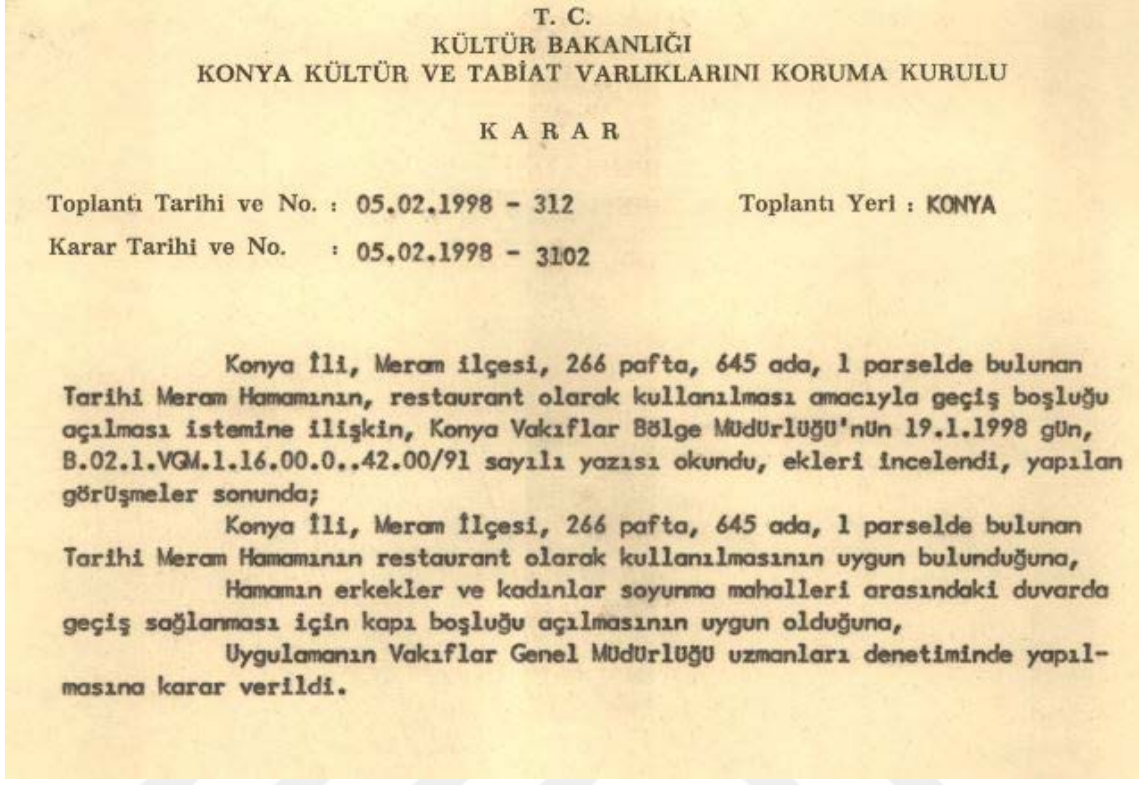
K A R A R

Toplantı Tarihi ve No. : 10.04.1996 - 264 Toplantı Yeri : KONYA
Karar Tarihi ve No. : 10.04.1996 - 2525

Konya İli, Meram İlçesi, 266 pafta, 645 ada, 1 parseldeki Vakıflar Genel Müdürlüğü adına kayıtlı tescilli Tarihi Meram Hamama çevre düzenlemesine ilişkin, Konya Koruma Kurulu'nun 3.01.1996 gün ve 2464 sayılı karara ile Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün 4.04.1996 gün ve B.02.1.VGM.1.16.00.0.1.061.42.00/850 sayılı yazısı ve Meram Belediye Başkanlığı, Hrt.Enl.ve Kan.Müdürlüğü'nün 8.04.1996 gün ve M.Hrt.96/278 sayılı yazısı ve Behiye UğURLU'nun 19.3.1996 günlü başvurusu okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Konya İli, Meram İlçesi, 266 pafta, 645 ada, 1 parselde Vakıflar Genel Müdürlüğü adına kayıtlı Tescilli Tarihi Meram Hamama ait Kurulumuza sunulan Çevre Düzenleme Projesinin, Koruma Kurulumuzun 24.5.1995 gün ve 2265 sayılı ve 3.01.1996 gün ve 2464 sayılı kararları gereği düzeltildiği biçimde onaylanmasının uygun bulunduğuna karar verildi.

EK-2 Meram Hasbeyoğlu Hamamının soyunma b6l6mleri arasındaki ge7iş ile ilgili 1998 yılında Konya K6lt6r Varlıklarını Koruma B6lge Kurulu tarafından alınan karar (Vakıflar Arşivi).

EK-3 Meram Hasbeyoğlu Hamamının izinsiz yapılan uygulamalar ile ilgili 2017 yılında Konya Kùltür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından alınan karar (Vakıflar Arşivi).

T.C.
KÙLTÜR VE TURİZM BAKANLIğI
Konya Kùltür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu

KARAR

Toplantı Yeri: KONYA

Toplantı Tarihi ve No :14.04.2017 - 196
Karar Tarihi ve No :14.04.2017 - 4410

Konya İli, Meram İlçesi, Yorgancı Mahallesi, 645 ada 1 parselde yer alan, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 13.11.1982 tarih ve A-3861 sayılı kararı ile tescil edilen, aynı kurulun 22.01.1983 tarih ve A-4130 sayılı kararı ile restorasyon projesi uygun bulunan, Konya Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 10.04.1996 tarih ve 2525 sayılı kararı ile çevre düzenleme projesi uygun bulunan, mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğüne ait, Meram Hamamında izinsiz uygulamaların yapıldığı ve söz konusu izinsiz uygulamaların Kurulumuzca değerlendirilmesi istemine ilişkin, Konya Büyükşehir Belediye Başkanlığı, İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığının 07.02.2017 tarih ve 3164 sayılı yazısı, Meram Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü'nün 28.03.2017 tarih ve E.4762 sayılı yazısı, Konya Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün 29.03.2017 tarih ve 1259 sayılı yazısı ile Konya Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan 09.03.2017 gün ve 986 kayıt no.lu raporu okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Konya İli, Meram İlçesi, Yorgancı Mahallesi, 645 ada 1 parselde yer alan, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 13.11.1982 tarih ve A-3861 sayılı kararı ile tescil edilen, aynı Kurulun 22.01.1983 tarih ve A-4130 sayılı kararı ile restorasyon projesi uygun bulunan, Konya Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 10.04.1996 tarih ve 2525 sayılı kararı ile çevre düzenleme projesi uygun bulunan, mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğüne ait, Meram Hamamında yapılan izinsiz uygulamaların 30 gün içerisinde yukarıda bahsi geçen onaylı restorasyon ve çevre düzenleme projelerine uygun hale getirilmesine, projelerine uygun hale getirilmediği takdirde 2863 sayılı yasanın 9.ve 65.maddesi gereğince yasal işlem açılmasına, taşınmaz ve çevresinde izinsiz yapılan uygulamaların ivedilikle kaldırılmasına karar verildi.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Hatice Sevde DEMİR
Uyuğu : Türkiye Cumhuriyeti
Doğum Yeri ve Tarihi : Selçuklu/1993
Telefon : -
Faks : -
E-Posta : sevdemir2310@gmail.com / hsdemir@ktun.edu.tr

EĞİTİM

Derece	Adı	İlçe	İl	Bitirme Yılı
Lise	: Konya Fen Lisesi			2011
Üniversite	: Selçuk Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü	Selçuklu	Konya	2016
Yüksek Lisans	: Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü			Devam Ediyor
Doktora	: -			-

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
2017-2018	Konya Büyükşehir Belediyesi	Mimar
2018 Nisan-Halen	Konya Teknik Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü Restorasyon Anabilim Dalı	Araştırma Görevlisi

YABANCI DİL: İngilizce (YDS:75)

YAYINLAR

Demir, H. S., Oktaç Beycan A. D., “Tarihi Hamam Yapılarının Yeni İşlevlerinin Değerlendirilmesi: Sille Hacı Ali Ağa Hamamı Örneği” *4th International Congress On Engineering, Architecture And Design*, vol. 1, pp. 1144-1152, April, 2018.

Demir, H. S., “Alışveriş Merkezlerinin Yeniden İşlevlendirilmesinin Sürdürülebilirlik Üzerinden Değerlendirilmesi: Konya Masera Avm Örneği” *4th International Congress On Engineering, Architecture And Design*, vol. 1, pp. 1342, April, 2018.